

LLUC

DESEMBRE • 86

Núm. 735

250 pts.

PER NADAL, LLET D'AMETLA

ANIVERSARIS DE MÚSICA

EN DEFENSA DE LA NOSTRA LLENGUA

La commemoració del 25è ANIVERSARI DE LA FUNDACIÓ D'ÒMNIUM CULTURAL no pot fer-se, sense trair-ne la trajectòria, al marge de les vicissituds històriques, massa sovint desfavorables, per les quals passa el poble que, de Salses a Guardamar, té el català com a llengua pròpia d'expressió nacional de la cultura.

És per això que les entitats signants:

1. DENUNCIEM L'ÚS RESTRICTIU i la interpretació contrària al procés de normalització lingüística que hom fa freqüentment de les diverses lleis en vigor (Constitució espanyola, Estatuts d'autonomia, lleis de normalització o d'ensenyament i ús), l'exemple més escandalós del qual és la sentència recent de l'Audiència Territorial de València, que barra el pas a **la normalització del català en la vida universitària**, frena tots els avenços aconseguits i oficialitza una situació de preeminència absoluta del castellà sobre la llengua catalana.

2. FEM PÚBLIC EL NOSTRE SUPORT a la junta de govern de la Universitat de València, al seu rector, el doctor Ramon Lapiedra, i a totes aquelles persones que, per mitjans pacífics i amb tota la contundència que el cas reclama, exerceixen els seus drets de catalans i s'acullen a les lleis que consagren

el **caràcter oficial del nostre idioma nacional**.

3. DEMANEM UNA ACCIÓ CONSTANT, ENÈRGICA I DECIDIDA de la Generalitat Valenciana, la Generalitat de Catalunya i el Govern de les Illes Balears per tal que tots els ciutadans dels Països Catalans se sentin realment protegits per les nostres institucions autonòmiques en l'**exercici dels drets lingüístics** que ens confereixen les lleis en vigor i que històricament ens corresponen com a poble.

4. ENCORATGEM EL POBLE CATALÀ per tal que en tot moment, lloc i circumstància, utilitzi **la llengua catalana, l'única pròpia** d'aquest país, en tots els àmbits de la vida pública i perquè es mantingui atent a qualsevol intent, vingui d'on vingui, de reduir el nostre idioma a una llengua d'expressió folklòrica o antropològica.

5. Finalment, VOLEM FER CONSTAR la nostra voluntat decidida de continuar fidels a la trajectòria que, al llarg dels anys, ens ha caracteritzat com a **defensors i promotors de la llengua i la cultura catalanes** arreu dels Països Catalans, perquè qualsevol atac a la llengua, en qualsevol indret del territori que la té com a pròpia, és també un atac al conjunt de l'idioma i al poble, que no està disposat a renunciar-hi.

ACCIÓ CULTURAL
DEL PAÍS VALENCIÀ

ÒMNIUM CULTURAL

Obra Cultural Balear

FEDERACIÓ PER
LA DEFENSA DE
LA LLENGUA I LA
CULTURA
CATALANES

(Catalunya Nord)

SUMARI

LLUC

Revista mensual
Desembre 86. N.º 735
ANY LXVI

Edita:
OBRA CULTURAL BALEAR

Informació i correspondència:
Apartat de Correus n.º 619
Telèfon 72 32 99
07080 Palma de Mallorca

Delegació a Barcelona:
C/. Montcada, 20 (Palau Dalmases)
08003 Barcelona

Director:
Bartomeu Suau Tugores

Conseller Delegat:
Ramon Ballester i Vives

Caps de Redacció:
Climent Picornell
Pere Llabrés i Martorell

Consell de Redacció:
Miquel Cardell
Jaume Falconer
Catalina Mir i Fullana
Mateu Morro i Marcé
Lleonard Muntaner i Mariano
Antoni Nadal i Soler
Gaspar Valero i Martí
Pere Estelrich i Massutí

Publicitat i coordinació:
Bernat Calafat - Joan Font

Administració i subscripcions:
Jordi Valls

Subscripció: 2.050 ptes. anuals
Estranger: 2.400 ptes. anuals
Preu de l'exemplar: 250 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista
expressen únicament l'opinió dels seus
autors.

Pintura de la coberta:

Sebastià Ramis

Disseny: Jaume Falconer

Maquetació:

Bernat Calafat - Joan Font

Direcció:

PP. Missioners dels Sagrats Cors
Monestir de la Real
07010 Palma de Mallorca

Fotocomposició i impressió:

Taller Gràfic Ramon
Jaume Balmes, 39 i 43 - Tel. 25 44 32
07004 Palma de Mallorca

Dipòsit Legal: P.M. 276-1958
I.S.S.N.: 0211-092X

Amb el suport de

Fundació congrés de cultura catalana

Pàg. 2	CARTES AL DIRECTOR
Pàg. 3	EDITORIAL
Pàg. 4	ENTREVISTA Damià Ferrà-Ponç: <i>Entrevista a Lluís Garcia</i>
Pàg. 7	LA MOGUDA PLANETÀRIA Antoni Ginard: <i>Aniversari</i>
Pàg. 10	NOTES D'EDUCACIÓ Ramon Bassa: <i>Per un museu didàctic i escolar de Mallorca</i>
Pàg. 11	OPINIÓ '61 Tomeu Vidal: <i>L'onso adormit</i>
Pàg. 12	SOCIETAT Bernat Calafat: <i>Trobada del periodisme forà a Muro</i> Bernat Calafat: <i>Prensa de barri. L'altra cara de la premsa de Palma</i> Francesca Sastre: <i>Prendre partit per la llengua</i> Josep Zaforteza Calvet: <i>Deixem de punyir el vespre</i>
Pàg. 16	SOCIETAT PRETURÍSTICA Andreu Ramis, Antoni Ginard: <i>Per Nadal, llet d'ametlla</i>
Pàg. 20	URBANISME Pere J. Brunet Estarellas: <i>Deià-Sóller, una carretera per a la discòrdia</i>
Pàg. 22	DIVULGACIÓ HISTÒRICA Joan Soler i Antich: <i>El PSUC fa cinquanta anys</i>
Pàg. 24	ESGLÉSIA NOSTRA Gabriel Amengual: <i>L'assemblea diocesana-86. Les preocupacions de la nostra església: promoció del laic i obertura al món</i>
Pàg. 26	NATURA Mateu Morro: <i>Els esclata-sangs, els bolets i la cultura popular</i>
Pàg. 27	L'ULL DE VELLUT Guiem Daviu Vich: <i>1986</i>
Pàg. 28	ART Jaume Torres i Estradé: <i>El paisatge clàssic de Sebastià Ramis</i> Valentí Puig: <i>Retrat de l'artista intel·ligent</i>
Pàg. 31	ENIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA Miquel Ferrà i Martorell: <i>El robíol de Pasqua: un enigma ensucrat</i>
Pàg. 32	MÚSICA Antoni Pascual: <i>1956-1986: 30 anys de Joventuts Musicals a Palma</i> Biel Massot i Muntaner: <i>L'Escola de Pedagogia Musical: deu anys!</i> Bel Ribot Blanes: <i>La Coral Universitària i l'aportació al cant coral mallorquí</i> Biel Massot i Muntaner: <i>Set encontres</i> Pere Estelrich i Massutí: <i>A l'entorn d'un disc</i> Francesca Sastre: <i>Les clares paraules d'un músic</i> Ferran Gómez: <i>El tipus aquest del Ferrari</i>
Pàg. 39	ESPORTS Miquel Àngel Ramon i Tous: <i>Olympic men fever</i>
Pàg. 40	TEATRE Josep A. Grimalt: <i>El Principal (I)</i>
Pàg. 41	CINEMA Jaume Oliver i Adrover: <i>El plaer d'allò malvist</i>
Pàg. 42	LLIBRES Lleonard Muntaner: <i>Tria de novel·lats</i> Pere Rosselló Bover: <i>Valentí Puig i la sàtira política</i>
Pàg. 45	EN MIQUEL PER LA CUINA Miquel Cardell: <i>Rodolades de premsa (2)</i>
Pàg. 46	CRE-A-CCIÓ Vicenç Pagès Jordà: <i>La fossa atlàntica</i>
Pàg. 48	PASSATEMPS Bernat J. Amengual: <i>Acrostic, sopa de lletres...</i>

BIBLIOT

escola Y. Formació

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5104064373

CARTES AL DIRECTOR

MOSTRA DE PREMSA PERIÒDICA ACTUAL EN CATALÀ

La finalitat primera que ens va fer confegir, i ara exposar, aquesta MOSTRA és la ignorància real que hi ha a Mallorca sobre l'existència de publicacions periòdiques en català. La gran varietat de continguts, formats, intencions, ideologies, etc., de les revistes i diaris que hem aplegat, així com la diversa procedència geogràfica, ens confirma l'amplitud i la profunditat de l'esforç per fer del català una llengua d'ús normal. Aquesta MOSTRA és, certament, un signe que això encara no s'ha aconseguit. A un país normal les revistes i diaris propis es troben als quioscos o a les hemeroteques, no a una fira. A Mallorca, però, la ignorància conscient d'una tal anormalitat és quotidiana; els diaris «locals» són escrits íntegrament en espanyol amb ridículs espais cedits al català i compensats amb la publicació habitual de visceral «cartas al director» contra la llengua de Mallorca. Nosaltres volem, simplement, mostrar a tothom quina és la realitat. El català és emprat per milers de persones ben diferents per escriure diaris i revistes, i solament a Mallorca d'aquestes publicacions n'hi ha més de quaranta.

Abans de continuar hem de dir que el mot ACTUAL del nom de la MOSTRA no s'ha de prendre en sentit estricte.

Actuals són, per a nosaltres, les revistes i periòdics que han estat publicats en algun moment durant els darrers anys. Per a fixar un termini, i sense fer-ne dogma, podríem dir que d'ençà del 1975.

Per tal que aquesta tasca sigui més completa pensam continuar-la de la següent manera:

- 1.—Revisant i completant el nostre fitxer.
- 2.—Oferint la MOSTRA a les entitats que vulguin exposar-la.
- 3.—Publicant un catàleg; sempre que rebéssim el suport econòmic necessari perquè l'edició fos digna.

És clar que res d'això no ho podem fer sols; demanam, per tant, i agraïm tots els ajuts que se'ns puguin prestar per part dels particulars i de les institucions, així com agraïm tots aquells que ja han estat rebuts.

Qualsevol dada errònia que ens ajudeu a corregir o qualsevol informació nova ens seran de gran utilitat.

DEPARTAMENT D'AFERS PÚBLICS
DE L'INSTITUT DE F.P. D'INCA

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

SERVEI D'EDUCACIÓ SANITÀRIA

LLUC: COMENÇAMENT I FI D'UNA NOVA ÈPOCA

Aquest número de la revista LLUC que teniu a les mans és l'últim que serà editat per l'Obra Cultural Balear. La revista LLUC retornarà als seus propietaris per complir funcions d'informació religiosa, principalment.

Seria bo explicar, breument, el procés. En anys en què escriure en la nostra llengua (com a bon exemple de la manca de llibertats existent), era més tost difícil i, podríem dir, quasi impossible aconseguir publicar revistes per a la seva divulgació, els Pares Missioners dels Sagrats Cors posaren el seu butlletí-revista LLUC a disposició de l'Obra Cultural Balear, a fi i efectes que servís de portaveu a aquesta entitat.

Han passat els anys, s'han recobrat les llibertats, l'Obra Cultural Balear i la seva entitat germana,

VOLTOR III, han eixamplat els seus camps d'acció en la normalització de l'ús del català a les illes. Amb aquest canvi, LLUC ha anat també creixent. És en funció d'aquestes circumstàncies que LLUC retorna a la seva primitiva dedicació, de la qual defugí, durant aquests anys, per complir un servei al nostre poble.

No podem expressar més que agraïment als Pares Missioners dels Sagrats Cors.

I ara, Obra Cultural Balear, com exemple i voluntat d'empènyer aquest procés d'enfortiment de l'ús de la nostra llengua als mitjans de comunicació, editarà una nova revista quinzenal, a partir de gener de l'any 1987. Ja en tendreu notícia. ■

EL PARLAMENT A CASA

VOLTOR III, S.A., associació que es preocupa i pretén la normalització del català als mitjans de comunicació, retransmeté —íntegrament i en diferit— les sessions de la discussió parlamentària del «Debat general sobre l'acció política i de govern del Govern de la comunitat autònoma», més conegut, abreujadament, per «Debat sobre l'estat de l'Autonomia» (tal vegada per similitud amb el debat *sobre el estado de la nación* que es fa al Parlament de l'Estat espanyol).

Durant tres vespres els ciutadans que volgueren, pogueren assistir —des de ca seva— a les sessions parlamentàries. VOLTOR, usant el seu utilatge i la seva xarxa de transmissió i enllaços televisius, dugué el Parlament de les illes Balears a les cases de Mallorca i Menorca.

Com bé es deia en el comunicat que llançaren conjuntament les dues entitats germanes —Obra Cultural Balear i VOLTOR III s.a.— el II Congrés Internacional de la Llengua Catalana ha deixat ben palès que el futur, i fins i tot la supervivència del nostre idioma, exigeix la seva presència massiva als mitjans de comunicació, tant audiovisuals com escrits, filmats i tots quants tinguin el suport de les noves tecnologies. La llei de normalització lingüística —aprovada per unanimitat pel Parlament de les illes Balears el 29 d'abril de 1986— defineix com a objectiu fonamental «fomentar l'ús de la llengua catalana a tots els mitjans de comunicació social» i compromet el Govern Balear a aquesta tasca de promoció. Les forces socials tampoc no es poden deslliurar d'aquest compromís, especialment a una comunitat, com la nostra, en

què la situació de la nostra pròpia llengua és tan precària als mitjans de comunicació de masses.

És en aquest sentit que VOLTOR III cregué oportuna la retransmissió del debat, a fi i efecte que el poble de les illes, conegui —de cada pic millor— les institucions i les persones que el representen.

Algunes conclusions en podríem extreure. La importància que té el fet de la divulgació de les tasques del nostre Parlament. Com dèiem a un altre LLUC, el Parlament és una bona eina a emprar, però poc coneguda per la ciutadania. Per un altre costat l'exemplificació que és possible retransmetre —en la nostra llengua i sense grans inversions econòmiques— sessions parlamentàries o altres programacions usant la xarxa d'enllaços que normalment són usats per a fer arribar TV3 («Televisió de Catalunya») a totes les cases que la vulguin rebre. Finalment cal tenir esment en la pressió que això ha significat per a les altres televisions que es capten a les illes; la qual cosa els ha d'empènyer a aprofundir la seva tasca en benefici d'una major atenció al que passa a les illes. En bé de tots.

No dubtam que la bona acollida que tengué la retransmissió del debat sobre l'estat de la nostra autonomia, augmentarà el grau de mobilització de les institucions, les entitats privades i els particulars perquè es refermi el protagonisme de la nostra llengua a tots els mitjans de comunicació. ■

ENTREVISTA

CONVERSA AMB LLUÍS GARCIA

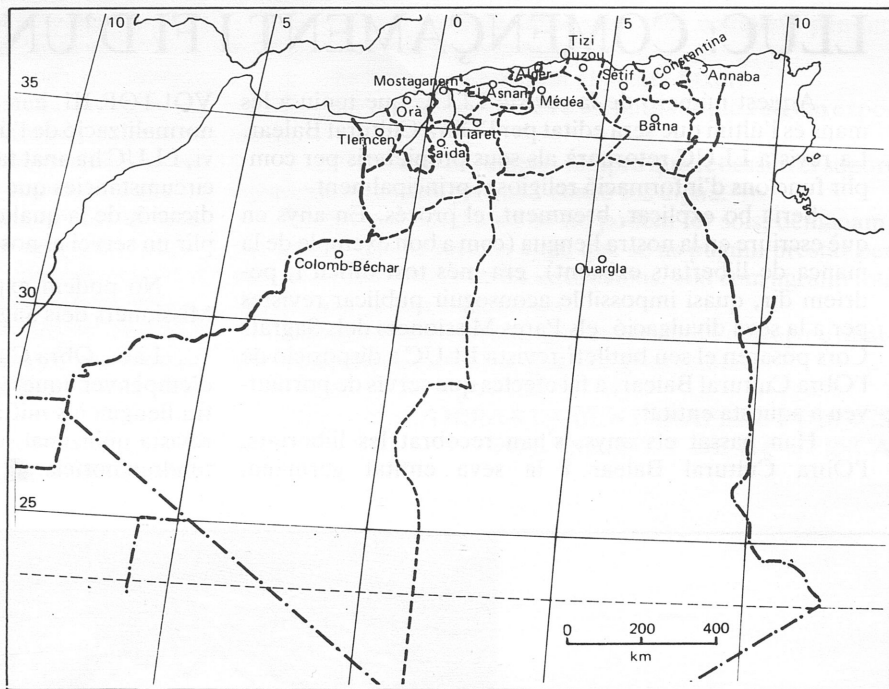
DAMIÀ FERRÀ-PONÇ

Vaig néixer a Esporles dia 12 de setembre de l'any 1926. Mumare era d'Almeria. Mumpare era de Granada. I com que era carabinero sempre estàvem per llocs de vorera de mar: Santanyí, Felanitx, Sóller, Pollença... Per casi tota Mallorca! Jo vaig estudiar a Inca i llavors amb sos Teatins a Palma. Vaig començar es batxiller, però ho vaig deixar i me vaig posar a fer de taiador de sabater, primer a Inca i llavors a Palma. Del 42 an el 45 vaig fer es servici voluntari a Aviació. I llavors vaig tornar a fer de taiador en es taller de Can Fullana, a Santa Catalina, fins que el 48 vaig fogir cap a Alger.

CAP A ALGER: UN VIATGE D'AVENTURA

En aquell temps, a Mallorca no se vivia bé. Jo era jove i volia conèixer món. Molta gent de Mallorca se n'anava a Alger. I a jo me va pegar sa idea d'anar-hi. El 47, En Joan «Xineta» i jo intentàrem partir d'amagat cap a Alger. Teníem una barca preparada a Can Pastilla. I quan anàrem a sa barca..., ja mos esperava sa guàrdia civil! Jo vaig fogir escapat i a ell el tancaren tres mesos a Sant Domingo.

A la vista des fracàs, me vaig proposar arribar a Alger des de França. I dia 7 d'octubre del 48 vaig agafar es barco de Palma a Barcelona. I llavors vaig arribar a Port Bou, devora sa frontera francesa. Vaig esperar que se fes de nit i caminant —duia una maleta en sa mà— vaig partir cap a França. Procurava tenir la mar a la dreta per no perdre-me dins ses muntanyes. Quan se va fer de dia me vaig amagar dins una cova. No me vaig moure de tot lo dia per por que es guàrdies de sa frontera no em descobrissen. I quan se va fer de nit me vaig posar a caminar. I vaig caminar tota sa nit fins que a les nou i mitja vaig arribar a Port Vendres. Me vaig presentar an es gendarmes. I m'agafaren i me dugueren a sa frontera perquè jo havia entrat il·legalment, sense papers ni res. M'amollaren a sa frontera. Vaig caminar una estona cap a Espanya i es cap de mitja hora torn arrera i torn entrar dins França! I torn a Port Vendres i agaf es tren cap a Marsella. Vaig anar a un restaurant des Port de Marsella que era d'una família

Algeria. Divisió administrativa (Mapa de la G.E.C.)

d'Inca. Hi vaig estar un parei de dies i llavors me vaig presentar a sa policia. I me dugueren a un camp de concentració devora Perpinyà. Hi vaig estar tres mesos tancat. Ets amos de ses vinyes venien i mos llogaven. I així tenia doblers. Però es des camp de concentració et guardaven es doblers. Jo es diumenges tenia libre i podia anar fins a Marsella. Però amb sos doblers comptats! I sense doblers..., on podies anar?

Vaig dir a aquella família d'Inca que volia anar a Alger. I m'informaren que tal dia sortia un barco de Sète cap a Alger. I aquell dia jo vaig sortir des camp, vaig anar a Sète i vaig veure un barco en es moll que se deia es *Ville de Tunis*. I jo havia d'entrar clandestinament perquè no tenia ni doblers ni papers! Veig que hi havia homos que entraven i sortien des barco amb un sac, amb un paquet... I jo puj tot tranquil, com si fos un de sa tripulació. Veig que descarregaven dins sa bodega. Afín un racó i m'hi amag! I a les vuit des vespre es barco va partir cap Alger.

Sa travessia va durar dos dies. I jo allà dedins ben amagat! Menjava un poc de llet condensada i un poc de xocolata que m'havien donat es des restaurant des Port de Marsella. Vàrem

arribar devers la una de sa nit a Alger. Ho vaig conèixer perquè ses calderes s'aturaren. I el sendemà dematí varen començar a descarregar. I jo agaf un paquet, com si fos un descarregador, i davall des barco amb so paquet. El pos en es munt, com ets altres. I ja vaig es ser a Alger!

VIURE A ALGÈRIA

Quan jo vaig arribar a Alger, encara hi havia pocs mallorquins. No devien passar d'una vintena. Es des restaurant de Marsella m'havia donat ses senyes d'un mallorquí que feia de sabater a Alger. Vaig estar a ca seva un parei de dies i me va dir que En Joan «Xineta», de Campanet, feia feina a Kerrata, a 400 km. d'Alger. I aquell sabater me va pagar es billet des tren fins a Bugia. I d'allà, en autobús, vaig arribar a Kerrata. Només hi havia una església i quatre cases. En Joan «Xineta» feia feina per sa Companyia General de Treballs de Marsella, i feien un dique per aturar s'aigo i fer electricitat. I es mallorquins varen estar més contents de veure'm!

Es dissabte me varen dur a Bugia amb un cotxo. I me present a sa policia. I no me varen poder prendre declaració perquè no sabia res de francès, fins

al sendemà que va venir un fii de catalans i va fer d'intèprete. Es cap de dos dies va venir En Sales —també fii de catalans— que era de la Defensa del Territori Nacional i li vaig explicar com havia arribat a Alger, però li vaig dir que havia arribat amb una barca amb altres mallorquins. I vaig estar un mes tancat a Bugia. I llavors es Tribunal me va donar tres mesos per fogir. I m'amollaren i me vaig posar a fer feina amb un català, En Lluís Fonts, que tenia una fàbrica de suro i era es vice-cònsol d'Espanya a Bugia. I llavors me'n vaig anar a Alger i En Sales me diu: «Te faré un permís per tres mesos més. Però si no trobes feina, hauràs de partir». I vaig trobar feina a una fàbrica d'Alger, de modelista i taiador. I amb sa feina vaig obtenir es permís de residència. I llavors En Leclerc, de sa Delegació de Treball, me va demanar si sabia jugar a futbol i me va fitxar per s'equipo de Bainem.

Quan vaig tenir es contracte me donaren sa «carta d'identitat». I me'n vaig tornar a Kerrata, perquè tots es meus amics feien feina allà. Me vaig llogar de peon. Però una nit hi va haver un terramòtol a Kerrata! Sortírem escapats i vérem sa muntanya que davallava: tot eren predes que queien! I tots es mallorquins fogírem el sendemà cap a Alger.

A Alger me vaig posar a fer feina a una fàbrica de sabates: tres anys, del 48 an el 51. Estava a un hotel. I anava a dinar a un restaurant d'un judio que li deien Can Maxim. I allà menjava cus-cús, que és es plat d'Alger, i bargús, que és un plat judio i llavors plats com es de Mallorca. A Alger hi havia un vi molt bo, millor que es de Mallorca. Llavors vaig conèixer sa meva dona i mos casàrem. I mos n'anàrem a viure a ses afores d'Alger, a un lloc que se diu Es Dos Molins. Sa meva dona és d'Alcant i ets al-lots varen néixer a Alger. Allà vivíem molt bé. Sa vida era molt barata. No gastàvem ni sa mitat de lo que guanyàvem. Es barri de Bab-el-Oued era casi tot d'espanyols. De moros casi no n'hi havia. Érem mallorquins, valencians, alicantins... Tenia de tot: balls, cines, teatros... Es cap d'un any o dos de jo esser a Alger, varen començar a venir-hi molts de campaneters. De Campanet record: En Miquel Vives, En Pere «Serigot», En Guiem Vives, N'Andreu «Ruquet», En Jaume «Costitxer», En Pedro Buades «Riber», En Llorenç Buades «Riber», En Bernadí Buades «Riber», mumpare..., érem molts! Venien a Alger perquè a Mallorca hi havia molta rusca i poca feina. Mos treien es suc, però guanyàvem un bon jornal i vivíem bé.

Mítig durant la campanya per al referèndum que decidí la independència d'Algèria (Fotografia de la G.E.C.)

Quan vaig arribar a Alger no sabia res de francès. No el vaig estudiar mai. El vaig aprendre xerrant amb sos altres, perquè a sa feina tots eren francesos. I cada dia comprava es diari, per aprendre. Me costava una penada, però el llegia!

A Bab-el-Oued jo estava a ca sa sogra. I tots es campaneters que anaren a Alger han dormit a ca meva. Quan vaig deixar sa fàbrica me'n vaig anar a una gasolinera de sa Companyia Esso. Però llavors la nacionalitzaren i me tregueren perquè només hi volien francesos. I llavors me'n vaig anar a fer de picapedrer a un poblet a uns 150 Km. d'Alger a una obra on En Pedro Buades «Riber» estava d'encarregat i hi havia es seu germà Bernadí i en Pere «Serigot». Hi vaig estar sis o set mesos i llavors vaig anar set o vuit mesos a una altra obra. I a la fi vaig conèixer En Gomila, fii d'espanyols, que duia una companyia i vaig fer tres anys de feina amb ell. Sa dona i ets infants varen estar a Gardaya, a ses portes des desert. N'he fet de quilometros per dins es Sahara! Vaig anar a Bargla, Turgut, Asimes-saut, Fort Polignac... Res de passetjar: sempre feina! Vaig fer tres anys de feina per dins es desert, fent de picapedrer per ses companyies de petròlio. Fèiem poca feina perquè tot anava amb màquines. I anàvem mantenguts i ben pagats.

LA GUERRA D'ALGÈRIA

Sa guerra va començar devers el 56 a sa banda de Constantina. Es moros atacaren un parei de possessions d'europèus. Robaren ses armes i se carregaren sa gent. I tengueren un parei

d'aferrades amb sa Legió Estrangera i, pensa't, es legionaris no hi perdien mai! Sa cosa se va embrutar fort el 58. Es moros se varen organitzar i venien de Tunis, de Líbia..., però es legionaris atacaren i els eliminaren. I el 58 mateix es moros començaren a posar bombes per tot allà on hi havia europeus. I aquest any hi va haver ja una pardalada d'atemptats. Record que una mora duia una bomba dins una senaieta per posar-la a una guarderia d'infants europeus i quan es soldats la varen veure i li varen donar s'alto, aquella dona va arrancar a córrer i es cap de cent passes va volar dona i senaieta! Desastres! Desastres!

Quan es moros començaren a fer atemptats, molts d'europèus se feren por i partiren. Era lo que es moros volien. Però altres varen decidir quedar allà i lutxar contra es moros. Pardal, jo feia feina a Alger. Havia conegut sa meva dona allà i m'havia casat. Ets infants eren d'Alger. I per què mos havien de treure? Per combatre es moros i mantenir Algèria francesa va néixer l'O.A.S. La fundaren En Salan i altres militars. Era un exèrcit secret, per anar contra es moros. L'O.A.S. quan se va fundar devien esser una cinquantena. Però quan va arribar sa independència érem ja més de mil cinc-cents, ben armats i organitzats. Va ser una organització molt popular entre ets europeus d'Algèria. Mos ajudaven molt perquè veien que noltros lutxàvem per ells.

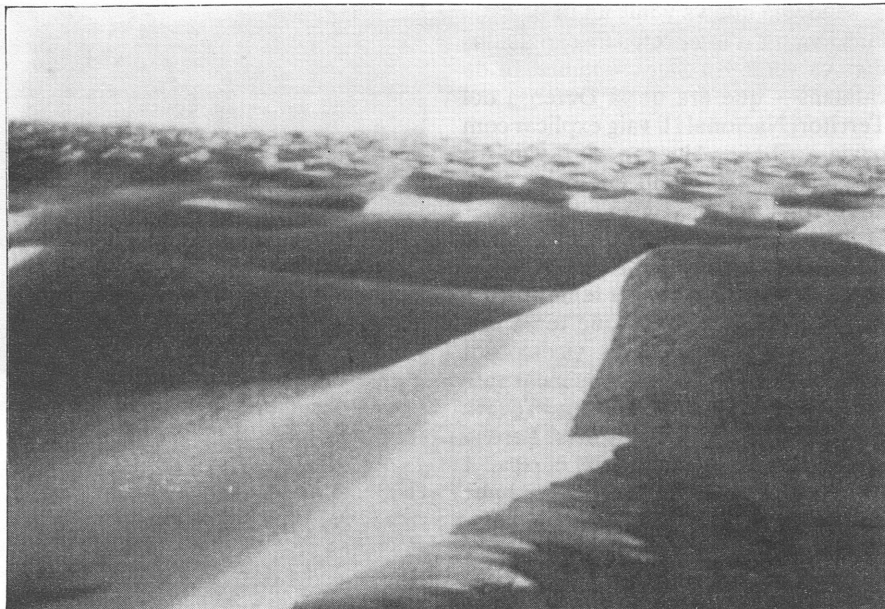
L'O.A.S. era un vertader exèrcit. Ses ordes partien d'alt i, davallant per sa cadena de mandos, arribaven fins an ets soldats. Allà dedins havies d'obeir ses ordes. I res de fer atemptats pes teu

compte! Pardal, això hauria estat una banda de gànsters! Dins l'O.A.S. havies de fer lo que et mandaven o..., mort!

UN COMBATENT DE L'O.A.S.

Si veien que tu tenies simpaties per l'O.A.S. te n'enviaven un que tu no coneixies i te proposava entrar-hi. De tot d'una anaves a prova. Feies un parei d'accions amb sos veteranos i ells veien si tenies coratge o no en tenies. Quan l'O.A.S. veia que servies et demanava on feies feina i què guanyaves. I tu les duies sa fuia salarial. I cada mes l'O.A.S. enviava una assistenta social a ca teva i et pagava lo mateix que guanyaves fent feina. Te llevaven de sa feina perque així podien venir a cercarte de dia o de nit i sempre havies d'estar a punt. Jo es cap de quinze dies ja me llevaren de sa feina. I, a part de sa paga, cada punt duien a ca nostra fruita i roba pets al·lots, tot donat per europeus amics de l'O.A.S.

Quan vaig començar dins l'O.A.S. fèiem un plasticatge o dos per setmana. Rebiem sempre ses ordes per escrit. Solíem esser tres: un posava s'explosiu i ets altres dos aturaven sa circulació i feien fogir sa gent que pogués estar en perill. No actuaves mai pes teu compte, sempre seguies ordes escrites des mando de l'O.A.S. Eren ordes molt detallades que indicaven s'acció que havies de fer, lloc, hora i sa foto des fulano perque no t'errassis. Es mínim per

Gran Erg Oriental, Algèria (Fotografia de la G.E.C.)

actuar érem tres. I si n'havien de daval·lar un se feia un sorteo, amb tres paies de llargària diferent. Es qui treia sa més curta havia de tirar. I si aquest fallava, havia de tirar es segon. I si aquest també fallava, es tercer. Pardal, si un homo va a tirar i sa pistola li queda enreïada, s'altre el despenjaria!

Vaig entrar a l'O.A.S. devers el 59. L'O.A.S. tenia molts de doblers i mai hi va haver problemes d'armament. Teníem explosius plàstics, bassoques i pistoles-metralladores. La major part de s'armament mos venia per avion i

era de fabricació txeca. Però es militars també mos ne subministraven. Sa policia feia ets uis grossos amb noltros. Encara que fessis un atemptat davant ells, et deixaven temps per prendre camí i desaparèixer. Però llavors mos enviaren «barbouzes» que eren policies secretes de civil per infiltrar-se dins l'O.A.S. i destruir-la. Però noltros teníem bons servicis d'informació i escabtxàvem aquests «barbouzes» i les fòtiem ses armes. Però llavors mos enviaren també es Gardes Mobiles i es Ceres. I aquests eren putes, molt putes!

Amb l'O.A.S. en vaig veure de bones! Hi havia una família europea que estava a un poblet de moros a 80 quilometros d'Alger. I un dia que sa seva fia tornava d'Alger amb s'autobús, que venia des metge perque esperava un infant, es moros aturaren s'autocar i mataren aquesta al·lota i dos europeus més. I l'O.A.S. va voler donar una bona lliçó an es moros. I quatre de l'O.A.S. agafàrem un cotxo, pistoles-metralladores i granades i partim cap a aquell poblet es dia que havien d'enterrar aquella al·lota. I dic a son pare: «En acabar s'enterro, agafa es trastos i fugi d'aquest poble. I si tens per aquí cap amic europeu, avisa'l també que fugi. Perque amb lo que anit passarà aquí, es moros vos mataran si no vos n'anau». Va pegar un parei de telefonades an ets seus amics i va carregar sa furgoneta. I mos n'anàrem a fer un pastís. I dic: «Avui vespre en es cine..., hi haurà cine!» S'enterro va acabar i noltros esperàrem que ells haguessin partit. Érem quatre i dúiem dues granades perhom. I aquell vespre explotaren vuit granades dins es cine! I tornàrem a Alger. I durant uns quants dies miràvem es diari perque si en aquell poblet

Charles de Gaulle, el 1958, en plena crisi de la IV República, després del putsch militar a Algèria, fou cridat a formar nou govern (Fotografia de la G.E.C.)

hi hagués hagut represàlies contra ets europeus..., encara hi haurien tornat!

FI DE LA GUERRA. RETORN A FRANÇA

Devers el 60 m'agafaren. A les tres de sa dematinada varen venir a ca meva es Gardes Mobiles i me detengueren. Però no me trobaren ses armes perque sa dona les se va posar per davall es camisson. Vaig estar cinc o sis mesos tancat. Amb un avion mos dugueren a Font Gazelle, dins es desert. Èrem devers 400 i cada vegada que venia es capellà en fogien dos. I quan vaig fogir vaig tornar a Alger i hi vaig estar fins que varen donar sa independència el 62. I quan l'O.A.S. va veure sa cosa perduda mos va donar ordre que féssim tot es mal que poguéssim, sense instruccions escrites ni res. Noltros anàvem amb un cotxo i ben armats, per dins Alger. I es nins des moros en veure-mos cridaven: «Rumi! Rumi!» I ja veies es moros córrer com a llagosts! I si un grupo de moros feia senya de envestir-mos les tiràvem una granada i no hi havia camp per córrer. I si anàvem pes carrer i vèiem un moro que feia mal aspecte de posar-se sa mà dins sa butxaca per treure un arma..., tro i despenjat!

El port de Bugia, Algèria (Fotografia de la G.E.C.)

L'O.A.S. em va donar un passaport i vaig poder sortir d'Alger. Vaig ser des darrers que partiren. Vaig anar amb barco a Alicante, amb sa roba i un parei de doblers. Vaig viure un any a Alicante i cada mes anava a Sant Sebastià a cobrar la paga de l'O.A.S. Fins que es qui guardaven es fondos de l'O.A.S. varen desaparèixer amb sos doblers i diuen que se n'anaren a l'Argentina. Jo llavors vaig tornar a Mallorca i hi vaig es-

tar dos anys. Fins que, l'any 65, me'n vaig tornar a França. França és un gran país, però en retirar-me vui viure a Campanet perque és un poble que m'agrada molt.

Aquesta conversa amb Lluís Garcia i Barranco «En Garcia» fou enregistrada per Damià Ferrà-Ponça a Campanet el 27 d'agost de l'any 1982. La transcripció és literal. ■

LA MOGUDA PLANETÀRIA

ANIVERSARI

ANTONI GINARD

Aquesta mesada s'ha parlat de la ruptura diplomàtica dels governs dels senyors Thatcher i Reagan amb Síria (és evident que els «terroristes» sirians no són iguals que els libis; són una mica més mals de tondre), dels embolics de l'encara dèbil nova administració filipina; ha tornat a treure el cap el «conflicte» de les illes Malvinas/Falkland, el qual té un rerafons clarament econòmic; a més de l'intercanvi d'hostatges i la venda d'armes entre Iran i els USA (un tema que tampoc no resulta gaire novedós), i d'altres etcèteres.

Mentre passava tot això, els primers dies de novembre es complia el quarantè aniversari de la creació de la UNESCO, una Organització de les Na-

cions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura que es proposa contribuir a la pau i a la seguretat mundial promovent l'entesa i la cooperació entre els estats mitjançant l'educació i la cultura. La situació crítica d'aquesta organització pot ben bé il·lustrar el problema de la dependència.

A nivells pràctics, la gran majoria de les activitats de la Unesco es desenvolupen al Tercer Món (la qual cosa és fins i tot lògica), però la major part de les contribucions (econòmiques naturalment) provenen del Primer Món (a tall d'exemple, Estats Units i el Regne Unit aportaven devers el 30%). És clar que amb aquestes condicions no convenia sortir del solc ni donar gaire prota-

gonisme al Tercer Món. Per això, en «desacord» amb la línia del director general (és del Senegal) han abandonat l'organització els Estats Units, el Regne Unit (semblen la Guàrdia Civil, sempre van en parella) i Singapur. D'altres com Alemanya Federal, Suècia i el Japó també han remugat. En resum, el problema no és una qüestió de democràcia interna, sinó que és allò del qui paga, mana.

Com es pot veure, els forts volen «ajudar», però cal ser bons al-lots. Malgrat tot, del trist aniversari de la Unesco es podria extreure una certa lectura positiva en el sentit que la cultura no pot ser asèptica. ■

LES MEDICINES NATURALS. Cicle de Conferències

La Fundació Caixa de Pensions organitza durant aquest mes de desembre un cicle de conferències entorn de la medicina natural. Sota aquest títol genèric, es relacionen tècniques ancestrals, com l'acupuntura, fins d'altres molt recents com la fisioteràpia, que juntament amb la medicina xinesa, l'homeopatia i la medicina natural, basen tota la seva filosofia curativa en l'aplicació de remeis naturals. És a dir, productes no-tòxics, sense efectes secundaris, ni contraindicacions.

En alguns països, la medicina natural ocupa un lloc tradicional, com ara a Xina, on l'acupuntura segueix aplicant-se pràcticament sense variar els manuals que s'usaven milers d'anys enrera, gràcies a la seva corroborada eficàcia. No sempre es pot confiar fidelment de les tradicions. Ens posaríem avui en dia en mans d'un Hipòcrates, pare de la medicina convencional occidental? Amb molta menys tradició que l'acupuntura, l'homeopatia és reconeguda oficialment a Alemanya, que inclou aquesta ciència com un servei més de la Seguretat Social.

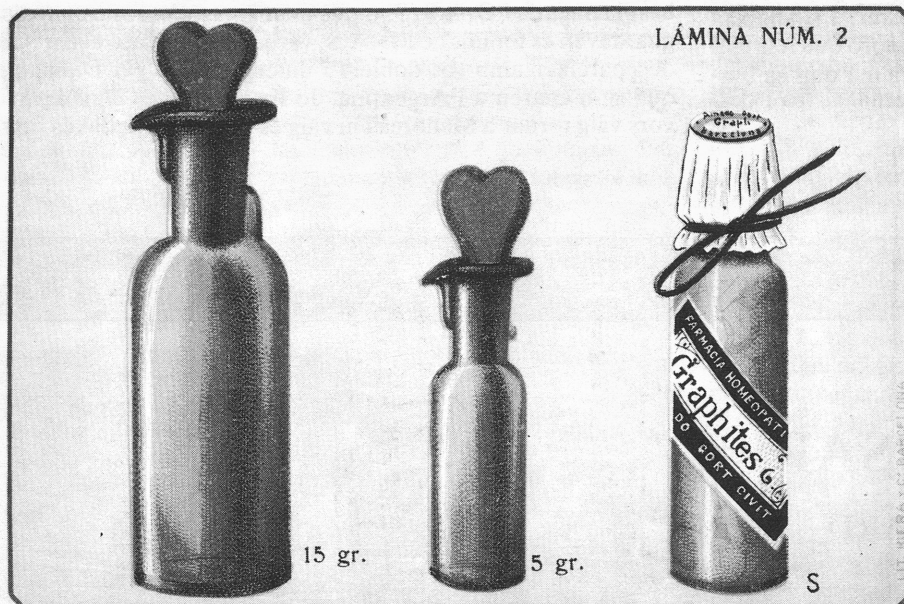
ordenadora i curativa natural, l'acció de la qual hem d'activar i afavorir. Utilitza preferentment remeis de la naturalesa i estímuls de regulació en sentit de la naturalesa evitant, sobretot, qualsevol dany a l'organisme. Comprèn sempre cada persona en la seva unitat corporal-vital-anímica i espiritual, per tal d'afavorir la seva evolució global en el marc d'una vida higiènica.

L'HOMEOPATIA

Dra. Anna Pla, metge homeòpata

L'homeopatia és una ciència mèdica i terapèutica que es fonamenta en principis i lleis naturals. Considera que la causa vertadera de la malaltia es troba, generalment, en algun tipus de desarranjament de l'energia vital, i que la supressió dels signes i dels símptomes pot provocar que la malaltia es faci més greu, o que s'amagui, o que es presenti d'una altra manera.

Les manifestacions de la malaltia són un esforç de la naturalesa per tornar a la bona salut, i la medicina homeo-

A Espanya, la medicina natural es presenta com «alternativa», fora de les xarxes sanitàries i de comercialització oficial de fàrmacs. Aquest caire «alternatiu» fa que, de vegades, els mitjans de comunicació caiguin en la mitificació o en el menyspreu de les capacitats curatives de la medicina natural. I aquí és on, precisament, rau l'interès d'aquestes conferències, ja que de la mà dels propis experts, podrem conèixer les distintes aplicacions que avui en dia se'n fan.

LA MEDICINA NATURISTA

Dr. Joaquim Nabona, metge naturista

La medicina naturista ens ofereix extraordinàries possibilitats per a prevenir i tractar les malalties d'una forma simple, senzilla i eficaç, sense efectes indesitjables. Sempre ho fa en sentit de naturalesa, amb remeis de la naturalesa i adaptant-se a la naturalesa individual de cada persona.

La medicina naturista és, per definició, el sistema mèdic basat en el principi que existeix dins la persona una força

pàtica és el procés de restauració d'aquella bona salut mitjançant l'administració de remeis dinamitzants, totalment atòxics, els quals estimulen l'energia curativa del propi organisme. Nombrosos experiments físics i de laboratori demostren l'enorme capacitat energètica dels medicaments homeopàtics.

EL COS I LA MENT EN EQUILIBRI

Sra. Susana Volosin, psicoterapeuta. Ex-professora de la Universitat de Buenos Aires

Sra. Malen Cirerol, fisioterapeuta

En el nostre cos està escrita la nostra vida. El nostre cos mai no oblidarà res. La nostra història està escrita en la rigidesa, en les crispacions i en els dolors; en l'esquena, en les extremitats, en el diafragma, i també a la cara i al sexe.

La rigidesa en l'educació i la imposició d'unes determinades normes conductuals, poden contribuir a una defor-

mació de la persona, condicionant el seu normal desenvolupament.

LES MEDICINES ALTERNATIVES EN EL SEGLE XX

Dr. Ramon Castan, metge internista i acupuntor. Cap del Departament de Medicines Alternatives del Col·legi de Metges de Barcelona

Si bé la moderna medicina científica ha aconseguit uns avanços impensables en el tractament de greus malalties, mai no han perdut vigència els diferents procediments que l'home ha anat descobrint al llarg dels segles. Considerat de vegades com una moda, l'actual ressorgiment d'aquestes medicines seculars, quan no mil·lenàries, i la recerca de nous camins per a la preservació de la salut respon al desig de metges i malalts per trobar remeis eficaços i no tòxics.

La incorporació en les actuals estructures sanitàries d'aquestes medicines dites naturals, complementàries, toves i, sobretot, alternatives, està resultant ser un procés ben complex: el món de les assegurances, les corporacions científiques i la gent, no sempre estan d'acord.

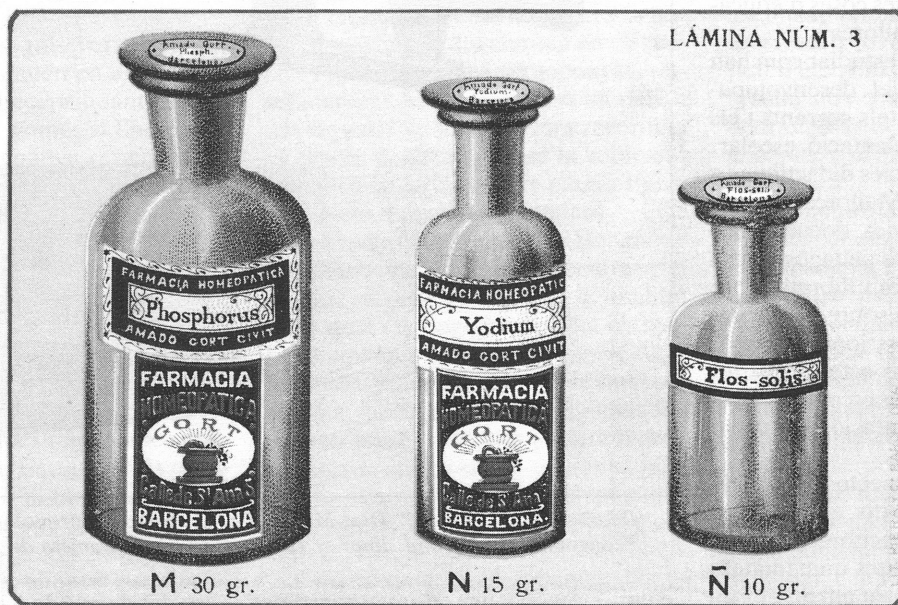
LA MEDICINA TRADICIONAL XINESA

Dr. Miquel Masgrau, metge especialista en medicina xinesa

Els coneixements mèdics xinesos emanen, d'una banda, de la filosofia, la sensibilitat i els costums propis de llur civilització; i de l'altra, d'una minuciosa observació dels fenòmens vitals.

La tradició xinesa ens fa pensar en termes de relativitat. Tant en el diagnòstic com en el tractament, la medicina xinesa considera a la persona com un tot indivisible: el diagnòstic cercarà descobrir els desequilibris que generen el trastorn o la malaltia, desequilibris que seran corregits per una terapèutica que disposa dels remeis més experimentats en el món.

Amb més de trenta segles d'experiència, fins fa poc no ens hem interessat en estudiar la racionalitat i la lògica d'una medicina que no tan sols el pas del temps no desllueix, sinó que s'està estenent pel món occidental com una font de tractaments no tòxics, de gran eficàcia en la curació d'una bona part de les malalties.

- Dia 9 LA MEDICINA NATURISTA
Dr. Joaquim Nabona, metge naturista
- Dia 10 L'HOMEOPATIA
Dra. Anna Pla, metge homeòpata
- Dia 11 EL COS I LA MENT EN EQUILIBRI
Sra. Susana Volosin, psicoterapeuta. Ex-professora de la Universitat de Buenos Aires
Sra. Malen Cirerol, fisioterapeuta
- Dia 15 LES MEDICINES ALTERNATIVES EN EL SEGLE XX
Dr. Ramon Castan, metge internista i acupuntor. Cap del Departament de Medicines Alternatives del Col·legi de Metges de Barcelona
- Dia 17 LA MEDICINA TRADICIONAL XINESA
Dr. Miquel Masgrau, metge especialista en medicina xinesa

Organitza «Fundació Caixa de Pensions»
Lloc: Sala d'Actes de «la Caixa» Hora: 19'30

NOTES D'EDUCACIÓ

PER UN MUSEU DIDÀCTIC I ESCOLAR DE MALLORCA

RAMON BASSA

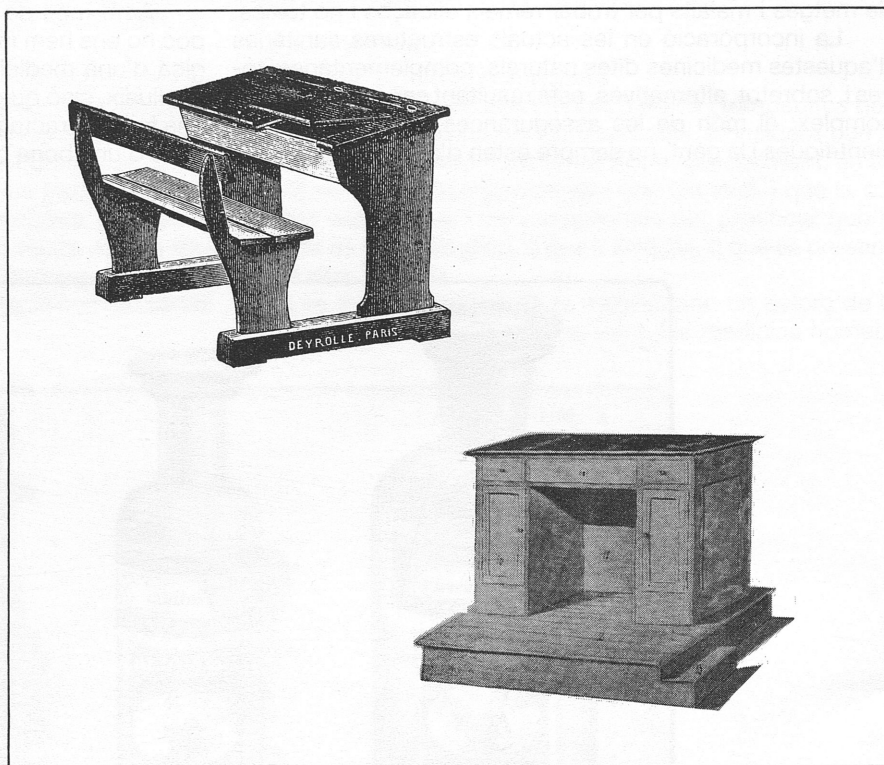
*A na Tonina Canyelles,
per la conversa i els llibres.*

Tot poble que vol recuperar la seva consciència social i nacional necessita recuperar les seves arrels, com els arbres, com les persones, no per mirar al passat sinó per afirmar-se en el present i projectar-se en el futur. Així, totes les nacions i/o estats creen els seus museus nacionals tot d'una que les condicions socio-polítiques els permeten un marge d'autonomia. Doncs, per què no podem fer igual amb les coses d'educació i d'instrucció a Mallorca?

Si volem conèixer i estudiar com han estat el naixement, el desenvolupament, les influències, els corrents i els problemes de la implantació escolar, així com les experiències didàctiques a les nostres escoles de Mallorca, hem de recórrer a algunes vies documentals com: articles a revistes pedagògiques i professionals; opuscles i llibrets sobre conferències o estudis sobre l'ensenyament, escrits per professionals; memòries i diaris personals; actes d'institucions culturals i centres escolars; ressenyes a diaris; documentació i legislació oficial, etc.

Però queden uns aspectes més materials i més a l'abast de tots, que han passat desapercebuts, precisament per la seva proximitat i aparent immediatesa d'ús. Em referesc, entre altres: al mobiliari escolar en general; al material d'ensenyament com llibres de text, quaderns, llibres de lectures, làmines, gravats, dibuixos, mapes, esferes, etc., fins i tot tinters, timbres, plomes antigues, així com material icònic escolar com fotografies, diplomes, quadres, medalles, plànols, dibuixos escolars, etc.

Quan fa uns anys em vaig dedicar a visitar i fotografiar moltes de les escoles unitàries tancades a Mallorca, creades per l'afany de l'inspector Joan Capó i/o de la Segona República, en entrar dins algunes d'aquestes escoles petites convertides en llocs de bestiar, vaig veure fetes malbé pels animals que hi habitaven (cabres, ovelles o gallines) restes d'antigues llistes d'alumnes, llibres d'escolaritat i fulls de llibres escolars ja mai més recuperables, i vaig sentir llàstima de veure en què s'havia convertit la història i la vida d'aquelles es-

Il·lustració del llibre de P. Díaz Muñoz: Compendio de Antropología, Higiene Escolar y Pedagogía.—Valladolid: Impr. y Lib. Nacional y Extranjera de Andrés Martín, 1905.

coles, i també vaig sentir vergonya per la manca de sensibilitat social, pedagògica i històrica davant aquell abandó. On anaren a parar els arxius escolars? No ho vaig poder esbrinar, però sí suposar! I això són, entre altres, les coses que s'haurien d'evitar: deixar perdre aquest material històric de tants anys. Com? Creant un Museu Didàctic i Escolar de Mallorca.

No es tractaria de recrear el Museu Pedagògic Provincial (1919) —que tenia unes funcions més àmplies— impulsat per l'inspector Joan Capó i patrocinat per la Diputació Provincial. Però sí de fer reviure un poc aquell esperit d'amor a l'escola i a l'educació. Un poble i unes autoritats administratives que permeten que es deixi perdre el patrimoni col·lectiu en qualsevol camp demostren la seva incultura, la seva ceguesa i la seva insensibilitat.

No deixa d'esser irònic que encara no siguin passades de moda les para-

les del decret de 6 de maig de 1881 pel qual es creava un *Museo de Instrucción Pública*: «Se considera en el día de imperiosa necesidad la creación de estos Museos, que son vulgares capitales de España hasta en pequeñas capitales de provincia. En ellos se coleccionan libros, planos, dibujos, proyectos de edificios, mobiliario y menaje, material de enseñanza y cuantos objetos, en suma, tiene relación con el estudio, la higiene y los progresos de las Escuelas públicas...»

Per tant, encara podem recuperar part d'aquest material didàctic i escolar, que prest ja serà difícilíssim, per no dir impossible. Quina institució i quines persones recolliran la idea de crear un Museu Escolar de Mallorca? Per quant de temps més es perdrà i es desaprofitarà tot aquest material? Els interessats a evitar-ho és hora que ens posem a fer-hi feina! ■

L'ONSO ADORMIT

TOMEU VIDAL

En aquesta ciutat, bella fins a l'emo-
ció, els diumenges, pròlegs lents de set-
manes rutinàries, són avorrits, molt
avorrits. Practicants d'un vertigen ve-
loç per jubilar idees que setmanes
abans ens semblaven definitives hem
acabat menyspreant l'exercici il·lustre
de la mandra sense corcó confinant
lluny de la nostra moral el gust per ro-
mandre sense fer res. Diríem que ens
resten poques coses d'aquella juvenil i
revolucionària voluntat de resistir da-
vant tot el que pretenen fer-nos creure
gratuïtament.

La premsa i els gols vernacles del
Reial Mallorca insinuen en diumenge,
aquest parèntesi decepcionant, l'apa-
rença del profit. I només si l'hereu de
l'«Alfonso XIII» guanya o puntua en
camp espanyol somrirem pel temps
inconscient que dura un sospir que en-
tre aquest producte o fenomen de mas-
ses, feliçment inventat a una illa, i el
mallorquinisme intel·lectual existeix
alguna relació.

Alguns aprofiten el sèptim dia per
esbrinar les interioritats de llagosts, ad-
monicions, consells i receptes infalibles
escoltades, recollides i aparcaades amb
educada paciència. És molt útil la refle-
xíó per aclarir què hi ha darrera d'un
afalç, una crítica, una sortida de to o
un altre recurs.

Avui, diumenge, temptat per aques-
tes pràctiques m'ha encaçat un onso,
m'explic. Un dels caps més brillants
que conec —i que ja pentina canes jo-
ves— romp molt sovint amb els seus si-
lencis no per celebrar amb alegrança la
variada i múltiple intercepció entre les
nostres opinions, gusts i criteris, sinó
per colpejar, sempre amb encert, les
parts més flàccides de les idees em-
prant per això lluïdes imatges. Seu és
l'onso. És molt fàcil endinsar-se en una
cova, de puntetes, una nit d'hivern i
amb una agulla despertar l'onso. Allò
difícil és sortir-ne després. Els bascos
no acaben d'entendre per què punyetes
l'onso els propina grapades fora mida.

No és el primer que presumeix les in-
conveniències d'activar les zones més
fondes, més adormides, de la conscièn-
cia col·lectiva d'un poble. Infringir
agravis en aquells signes de violència
que han acompanyat la nostra definició
històrica com a país és tan fàcil com re-
cordar que quaranta anys d'espanyo-

lisme castellanista no han estat sufi-
cients perquè deixem de dir foraster a
tot el que ve d'aquelles terres.

El mallorquinisme polític està obli-
gat a aguantar-se damunt dues respos-
tes: la resposta a la temptació de vio-
lència, violència física o terrorista o
violència moral o xenòfoba; i la res-
posta que aclaresqui a qui adreça el seu
missatge polític.

La violència ha estat una constant en
la nostra història. La violència física,
fenomen virulent que avui coneixem
per terrorisme si el seu objectiu és mi-
nar la confiança del ciutadà en ell ma-
teix i amb l'estat, ha acompanyat, rei-
teradament, els mallorquins en perío-
des espaiats de temps. Hom recordi la
violència desfermada per la repressió
franquista com la darrera manifestació
vehement d'aquesta naturalesa.

Ens recordava fa poc Blai Bonet que
a Sicília comença la «Cosa nostra» per
ser una associació activista, la finalitat
de la qual era engegar de l'illa els bor-
bons, «perquè així els convenia». Aquí
la sensibilitat social, els interessos eco-
nòmics, la cultura i la intel·ligència són
un bon brou de conreu perquè torni a
registrar-se un fenomen semblant rela-
cionat aquesta vegada amb les contí-
nuas agressions a la natura. Perquè ens
convé.

Però la cosa realment sistemàtica i
rellevant a Mallorca ha estat la violèn-
cia moral, vertader sistema de domina-
ció social i d'elevació de les més grans
injustícies a categories respectables.
Aquesta ha estat la seu natural i el jaç
del peculiar auto-odi que, propi de so-
cietats petites i marginals, ens envileix.

Suggerir, idò, que a l'empar del na-
cionalisme que pot introduir la violèn-
cia en la nostra societat és una simplifi-
cació política pròpia de la millor repre-
sentació de l'absurd, i associar violèn-

cia a un producte ideològic és una
errada de càlcul premeditada en excés.
No podem oblidar que quotidianament
el fenomen ideològic dels més variats
actes de terror és el resultat d'associar
impunement nacionalisme i socialisme.

Retreure al nacionalisme que ser-
veix de cobertura a les petites coac-
cions i violències morals de caire xenò-
fob implica ignorar qui ha emprat i ha
tret profit d'aquests ressorts obstacu-
rantistes. Així mateix és impossible ob-
viar que els actes de terror nacionalista
localitzat vénen precedits per anys de
grosseres provocacions cap a un con-
junt d'elements l'entitat dels quals me-
reix un altre tractament. I és que no po-
dem oblidar el proverbi, *un tonto tira
una piedra al mar y cien sabios no pue-
den sacarla*.

El mallorquinisme polític recull la
seva raó de ser d'una tradició vasta en
idees i amors, i la seva finalitat darrera
no és altra que la ja apuntada al mani-
fest fundacional del centre regionalista
quan el 1918 reclamava, com a princi-
pal argument de moralitat política, ma-
llorquinitzar Mallorca.

El mallorquinisme polític és un
corrent de pensament autòcton que
s'adreça als mallorquins, i que té per ai-
tals qui havent nat aquí no renunciïn a
exerceixen de mallorquins, i els qui ha-
vent nat a fora prenen aquesta terra
com a pròpia. No pot discriminar ningú
per la senzilla raó que és l'exponent
ideològic de tota la mallorquinitat tan
brutalment i injusta discriminat en la
seva pròpia terra, i perquè no oblida
que el seu passat és el del míser emi-
grant.

El diumenge s'acaba. El Mallorca ha
guanyat al Saragossa i la premsa recull
la darrera advertència d'Elie Wiessel
El verdadero peligro es la indiferencia.

Una cultura en marxa per a tot un poble

Demaneu informació

Carrer Ample, 35 (Palau Mornau) Telèfon 315 10 11 - 08002 Barcelona

TROBADA DEL PERIODISME FORÀ A MURO

BERNAT CALAFAT

Els periodistes forans es reuniren el passat 16 de novembre al poble de Muro en una «Diada de la Premsa Forana de Mallorca» organitzada pel periòdic d'informació local *Algebelí*. La diada que concentrà més d'un centenar de persones vinculades amb publicacions foranes, transcorregué en un clima de companyonia i diversió. Després dels pertinents actes protocolaris, de fer una ràpida visita als monuments murers —Església Parroquial, Museu Etnològic i Convent dels Mínims— i d'assistir a l'entrega de guardons d'un concurs de fotografia organitzat per *Algebelí*, els membres de les publicacions foranes dinaren a Son Sant Martí, sota la presidència del President del Consell Insular de Mallorca, del Batle de Muro i tot un seguit d'autoritats. Ja panxacontents començava el plat fort: l'Assemblea General Ordinària.

L'Assemblea no era a porta tancada com afirmaren els diaris ciutadans sinó tot el contrari. Hi assistiren més de 30 revistes de les 43 actualment associades. Després d'aprovar els informes de tresoreria i de secretaria, s'analitzaren les conclusions del I Congrés (celebrat l'any passat a Cura) i fins a quin punt s'havien aconseguit. El punt més discutit és la reafirmació del fet que totes les ajudes de les entitats autonòmiques —CIM i Govern Balear— s'han de canalitzar a través de l'Associació. Punt que demostra que dins l'Associació hi ha una unió important. Altres propostes interessants, entre d'altres, foren l'estudi de la creació d'una hemeroteca completa de premsa forana i la d'intensificar relacions amb les revistes de barrades de Palma, que també assistiren a la diada.

Possiblement el fet més significatiu fou que la Junta Directiva no rebé cap crítica a la gestió duita a terme ni cap vot de censura, sinó tot al contrari. Cal recordar que quan no era gairebé nada l'actual Junta un diari de Ciutat parlava de politització, d'escissions plausibles, de «rogelios brutanxos», etc. Res d'això no ha succeït, a hores d'ara ens trobàvem amb una premsa forana ben unida i amical. Com deia el seu president Biel Massot a través de les ones de Ràdio 3 a les illes Balears «a premsa forana, podem parlar fins i tot de 40 ideologies, 40 formes d'entendre la política, la cultu-

El periodistes forans a la Sala de Sessions de l'Ajuntament de Muro; el tercer de l'esquerra del primer banc és Biel Massot i Muntaner, actual president de l'Associació (Foto: Rafel Pizà)

ra, l'economia, la religió, tantes concepcions com revistes». És important ressenyar que no hi ha cap mena de politització interna en el si de l'associació, cada revista és un món, amb unes concepcions que evidentment coincideixen en certs aspectes i divergeixen en uns altres amb la resta de publicacions. És precisament aquesta diversitat de criteris la millor qualitat de premsa forana.

De Cura a Muro, quasi bé ja ha passat un any, i l'Associació consolida les fites de maduresa, de ser el portaveu dels interessos d'un periodisme forà marginat molt sovint.

En parlar de «Premsa Forana», hi ha dos punts de reflexió. El primer la marginació que pateix: hom sent a dir «premsa forana, això és cosa de pobles!, no m'interessa», hi ha tot un sector de gent que menysprea i subvalora la tasca informativa que s'està realitzant. Cal replantejar-se aquests esquemes a priori i esclerotitzants, sobretot baixar fums i oblidar *snobismes* a la postmoderna. Rera premsa forana hi ha aspectes positius, interessants i fins i tot innovadors.

El segon, l'autoaïllament, evidentment molt lligat al primer, ambdós factors estan sempre interrelacionats. El principal defecte de la majoria de publicacions foranes és l'aïllament que malauradament practiquen, que ve determinat pel seu àmbit informatiu i geogràfic. Cal també obrir portes, col·laboracions, contactes més freqüents. En aquest aspecte les dues iniciatives del CIM: subscriure tota la xarxa de Biblioteques a cada una de les publicacions, i una llotja al Teatre Principal per premsa forana, poden significar una passa endavant.

En definitiva, els periodistes forans, amateurs, que no tenen —la immensa majoria— un guany econòmic sinó al contrari, es consoliden. Tal volta aquesta sigui una de les diferències principals entre la majoria de periodistes de Palma i aquells. Els treballs, els reportatges no són gaire distints en l'aspecte qualitatiu. Cal parlar d'un periodisme forà professionalitzat en l'aspecte de la qualitat de la informació, si bé malauradament econòmicament no arriba ni a amateur. ■

PREMSA DE BARRI

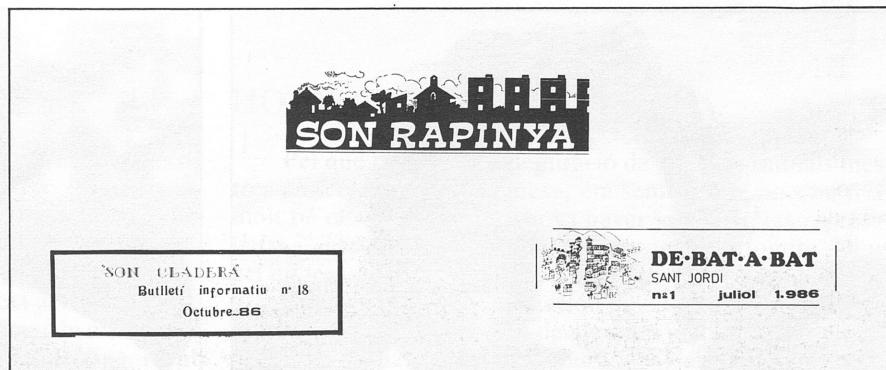
L'ALTRA CARA DE LA PREMSA DE PALMA

BERNAT CALAFAT

D'un temps ençà la ciutat de Palma viu un enriquiment periodístic important. Diversos grups de persones, normalment vinculades a Associacions de Veïnats, han engegat la tasca de fer publicacions periòdiques pel barri, que cobreixen un buit informatiu oblidat per la premsa diària ciutadana d'àmbit provincial. Sens dubte, aquestes publicacions permeten un contacte més viu i directe de la comunitat de veïns.

Aquest fenomen de premsa de barris, iniciat bàsicament durant tot l'any 1985 i el 1986 actualment agrupa unes cinc publicacions. Cal emmarcar-lo dins el conjunt de l'estat amb la força que té a Madrid la premsa de barris i de les seves ciutats satèl·lit, que s'han constituït en federació de premsa de barris; i també en el sorgiment de publicacions a distints barris de Barcelona. Ambdues ciutats tenen una gran tradició pel que fa a entitats cíviques i associacions de veïns que ho possibiliten.

De moment hi ha revistes als barris

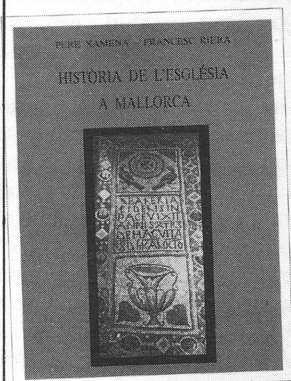
Aquestes publicacions cobreixen un buit informatiu

de *So n'Oliva*, *Son Rapinya*, *Son Cladera*, *el Coll den Rabassa* i *Sant Jordi*, acuradament impreses amb tècnica offset, que compten amb un bon suport de l'Ajuntament de Palma. Les revistes dels 2 primers barris citats són en castellà, la de *Son Cladera* té un petita presència de català i les últimes pràcticament en català. La seva periodicitat és mensual o bimensual. De bona tirada i difusió a la respectiva barriada.

La importància de la premsa de barri és forta com a eina de culturització, de creació d'una consciència comunitària i porten —algunes d'elles— una normalització lingüística que mai no engegaran els diaris *provincials*.

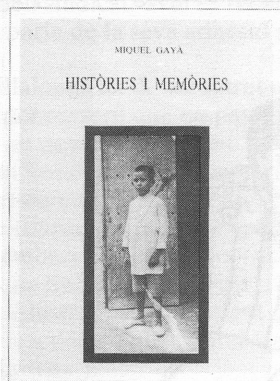
Premsa de barri, un fenomen periodístic que sembla créixer, possiblement al cap d'un any ja parlarem d'eclosió, tot barri amb la seva pròpia publicació. ■

DARRERES NOVETATS DE L'EDITORIAL MOLL

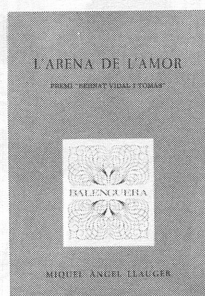
Pere Xamena - Francesc Riera, **Història de l'Església a Mallorca.**

Col·lecció Els Treballs i els Dies, 29.

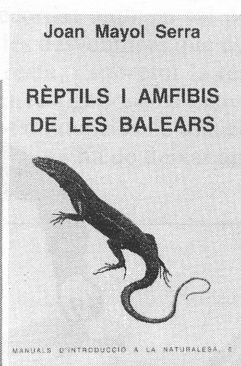
Miquel Gayà, **Històries i memòries.** Col·lecció Els Treballs i els Dies, 30.

Miquel Àngel Laufer, **L'arena de l'amor.** Col·lecció Balenguera, 40.

Joan Mayol i Serra, **Rèptils i amfibis de les Balears.**

Manuale d'Introducció a la Naturalesa, 6.

Bartomeu Bosch, **Iniciació a l'apicultura.** Manuale d'Introducció a la Naturalesa, 7.

editorial
MOLL

Torre de l'Amor, 4, Palma de Mallorca

PRENDRE PARTIT PER LA LLENGUA

FRANCESCA SASTRE

Damià Amer (Foto arxiu «Ultima Hora»)

Antoni Orejuela (Foto arxiu «Ultima Hora»)

Antoni Orejuela i Damià Amer són dues persones molt conegudes dins el món del futbol. Però, a banda de la seva tasca esportiva en el Mallorca, n'Orejuela i en Damià Amer s'han fet coneguts per molta més gent que els ha pogut veure a la tv anunciant, amb tota naturalitat, els cursos de català per a adults, organitzats per l'Obra Cultural Balear.

D'una manera totalment desinteressada, n'Orejuela amb accent madrileny, i en Damià de Sa Pobla, convidaven els espectadors a assistir als cursos de català. Inconscientment la consigna era «passa la pilota».

N'Orejuela hi posa voluntat i entén que, per integrar-se plenament a Mallorca, és necessari aprendre la llengua pròpia del país. Per a en Damià, tot mallorquí que estimi la terra de bon de veres, no dubtarà a defensar-ne la llengua tan bé com ell juga la pilota enmig del camp de joc. ■

DEIXEM DE PUNYIR EL VESPRER

JOSEP ZAFORTEZA CALVET

ELL I ELS ALTRES

En el número 733 de la revista «Lluc», de la qual des de fa molts d'anys som subscriptor, es publicà un comentari intítulat «Cinquanta anys del contramanifest», els autors del qual són Gabriel Alomar, Miquel Grimalt i Raquel Rodríguez, seguit d'una entrevista a Miquel Deyà Palerm.

En el breu comentari que segueix al text del «Contramanifest», els autors no perden l'ocasió d'entimar-hi unes frases dedicades a Llorenç Villalonga que degoten metzina, i amb què, una vegada més, es treuen les coses de polleguera. A part que el to que utilitzen no és el més adequat per fer una crítica racional, arrib a la conclusió que els autors del comentari no tracten de fixar la posició dels escriptors i intel·lectuals mallorquins davant el fet de la guerra civil d'Espanya —cosa que seria perfectament explicable—, sinó només pegar una perna —una altra més!—, a Llorenç Villalonga, sense molestar-se a acudir a les moltes fonts disponibles —qualcuna farcida de dades— i sí, emperò, posant mà al tòpic de sempre: que ell és l'únic que pot ser criticat, ja que els altres foren com a angelets que duïen miniat a les aletes el famós «Manifest».

Els diaris que es publicaren a Mallorca durant la segona part de l'any 36 demostren tot el contrari. Qualcú que no era Llorenç Villalonga va regalimar abundantment aquells sentiments que, en exclusiva, li atribueixen a ell. Emperò aquí, a Mallorca, ningú no gosa posar esment en l'actitud dels «altres» al temps de la guerra civil. En tenen a bastament fitorant l'autor de «Bearn».

Endemés dels diaris hi ha, quasi no importa dir-ho, altres fonts d'informació, però romanen «intocades». Es pot acudir a la nòmina de persones que, ben voluntàriament!, s'incorporaren a la Falange o al Sindicat únic. Hi ha fixters, i hi ha fotografies en les quals «els altres» són de veure vestits d'uniforme i saludant *brazo en alto*; i no de bades qualcun fou nomenat *Jefe Provincial* d'aquell sindicat: avui es recorda la seva obra literària però no es parla de la seva adhesió al nacional-sindicalisme.

Però el cas de Llorenç Villalonga ha de ser retret un pic i un altre, per poder posar-lo per carreró que no passa. Així es maltracta un home nascut en aquest terra i que escrigué una obra literària que ocupa un lloc d'honor dins la narrativa catalana de tots els temps. Part damunt tot això es vol destacar que fou afiliat a la Falange (durant sis mesos!), que combatí la República i que el desembarc a Manacor per part de les forces vengudes de Barcelona li semblà una follia. (Referent a aquest darrer tema, són il·lustratius del moment que es vivia a Mallorca l'estiu del 36 els articles d'altres intel·lectuals publicats a «El Correo de Mallorca».)

La veritat és que en relació als «altres», Llorenç Villalonga fou i segueix essent tractat desigualment; val a dir: injustament. Entre els manuscrits seus inèdits que tenc, n'hi ha que haurien de ser publicats. A un, d'octubre del 36, es llegeix: «Yo dejaré un nombre en Mallorca y tal vez en España, como Juan Alcover, y ellos no. Pero si intelectualmente...». I, en efecte, avui la seva obra literària es troba escampada per Espanya, França, Itàlia, Gran Bretanya, Alemanya, Hongria, Txecoslovàquia... I encara hi ha mallorquins encaparrats en despretgiar-lo. Oh, si l'enveja fos tinya!

HO DEIXAM ANAR?

Pel que pertoca a la depuració de què determinats mestres d'escola foren «víctimes», em sembla que no s'ha triat molt bé el model, perquè hi va haver «presumptes represaliats» i «vertaders malmenats». I no convé confondre. Heus ací un text summament il·lustratiu:

«Remitida por la Delegación del Gobierno de la República en esta Isla la relación de alumnos matriculados en este Instituto que la Comisión Depuradora del personal escolar de Segunda Enseñanza ha considerado desafectos al Régimen legalmente constituido, me impone el deber de manifestarle que está V. comprendido en la citada relación, y en su consecuencia debe causar baja en la matrícula de este Establecimiento y quedar inhabilitado para asistir a las clases del mismo».

Al mestre que a la revista «Lluc» és presentat com a represaliat se li inicià un expedient en què tengué possibilitat de defensar-se, cosa que féu amb tant d'èxit que va poder seguir exercint amb tota dignitat (com havia fet sempre) la seva professió de mestre d'escola durant 40 anys. En canvi, a uns al·lots de dotze, tretze i catorze anys (hi ha una relació de noms i cognoms) se'ls donà de baixa sense ni tan sols escoltar-los, tot i perquè eren, a la seva edat!, *desafectos* a un règim polític, i això els inhabilitava *para asistir a las clases*.

Adjunt fotocòpia de l'escrit signat pel director de l'Institut de Maó, perquè ningú no pugui pensar que delir. Tampoc no delir quan dic que durant l'anomenada «transició política», trobant-me a Menorca vaig haver d'aguantar lliçons d'un «demòcrata de tota la vida»: era la mateixa persona que anys enrera havia signat l'escrit que he copiat. Em vaig guardar prou de retreure-l'hi, perquè tothom té dret a rectificar. Més ben dit, tothom manco Llorenç Villalonga, perquè a ell no se li vol reconèixer la seva modèlica trajectòria durant els darrers quaranta anys de la seva vida.

El cinquantenari de la guerra civil espanyola hauria d'haver-se recordat amb un sol pensament: la guerra és la més gran de les desventures que es poden patir.

Tota la resta, i sobretot la resurrecció amb visió partidista —no d'investigador— d'«un» falangista o «un» represaliat, amb oblit tendenciosos de tots els altres, és, almanco per a mi, una tasca que s'ha de deixar anar. ■

Embat
llibres

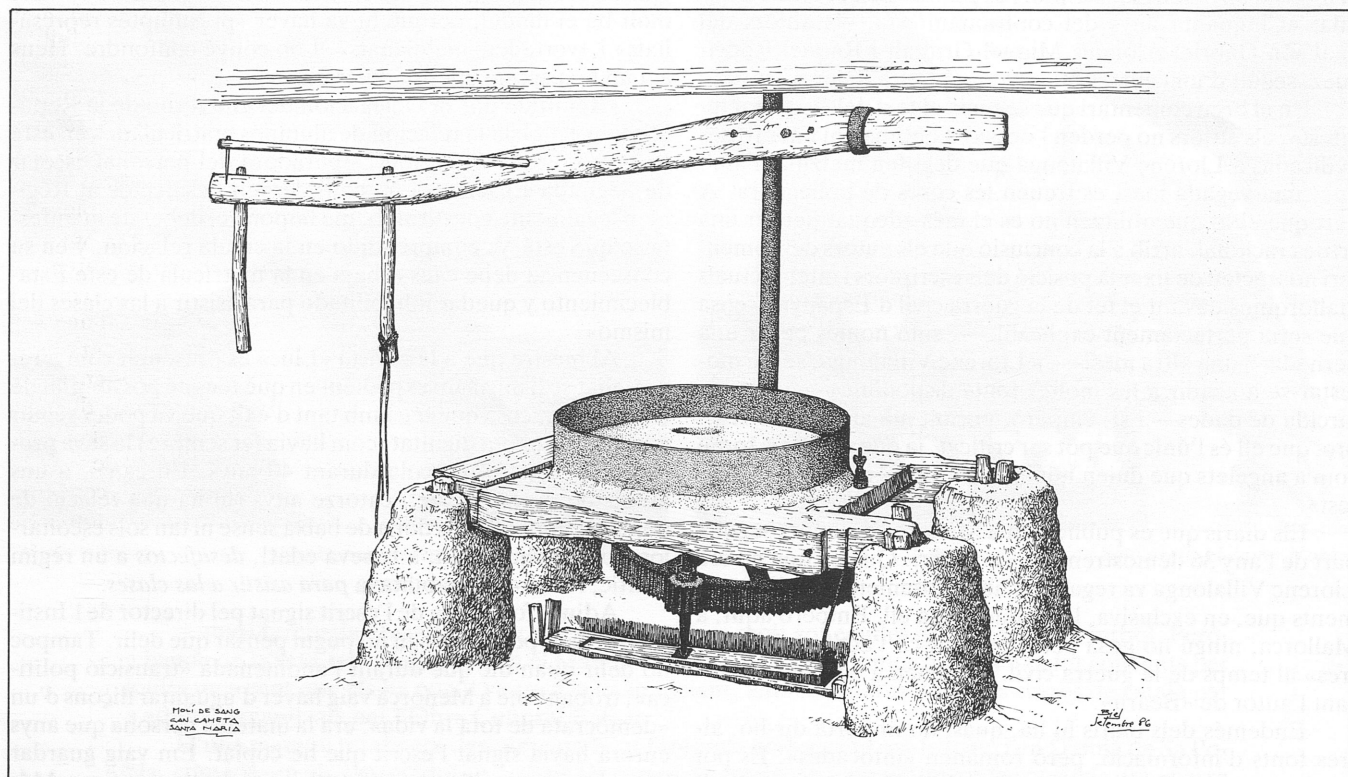
Pge. Part. Papa Joan XXIII, n.º 5-E
Centre Comercial «Los Geranios»
07002 Palma de Mallorca Tel. 71 33 50

SOCIETAT PRETURÍSTICA

PER NADAL, LLET D'AMETLA

ANDREU RAMIS
ANTONI GINARD

Dibuixos de BIEL BONNÍN

Molí de sang de Can Feliu (Santa Maria)

És un costum durant les festes de Nadal no mirar prim amb el bon menjar i el bon beure. Entre la multitud de varietats culinàries que es poden elaborar, els plats dolços hi tenen una gran significació; i molts tenen l'ametla com a matèria primera: els torròn, el tabor d'ametla..., i l'anomenada llet d'ametla.

La tradició de fer llet d'ametla és molt anterior a la generalització del cultiu de l'ametler a Mallorca al llarg del segle passat, ja que aquesta era un component gairebé imprescindible de la cuina medieval. Així es pot constatar a través dels receptaris medievals (1). De tal manera era important que, recentment, Eliana Thibaut i Comelade, quan es disposava a elaborar diferents receptes medievals, el primer dia va passar-se tota la tarda aixafant prou ametles per fer una quantitat suficient de llet d'ametla, llet absolutament indispensable per a les coccions... (2).

LA LLET D'AMETLA A LA CUINA MEDIEVAL

El *Llibre de Sent Soví*, un receptari de cuina medieval catalana, d'autor desconegut, que probablement es remunta a principis del segle XIV, demostra que l'ametla i la llet d'ametla s'usava en grans quantitats. Com a exemple es poden citar les següents receptes: *Salsa blanca ab let de melles*, un brou de gallina, amb el qual es barrejaven les ametles picades, amb gingebre i canyella; el *manjar blanc*, una crema de pit de gallina o capó, arròs molt, ametla i sucre; la *salsa camallina ab let de amelles*, una salsa picant amb sabor predominant de canyella, potser d'origen francès i molt popular a Europa; la *limoneha ab let de melles*, una salsa agredolça feta principalment de suc de llimona, llet d'ametla i brou de gallina, safrà i gingebre; el *mig raust ab let de melles*, un guisat fet amb gallines

mig rostides a l'ast, trossejades i acabades de coure amb una salsa espessa feta principalment d'ametles, sucre, brou i espècies; la *ginestrada ab let de amelles*, una crema dolça i espessa, feta principalment d'arròs, llet (especialment d'ametla), safrà, panses i pinyons, i semblant al «menjar blanc»; les *oques e capons*, e la *salsa que s'i ffa ab let de amelles ab muyols s'ous*; la *sosengua a conils o a lebres*, ho en quina carn te vuyelles, ab let de amelles; l'*ordiat ab let de melles*, una preparació a base d'ordi, llet d'ametla i sucre; l'*avenat ab let de amelles*, tot substituint l'ordi per la civada; l'*amidó ab let de amelles*, una crema de midó, llet d'ametla i sucre o mel; l'arròs amb llet d'ametla, una manera molt corrent de preparar l'arròs a l'època medieval; la *sèmola ab let de amelles*; la farina cuita amb aigua i sal amb llet d'ametla; la pastanaga amb llet d'ametla; el puré de tronxos de lleugues amb llet d'ametla; els ciurons i

les faves tendres amb llet d'ametla; les freixures de cabrit amb llet d'ametla; les albergínies amb llet d'ametla; la salsa de congre ab let d'emelles; i, fins i tot, un escabeyg a pex ffrít ab let de amelles (3). Posteriorment, moltes d'aquestes receptes foren també recollides per Mestre Robert de Nola al seu famós *Libre del coch* (4).

LA LLET D'AMETLA A MALLORCA

Fa cent anys, el polifacètic i anònim Pere d'Alcàntara Penya, recollia diverses formes de preparar la llet d'ametla. Primera: *Per una lliura de bassó molt, dues escudelles y mitja d'aigo, una unsa de farina d'arròs, una lliura de sucre, clovella de llimona, canyella sensera. Primerament se escalde el bassó amb la mitat de aigo expressada dins un padàs cla y después se escalda dues vegades que s'aigo bulla y se remena amb una cuera y se pren; se posa en el foch el sucre y farina d'arros y se va coguent remenant sempre seguit fins que sia com a llet que se aferr a sa cuera.* Segona: *Per cinch o sis escudelles posarás una lliura de bassons de metles crués ben parats (pelats) y ben picats, una unsa de farina d'arros, sucre, sal y cuant será cuíta, canyella.* Tercera: *Se molrá el bassó pelat, se posará al foch amb una lliura de sucre per cada lliura de bassó; si posará such de taronja de la Xina, un poch de llimona y después la farina d'arros.* Quarta: *Una lliura de bassó, dues lliures de sucre y sis unses de farina d'arros* (5).

En connexió amb la cuina medieval, l'Arxiduc Lluís Salvador apuntava la llet d'ametla com un dels ingredients de la *capirotada de conill*: Es molien les ametles i, embolicades en un torcabocques o un drap, rebien aigua calenta fins que destil·laven la llet desitjada; el líquid obtingut es posava al foc en una casseroles, amb sucre i canyella; tot d'una que començava a bullir s'afegia un poc de midó o farina d'arròs, sense deixar de remenar; finalment s'afegien peladures de taronja o de llimona i s'acabava de bullir. També citava una *salsa d'ametla de Nadal*, característica sobretot entre les classes altes, que es menjava per Nadal i Cap d'Any, després de les matines i la missa. Se feia de les millors ametles, pelades i torrades al forn; la pasta mòlta es pastava amb brou de capó i es colava el líquid obtingut, al qual s'hi afegien sucre i vermells d'ou a raó de 203 g. per cada 407 g. d'ametles; es bullia durant dues hores, remenant sempre en la mateixa direcció; mentre bullia hi afegien canyella i pebre coent al gust, però que sempre dominàs el pebre (6).

Probablement del darrer terç del segle passat, Lluís Ripoll recull la següent recepta: *Primo: Una lliura (400 g.) de metles mòltes que s'han de rentar, ben rentades, i colar tres o quatre vegades. Segón: Agafaràs sa molla, d'un panet, banyat i passada per un colador. Una lliura i 1/2 (600 g.) de sucre clarificat. Una cloveia de llimona. Un tros de canyella. Quan tot s'ha bullit, s'hi afegeix una unça i 1/2 (50 g.) de farina d'arròs, bullint-ho fins que estigui bé* (7). També es pot esmentar aquesta: *Bessó de metla, 12 unces (400 g.); Sucre d'es superior, 27 unces (900 g.); Polvos de midó, 2 unces (65 g.); Canyella sencera, 12 grams; Cloveia de llimona, 1, petita". S'escalda es bessó, se pela i mol amb un molí de fer orxata i han de fer-se 12 mesures (2 l. 40 cl.) Després, dins una casseroles d'aram s'hi posa es sucre, polvos, canyella, sa cloveia de llimona i un poc de sa llet de metla, i quan sia fus s'hi tira sa restant i se posa en es foc, remenant sempre seguit perquè no es trii. Quan es cuierot comença a empapar-se és senyal de què ja està bé; se cola per un sedaç i se serveix calenta* (8).

UNA TRADICIÓ QUE ES MANTÉ

Sembla que a la nostra illa, el consum de llet d'ametla per Nadal té un origen també medieval. Aquesta tradició sembla que fou introduïda per algunes ordes religioses que l'elaboraven al convent i que la regalaven per Nadal a canvi dels presents que la gent els feia (9).

Però, curiosament, el costum de fer

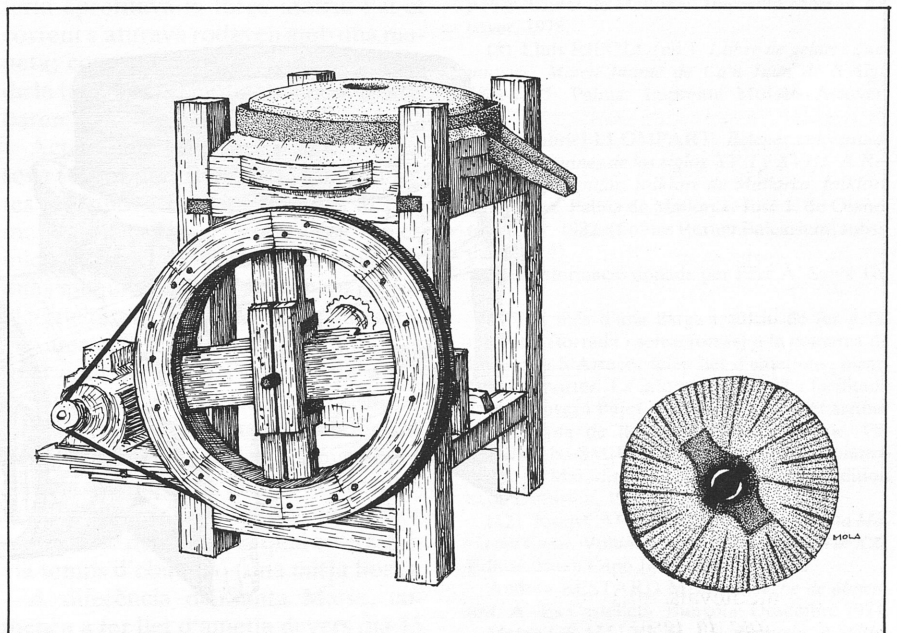
llet d'ametla per Nadal no està generalitzat a tots els pobles de l'illa. Els testimonis es localitzen principalment als pobles dels voltants de Santa Maria: Pòrtol, Santa Eugènia, Sa Cabaneta, Pla de na Tesa, Pont d'Inca, Es Vivero, La Indioteria i Son Ferriol, on hi anaven alguns veïnats de Sant Jordi (10); la tradició és present també a les terres del Pariatge: Andratx, Sant Elm i S'Arracó (11).

Un aspecte destacable i a la vegada interessant de la producció de llet d'ametla és la seva vinculació amb l'existència de molins. La disponibilitat d'aquest element tecnològic sembla que resulta determinant. Per exemple, a Pòrtol i Sa Cabaneta han fet llet d'ametla amb molins que també s'usaven per a la trituració de pebre.

Els molins utilitzats són simples i de dimensions reduïdes. Podien ser molins de mà, impulsats per la força humana mitjançant un manubri, o molins de sang, en el quals mitjançant un vògit una bèstia posava en moviment el mecanisme triturador. Puntualment es coneix la utilització d'un molí d'aigua, mentre que es desconeix si també s'arribaren a emprar molins de vent.

Pel mateix motiu, és curiós constatar també la relació entre el manteniment de l'elaboració de llet d'ametla i les fusteries, on acostumava haver-hi un vògit per posar en funcionament la serradora.

En general, els molins són bastant simples. Es tracta d'una estructura de fusta sobre la qual descansen les dues moles protegides per la riscla, sense cap tipus de tremuja. El sistema de

Molinet i mola de Ca Mestre Miquel Pascual (la Indioteria)

propulsió consisteix en un eix de ferro vertical, que descansa sobre un traveser de fusta, la romana, i que per l'altre extrem està fixat a la mola superior o mòbil mitjançant la nadilla. El moviment s'aconsegueix a través d'un engranatge, situat a mitjan eix, que li transmet la rotació de l'eix horitzontal del manubri o la politja. Les moles, de pedra calcària i de dimensions reduïdes (no sobrepassen els 50 cm. de diàmetre) se separen, una de l'altra, a voluntant mitjançant la simple manipulació de la romana, sobre la qual, com ja hem dit, descansa l'eix o arbre que a la vegada subjecta la mola superior.

De les localitats on probablement es conserva més viva aquesta tradició poden citar-se dos casos:

SANTA MARIA DEL CAMÍ

És el poble on es manté més arrelada la tradició de fer llet d'ametla, i d'on sembla s'hauria estès als pobles veïns. Tendria l'origen al convent de Sant Francesc de Paula dels frares Mínims, que s'instal·laren a aquesta vila l'any 1682.

La vida dels religiosos mendicants de l'orde Mínima es caracteritzava per la seva austeritat, observaven una vida quaresmal perpètua. Feien vot d'abstinença i seguien un règim vegetarià. Les ametles, doncs, eren un dels fruits secs que gairebé sempre hi havia al convent. En funció del seu règim alimentari, els frares tampoc podrien prendre llet d'origen animal, per la qual cosa celebraven les diverses festivitats de l'any amb llet d'ametla que

feien al mateix convent; la primera que està anotada és de l'onze de setembre de 1690 amb motiu de la festa de la Mare de Déu de la Soledat.

Segons la tradició, uns dies abans de Nadal els frares posaven la màquina a disposició de la gent del poble i d'aquí arrancaria el costum de fer i prendre llet d'ametla per les festes nadalenes. Després de l'exclaustració religiosa de 1835, com a conseqüència de la Desamortització, els frares abandonaren el convent, però el poble continuà amb el costum. De tal manera arrelà, que hom diu que «sense llet d'ametles no faríem Nadal».

Actualment, Miquel Canyelles Rubí, de la Teulera de Can Llaborí (Carrer Molinets, 65), nascut el 1932, ha continuat la producció com una tradició familiar, heretada del seu pare. Era una família de fusters que movien el molí, que era fariner, amb el vògit del senfí de la fusteria. Al molí li posaren un motor elèctric devers l'any 1940, amb la qual cosa substituïren a una egua que, per posar en marxa el senfí de la fusteria es posava a estirar el vògit a toc de siulet. Actualment, el motor del molí té uns 10 cavalls de força i pot moldre fins a un quilo de bessó cada minut i mig. Segons manifesta el seu propietari, l'any passat arribaren a moldre més de 500 quilos de bessó en tres dies.

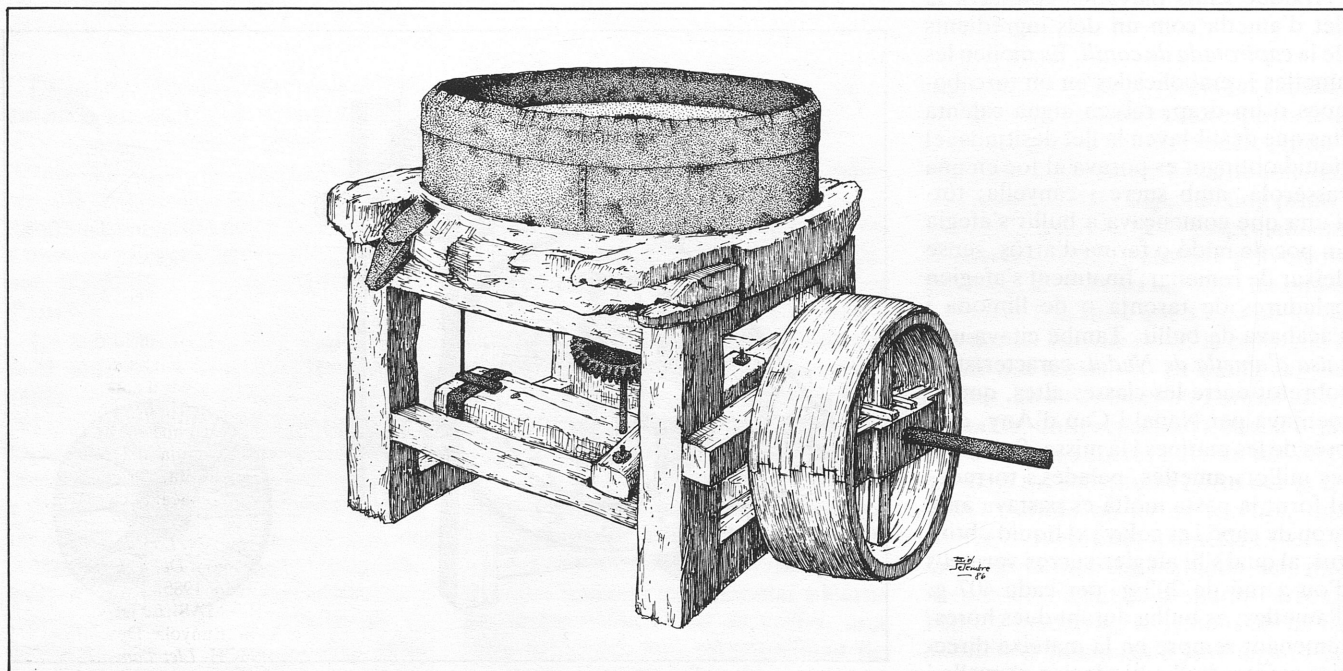
Entre d'altres llocs del poble, també s'ha fet llet d'ametla a Can Vinagre i al molí de sang (fariner) de Can Cameta (antiga posada dels missatges de la possessió de Son Seguí); avui en dia, ja no es troben bísties per fer girar el vògit i

moure el molí, per la qual cosa sembla que es té la intenció d'acoplar-li un motor elèctric.

El procés d'elaboració de la llet d'ametla ha esdevingut una mena de ritus. Dos o tres dies abans de Nadal netegen el molí i piquen les moles i es preparen per rebre tota la gent que acudeix per capolar els bessons. El procés, però, s'inicia a cada casa amb la selecció de l'ametla (sembla que les millors varietats són la mollar i d'en Pou), després es fa el bessó i l'escalden dins un ribell per pelar-lo. Quan s'escalfa s'ha d'anar amb compte per a no bofegar-lo. Cada família duu a moldre els bessons que creu necessaris, preparats per moldre.

La gran quantitat de gent que va a fer llet d'ametla aquests pocs dies anteriors a Nadal fa que, en algun moment, s'hagi d'esperar, la qual cosa, concretament a Santa Maria, ocasionà que la gent es proveís de gerres de test que eren convenientment marcades per a la seva identificació un cop la llet d'ametla estava feta.

Per moldre el bessó es mescla amb aigua i s'aboca poc a poc dins l'ullal de la mola superior. Si el suc és massa espès, s'afegeix més aigua fins obtenir un líquid amb la consistència desitjada. Així, aproximadament per un quilo de bessó s'obtenen uns vuit litres de llet, que s'endolceix, a l'hora de bullir-la, unes tres o quatre hores a foc lent (de llenya d'olivera, que no fa fum), amb uns 700 grams de sucre, a la vegada que hi posen un parell de canonets de canyella i pell de llimona, segons el gust. Seguidament, se sol servir a la taula ca-

Molí de la teulera de Can Llaborí (Santa Maria)

L'amo en Francesc Mesquida Bauçà, «Cameta», fent llet d'ametla amb el molí de sang de Can Feliu—o també Can Palau—a Santa Maria (Foto cedida per l'amo en Francesc)

lenta o tèbia i es pot acompanyar de coca o algun quemullar i és una de les postres típiques dels dies de Nadal.

LA INDIOTERIA

La barriada de la Indioteria és una altra de les zones on arrelà la tradició de fer llet d'ametla per Nadal i on es conserva a l'actualitat amb mitjans tècnics moderns. Molt possiblement el seu origen també tengui arrels santamarieres. Aquesta és una barriada tradicionalment agrària i de petita propietat, consolidada durant la segona meitat del segle passat; situada a una àrea que podria considerar-se de transició entre secà i regadiu, gaudia de l'aprofitament dels sobrants de l'aigua de la Font de Mestre Pere, que baixaven per la Síquia de na Cerdana.

Les primeres notícies de la producció de llet d'ametla a la barriada podrien situar-se cap a principis de segle i datar-se devers el 1907, quan la feia l'amo Guillem «Teodoro» (?) amb un petit molinet manual. Posteriorment, l'amo en Macià de la Real la feia a Cas Sastre, on hi havia un petit i lent molí fariner que, amb un salt d'aigua, aprofitava la correntia de l'aigua per la síquia de na Cerdana, a la sortida del safareig de Cas Sastre (de 18 palms de fondària). A més de moldre blat, també hi feren llet d'ametla per Nadal fins devers l'any 1928 o el 1930.

Pràcticament abandonat el molí d'aigua, seguidament, també féu la llet d'ametla mestre Martí Salom Serra, un fuster que movia un molinet amb l'ajuda d'un motor de gas-oli que també emprava per a la serradora; amb el molí també hi molgueren blat. Sembla que durant la guerra civil, la producció restà aturada i devers l'any 1940 els indioters que volien beure llet d'ametla havien d'anar al Pla de na

Tesa, on hi havia un vògit mogut per una bístia, el qual s'usava també per trencar ametles. Finalment, és a partir de 1942 quan mestre Miquel Pascual repren el costum, el consolida definitivament i l'ha conservat fins a l'actualitat.

Mestre Miquel Pascual, nascut a la Indioteria el 1915, és un home imaginatiu, inquiet i polifacètic, fuster de professió des de l'any 1928, petit propietari agrícola, apicultor, transportista esporàdic, entre d'altres «especialitzacions», que el converteixen en un típic exemple de multidedicació econòmica i professional durant els anys de l'aturquia.

Començà a fer llet d'ametla a la seva fusteria amb un molinet (de procedència portolana) que li deixaren. A la fusteria aprofitava la força motriu i si el corrent s'aturava rodaven amb una maneta; com ja sembla normal, el temps de la fam, amb el molinet també hi arribaren a moldre blet.

Actualment fa la llet d'ametla a ca seva (Camí dels Reis, 70) i malgrat totes les innovacions introduïdes al primer molí, encara conserva les moles inicials. Fins i tot, ha arribat a construir dues màquines noves. Tenen un motor elèctric de 1-1'5 hp i les moles assoleixen unes 60 revolucions per minut, la qual cosa els permet moldre un quilo de bessó cada deu minuts. Les moles són molt més petites que les dels molins de Santa Maria i reten menys, però sembla que aquesta manca de rendibilitat es veu compensada per una millor molturació del bessó, la qual cosa estalvia temps d'ebullició (una mitja hora).

A diferència de Santa Maria, comença a fer llet d'ametla devers dia 15 de desembre fins a Cap d'Any. A partir de l'any nou en fa els dissabtes i festes fins a Sant Sebastià. A més dels indio-

ters, també hi acudeix gent d'altres pobles de l'illa. Entre els clients n'hi ha de Sant Llorenç, Sa Pobla, Banyalbufar...

Per acabar, es pot dir, en conclusió, que la tradició de la llet d'ametla no correspon exclusivament a una societat pre-turística. Aquesta no és una tradició morta, i sols manca que vos animeu a fer-ne. De tal manera és així que, avui en dia, la introducció de noves tecnologies domèstiques ha permès ampliar el període de consum de llet d'ametla fins a l'estiu. Hi ha gent que la conserva dins congeladores, i la consumeix com un gelat. Animau-vos, beveu llet d'ametla i anau en compte amb les ametles agres. ■

NOTES

(1) Per a la localització i consulta dels receptaris hem rebut la bona ajuda de Climent Picornell i Margalida Munar. Igualment, hem de manifestar el nostre agraïment a tots els informadors, molt especialment a Miquel Canyelles Rubí de Santa Maria, a Miquel Pascual Salvà de la Indioteria i a l'amo de Can Cameta de Santa Maria, tant per les seves informacions orals com per haver permès la reproducció gràfica dels seus respectius molins.

(2) Eliana THIBAUT I COMELADE. *La cuina medieval a l'abast*. Barcelona: Edicions de la Magrana, 1986. (Pèl i Ploma, 4).

(3) *Libre de Sent Soví* (Receptari de cuina). A cura de Rudolf Grewe. Barcelona: Editorial Barcino, 1979 (Els nostres clàssics, Col·lecció A, vol. 115).

(4) LEIMGRUBER. *Libre del coch*, de Mestre Robert. Barcelona: Curial, 1977.

(5) [PENYA, Pere d'Alcàntara]. *La Cuyna Mallorquina*. Palma de Mallorca: Palma ed., 1982. Ed. facsimil.

(6) ARXIDUQUE LUIS SALVADOR DE AUSTRIA. *Las Baleares por la palabra y el grabado. Mallorca (Parte General)*. Palma de Mallorca: Caja de Baleares «Sa Nostra», 1985.

(7) Lluís RIPOLL. *Llibre de plats dolços mallorquins. Postres, pastisseria, confitures i altres llepolies*. Ciutat de Mallorca: Imprenta Mossèn Alcover, 1978.

(8) Lluís RIPOLL (ed.). *Llibre de gelats i que-muyars. Mateu Jaume de Ca'n Juan de S'Aigo 1884-1885*. Palma: Imprenta Mossèn Alcover, 1978.

(9) Gabriel LLOMPART. *Belenes conventuales mallorquines de los siglos XVII y XVIII. A Religiosidad popular, folklore de Mallorca, folklore de Europa*. Palma de Mallorca: José J. de Olañeta, Editor, 1982. (Fontes Rerum Balearium, subsideia núm. 4)

(10) Informació donada per Pere A. Salvà Tomàs.

(11) A més d'una llarga tradició de fer gelat d'ametla (torrada i sense torrar) a la comarca de Ponent, a S'Arracó, feien llet d'ametlons, picats dins un morter. La informació ens l'ha facilitada Jaume Bover i Pujol, qui també ens ha fet arribar una recepta de llet d'ametla del Marroc. Cf. BENNA-NI-SMIREN, Latifa. *La cuisine marocaine*. Al Maradiss-Casablanca: Societè d'Édition et de Diffusion, 1980. p. 213.

(12) Josep CAPÓ JUAN. *La Vila de Santa Maria del Camí*. Volum Segon: *Del segle XVII al XX*. Editor: Josep Capó Juan, 1985.

Andreu BESTARD MAS. *La leche de almendra*. A «Es Castellet». Bunyola: Desembre 1974. Mateu GRAU I VICH. *Llet d'ametla*. A «Coanegra», núm. 3. Santa Maria: Gener 1982.

URBANISME

DEIÀ-SÓLLER,
UNA CARRETERA PER A LA DISCÒRDIA

PERE J. BRUNET ESTARELLAS

Els pocs estudis que existeixen sobre l'evolució de la xarxa viària insular assenyalen un procés de difusió històrica de les nostres carreteres caracteritzat per la dificultat especial per travessar les serralades, per la seva recent implicació amb el litoral i per la major inversió en infraestructures noves a l'àrea metropolitana de Palma.

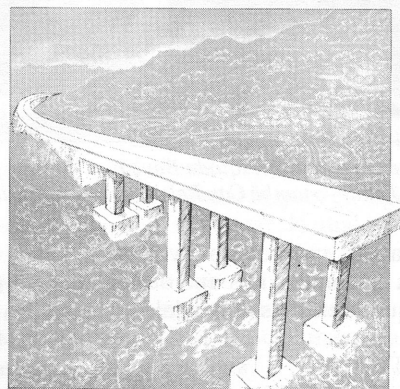
El cas de la Serra de Tramuntana és en aquest sentit paradigmàtic del lent, tardà i baix nivell de desenvolupament viari, la qual cosa explica les actuals baixes densitats de carretera per quilòmetre quadrat de la zona i, en correspondència, les seves baixes condicions d'accessibilitat i de connectivitat.

Tradicionalment, la Serra mallorquina fou un espai per a recórrer a peu o, al millor dels casos, amb bústies. D'aquí que, encara al segle passat, gran part de la zona estigués ribetejada de drecceres, caminois i camins de ferradura, essent realment reduïda la longitud de les carreteres. A la majoria dels casos, els camins de carro acabaven precisament davant els múltiples obstacles naturals que apareixien, truncant-se o donant lloc, a les zones més dificultoses, a camins empinats que pareixen dibuixar inacabables onades a la muntanya. De tots, pot ser que el camí de Palma a Sóller sigui el millor exemple de les dificultats imposades pel relleu, almanco fins que a 1847, i després de quasi quinze anys de fer-hi feina, va quedar definitivament habilitat per al trànsit de carruatges.

Però no tots els pobles de la Serra varen gaudir dels mateixos avantatges, la qual cosa respon a un sistema de construcció i conservació d'aquest tipus d'obres públiques caracteritzat per una manca d'intervencionisme estatal, almanco fins a una època relativament recent. En realitat la gestió del sistema viari va dependre dels distints municipis, els quals hi invertien segons els recursos propis disponibles que, a dir ver, eren generalment ben pocs. Una sèrie de cèdules i decrets deixaven en mans dels pobles les iniciatives de millora de les carreteres i camins que transcorrien pels seus territoris. Els municipis amb una hisenda pública més sanejada solien tenir una colla de peons caminers que amb una certa regularitat anaven arreglant i recomponent els desperfectes de les zones més necessitades. Però també hi contribuïen un bon nombre de veïnats, els quals estaven obligats a satisfer anualment uns jornals de feina obligatòria en concepte de prestació personal o, en el seu defecte, contribuir al pagament del seu equivalent.

Segurament mai no es disposava de suficients recursos per a deixar els camins en òptimes condicions, reblits amb inacabables aportacions de pedra esmicolada, entre altres coses perquè la direcció tècnica de dites operacions no era suficientment qualificada.

És a un moment d'importants canvis socials i econòmics, a mitjan XIX, quan els enginyers de camins assumeixen la direcció de les carreteres més importants de les illes i en promouen la construcció de noves. Per als distints pobles de la Serra la gestió fou decisiva per quant la construcció de noves seccions va suposar rompre el feixuc aïllament a què estaven sotmesos, reforçant al mateix temps les condicions de connectivitat amb la xarxa general. Amb la construcció de la carretera d'Estellencs a Andratx i de Sóller a Lluc durant la post-

EL PAISATGE DE LA SERRA
NO SE MEREIX AIXÒ.

Passaran mil anys i aquest engendré encara no haurà fet paisatge.
A la muntanya, l'home i la Natura han fet una unitat harmònica.
Al llarg del temps i de la història. A cops d'una economia adaptada.
A cops de seny i mesura. Han fet, en resum, paisatge.
Passaran mil anys i aquest engendré encara no s'haurà integrat.
No encara, no té paisatge, la Serra no s'ha mereix.

SÓLLER DEIÀ

Val més el paisatge!

Cartell editat pel GOB contra la construcció de la nova carretera Deià-Sóller

guerra, quedaren connectats els pobles més septentrionals al llarg de l'eix bàsic Andratx-Pollença, definit funcionalment com a carretera comarcal 710. D'aquesta manera, les moles del Galatzó i Planici, el Teix, la Serra d'Alfàbia, l'Ofre i Massanella, i el Puig Tomir, quedaren circumval·lats per una sèrie de carreteres de competència estatal que han servit a molts per a retrobar la naturalesa perduda o tan tristament saquetjada a altres indrets de l'illa.

A l'important paper construccionista dels enginyers s'hi va afegir la iniciativa del Foment de Turisme de dotar de llocs d'aturada i miradors certs punts de dita carretera, trobant-li una funció no solament transportiva sinó també contemplativa. Encara que el circuit turístic més important de la Serra fou sempre el de Palma-Valldemossa-Deià-Sóller, prest la resta de carreteres quedaren incorporades als programes d'excursions turístiques mitjançant cotxes i autocars, complementant d'aquesta manera l'oferta del Ferrocarril de Sóller des de 1912. En realitat les perspectives turístiques del ferrocarril i les seves possibilitats de contribuir al desenvolupament de la Serra foren tan optimistes que no és estrany que apareguessin projectes com el de construir una línia entre Inca-Selva-Campanet-Pollença-Alcúdia i Sa Pobla a 1911, o entre Palma i Andratx a 1918, o la de fer un funicular al Puig Major a 1930, entre d'altres.

Les característiques tècniques de les carreteres que avui transcorren per la muntanya vénen definides per la seva heterogeneïtat, com a conseqüència de les distintes èpoques i circumstàncies de la seva construcció. Així resulta que les amplàries dels carrils de la carretera que travessa la Serra, d'Andratx a Pollença, van dels dos als tres metres, amb un gàlib lateral de devers un palm i unes condicions de visibilitat quasi nul·les. Aquestes característiques, que expliquen una adaptació fidel a les peculiaritats de la zona, fan que la velocitat mitjana del trànsit al llarg de l'eix no arribi als 50 km./hora i que, possiblement per això, els seus nivells d'accidentalitat siguin irrelevantes. En aquest sentit és realment interessant comprovar que al tram a l'actualitat en pitjors condicions, a la secció Deià-Sóller, amb una velocitat de trànsit de devers 35 km./hora i una intensitat mitjana diària d'un miler de cotxes, no s'ha produït cap accident mortal des de 1982 a 1985, segons les estadístiques oficials.

Aquestes dades no es poden utilitzar avui com a argument per oposar-se a qualsevol actuació pública o privada sobre el nostre territori, perquè el deficient estat de conservació de la carretera en qüestió reclama una ràpida millora. Més bé han de servir per als qui, fent ús d'una espècie de dret d'estrangeria, volen convertir les nostres carreteres en una mena de *scalextric*, fent innecessaris viaductes i destruint marges, descuidant els aspectes més elementals de la convivència amb el paisatge i sense respectar el dret que tenim a llegir la nostra història simplement obrint els ulls.

Si els camins i les carreteres antigues se varen adaptar a la topografia de la muntanya, tota obra nova o projecte d'acondicionament hauria de respectar ambdues realitats, responen als objectius de donar-li la màxima funcionalitat amb el menor impacte i artificiositat possible.

No ens pot servir l'argument abanderat per qualche tècnic de que les carreteres de la Serra s'haurien de parèixer a les de Suïssa, perquè les afinitats i escales aplicables amb aquest país són més bé escasses. La importació de models i formes des de fora sempre és perillosa i quasi mai respon a les necessitats pròpies del país.

El projecte que, firmat per l'enginyer Juan Torres a febrer d'enguany, preveu «el acondicionamiento» de la carretera Deià-Sóller no és altra cosa que l'exemple de la mala administració dels nostres recursos, una exaltació innecessària i orgullosa de la tecnocràcia i una pràctica de l'ocultisme que vol donar a les coses el nom que no tenen.

En realitat l'obra dissenyada és majoritàriament nova (acursa la longitud de la carretera en devers un quilòmetre i

preveu la construcció de tres viaductes de 90, 62 i 76 metres), que no resol el problema del coll de botella que es genera entrant a Deià, que no respon a les necessitats reals de la zona (carrils de 3'50 metres i gàlibs laterals de devers mig metre), que no passa els tràmits d'informació pública i que no se sotmet a cap estudi d'avaluació d'impacte ambiental.

És lògic que les reaccions no es fessin esperar, especialment per haver iniciat la Conselleria d'Obres Públiques i Ordenació del Territori el procés d'expropiació forçosa urgent dels terrenys afectats. Encara hi ha gent amb suficient sensibilitat per a perdonar el daltonisme o la miopia però no el cinisme.

És evident que hi ha hagut molts de motius d'oposició al mencionat projecte i qualsevol lector dels diaris de l'illa ha tingut l'oportunitat al llarg dels dos darrers mesos de seguir el procés.

Personalment crec que hi ha un motiu per oposar-se al projecte que sobrepassa els límits de la pura afectació personal i particular i que és la seva manca de coordinació o integració dins d'una política integral d'ordenació del territori, trista realitat per ser defensat per una Conselleria amb aquesta denominació.

El projecte per res té en compte la definició de paisatge protegit que dóna a la Serra el Pla Provincial vigent. Com tampoc respecta la qualificació d'Àrea Complexa i de gran valor per a la conservació que en fa l'estudi de les Àrees a Protegir de l'INESE. També es desentén l'autor del projecte de la desitjable transformació de la Serra en parc natural o del que pugui dir un futur estudi, encarregat a la Universitat de les Illes Balears pel Govern Balear, d'aquesta àrea.

El que és cert és que, com sempre passa, amb el mutisme al qual ens tenen acostumats molts dels que haurien d'haver opinat i la decidida actitud del GOB davant desgavells com aquest, el renou arribà al Parlament. Les darreres informacions parlen de que ja quasi tothom diu que el projecte se va realitzar massa precipitadament i que podria ser millorat. Han vingut les reculades i les justificacions forçades. Fa la impressió que qualcú ha quedat embarassat i que, a més, tindrà bessonada.

I per poder superar l'agravi, ens ha dit que sí, que hi haurà estudi d'impacte ambiental i, fins i tot, exposició pública.

En definitiva, ens ha volgut ensenyar com començar la casa pel terrat. ¡I encara en veurem fer moltes de cases així!

taller GRÀFIC
RAMON

JAUME BALMES, 39 i 43 - TEL. 25 44 32 - 07004 PALMA DE MALLORCA

DIVULGACIÓ HISTÒRICA

EL PSUC FA CINQUANTA ANYS

JOAN SOLER I ANTICH

El 23 de juliol de 1936 es féu pública a Barcelona la fundació del Partit Socialista Unificat de Catalunya. Es fusionaven en una sola formació la Unió Socialista de Catalunya, la Federació Catalana del PSOE, el Partit Comunista de Catalunya i el Partit Català Proletari. S'ha dit que el PSUC, parodiament allò que el Barça és més que un club, és —o ha estat— més que un partit. Certament, la seva mateixa constitució tingué uns trets tan peculiars, que en donen la clau del que significaria al llarg de la seva trajectòria, fins a arribar a la gran ensulsiada del 5è Congrés, a començament de 1981.

El naixement del PSUC fou el resultat a Catalunya del sentiment unitari de la classe obrera arreu d'Europa després de l'ascens de Hitler al poder i el facilità la nova estratègia de la Internacional Comunista el 1935, que propugnava el Front Popular i el partit únic del proletariat. Tot això, a Catalunya i a Espanya, després dels fets d'octubre del 34 i del bienni negre, tenia la seva particular significació.

Amb la fundació del PSUC es resolía tota una llarga colla de litigis i contradiccions que existien de molt temps enrera en el si de la classe obrera de Catalunya, i fins i tot més enllà del seu espai. Per començar, per primera vegada es produïa a Europa la unificació de les famílies marxistes separades (anys després aquest fenomen es repetirà a d'altres llocs, però amb el «suport» dels tancs soviètics). Aquí, a casa nostra, se superava un vell litigi entre la mateixa família socialista, per mor del tradicional jacobisme del PSOE. També els comunistes arrossegaven una accidentada història, fruit en gran mesura d'una altra característica pròpia: que els seus nuclis inicials procedien de l'anarco-sindicalisme, contràriament al que havia passat a la resta d'Europa i d'Espanya mateix. El fet nacional també donà lloc a moltes picabaralles internes i, després, el trotsquisme hi tingué una incidència més gran que a la resta de l'estat. Es desfeia igualment un vell mite comunista: «per a un sol estat, un sol partit», fins al punt que posteriorment el PSUC s'integrà a la Internacional Comunista, independentment del PCE.

Amb la fusió dels quatre partits,

Mítting del PSUC amb la Pasionaria, A. Gutiérrez, E. Berlinguer i G. López Raimundo (Fotografia de «L'Avenç»)

d'escassa influència (entre tots només sumaven 6.000 militants), Catalunya es dotava per primera vegada d'una forta i moderna organització marxista, trencant l'hegemonia de l'anarco-sindicalisme, protagonitzat per la CNT. En efecte, abans d'un any el nou partit tenia 60.000 militants, que arribaren als 90.000 a les acaballes de la guerra. La UGT, fins aleshores de molt escassa incidència, arribà als 600.000 afiliats, ultrapassant els de la CNT; les Joventuts Socialistes Unificades arribaren als 50.000 militants; i la influència del PSUC s'estengué també a la Unió de Rabassaires, el sindicat camperol, abans dominat per l'Esquerra Republicana.

Després d'una dura i llarga postguerra, el PSUC acabà essent l'eix essencial de la lluita antifranquista i principal vertebrador dels moviments socials a Catalunya. Així, a les eleccions de 1977 aconseguia el 20 % dels vots, i de fet va ser el partit més votat, ja que els socialistes s'hi presentaren coaligats. Aquest pes fou mantingut fins a octubre de 1982, en què la família comunista hi concorregué escindida.

La major part dels vots del PSUC han passat als socialistes, però el que no han heretat aquests ha estat la capacitat vertebradora social del vell partit

comunista. Això ho ha perdut Catalunya tota.

Ara el PSUC, sota la nova direcció, malda per retrobar el seu destí. Es parla d'una nova refundació. Ja veurem quin és el seu futur, en uns moments de profunda crisi de l'esquerra a tot Europa.

També crec que seria molt interessant estudiar la relació de Mallorca amb el PSUC i, per extensió, la del moviment obrer mallorquí amb el català. Jo he intentat esbrinar, apressadament, què fou dels joves esquerrans que arribaren a Barcelona amb motiu de l'Olimpíada Popular, i malgrat que he parlat amb alguns dels organitzadors d'aquell succés, i també amb dirigents de les JJ.SS.UU., no he pogut treure aigua clara. Se sap, això sí, que molts s'enrolaren a unitats militars del PSUC, però a l'hora de concretar noms i fets, ningú no en recorda. Només em parlen d'En Palerm, que morí a l'exili mexicà i que va ser un actiu militant. També és sabut que En Gabriel Alomar va ser un dels destacats fundadors de la Unió Socialista de Catalunya, però se'n separà molt abans de la fundació del PSUC. En realitat, l'únic illenc d'un cert pes que ha passat pel PSUC, i l'únic que n'ha estat membre del seu Comitè Executiu, ha estat En

Gabriel Arrom («Gaspar Aribau» a la clandestinitat), que el 1936 era un jove funcionari, que després de la desfeta s'exilià a Rússia, on es formà com a economista, i que treballà al Ministeri de Comerç; després de la guerra mundial s'instal·là a França i el 1962, juntament amb Gregorio López Raimundo entrà clandestinament a Catalunya. Amnariat el 1977, reingressà com a funcionari d'Hisenda i poc després es traslladà a Madrid, col·laborant en la direcció del PCE com a economista i especialista en qüestions agràries. Jo el vaig haver de tractar amb motiu de l'afer del Banc de Navarra. Fa cosa d'un any que encara circulava per Madrid. Cal dir que la seva relació amb Mallorca sembla que fou molt minsa, si bé se'm parla dels seus contactes amb Na Francesca Bosch, i també d'alguna reunió amb intel·lectuals mallorquins, però tot això ja devia ser a final del 60 o a principi dels 70.

També és cert que, en un moment o altre, alguns estudiants i joves escriptors han estat més o menys vinculats al PSUC, però per la mateixa temporalitat d'aquests contactes, no han deixat gaire empremta.

I pel que fa concretament al moviment obrer, fonamental en un partit d'aquesta mena, la pobresa de relacions és encara més evident. Jo, que sempre he militat en una comarca de tanta significació proletària com és el Baix Llobregat (sempre vaig defugir les cèl·lules intel·lectuals), un dels bastions del partit —electoralment, el primer—, no record ni un sol militant mallorquí, tant és així que sovint se m'identificava, coses de la clandestinitat, com «el mallorquí», situació inimaginable si s'hagués tractat d'un andalus, d'un extremeny o d'un gallec.

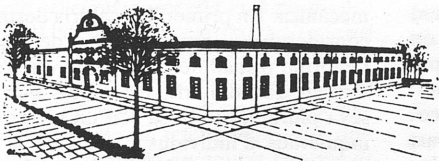
Les relacions del moviment obrer mallorquí amb el català, que per moltes i òbvies raons haurien d'haver estat intenses i fluïdes, sempre han estat escadusseres. Això és degut a la diferent significació ideològica d'ambdós moviments. A Catalunya, abans del PSUC, l'hegemonitzava la CNT i a Mallorca el PSOE i la UGT.

Això hagués pogut canviar si Mallorca i Catalunya no haguessin estat arrelgades en fronts antagònics durant la Guerra Civil. També ho expliquen el diferent grau de desenvolupament industrial i la distinta evolució

política posterior, ja que si bé les principals forces veritablement organitzades a la fi de la dictadura eren del mateix signe en ambdues bandes (encara que a Mallorca d'una manera considerablement més feble), els lligams orgànics de les Illes els tenien a Madrid, i no pas amb Barcelona. Record que, entre 1966 i 1967, un membre de la direcció del PCE de Mallorca, En Ginés Quiñero, em demanà que el posés en contacte amb les CC.OO. de Catalunya, i vaig muntar una rocambolesca entrevista en un petit hotel de prop de les Rambles, de la qual no sortí res de profit. I jo em deman: com hagués evolucionat el moviment obrer i el polític d'esquerres a Mallorca, si les relacions entre comunistes catalans i mallorquins haguessin estat més denses?

D'aquest divorci entre el moviment obrer de Catalunya i Mallorca, que encara s'arrossega, només n'he apuntat alguns rastres. Seria interessant que algú amb més coneixements s'hi endinés. Potser aleshores ens explicariem millor moltes altres coses.

Sant Joan Despí, 16 de novembre de 1986. ■

FÀBRICA D'ARTICLES DE PELL
guants
bosses
peces de vestit
i marroquineria en general

Gran Via de Colón Telèfon 50 19 00
INCA

FAJAS REINA
José Tous Ferrer, 1 - Tel. (971) 71 60 33
07002 Palma de Mallorca

*al servei
de la dona
jove i elegant*

dona
corseteria

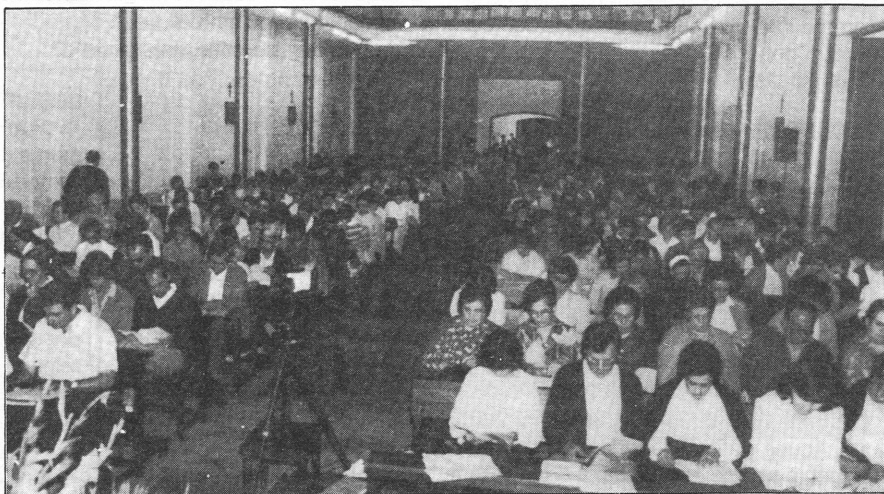
J. Masdeu
COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

ESGLÉSIA NOSTRA

L'ASSEMBLEA DIOCESANA - 86

LES PREOCUPACIONS DE LA NOSTRA
ESGLÉSIA:
PROMOCIÓ DEL LAIC I OBERTURA AL MÓN

GABRIEL AMENGUAL

«Hem arribat a l'enfront! 220 grups han treballat tres qüestionaris: "veure", "jutjar" i "actuar"».

En carta a tots els cristians de l'Església de Mallorca el 15 de maig el Bisbe convocà l'Assemblea Diocesana-86 amb la doble finalitat: 1) de revisar el trienni 1983-86, que va tenir com objectius prioritaris per a l'acció pastoral, l'atenció a la joventut, l'acció social, la pastoral sacramental i el camp de l'ensenyança; i 2) de proposar els objectius per al trienni vinent 1986-89.

Tot això s'ha anat fent amb molt de temps, des del juny fins a finals d'octubre, perquè era llarga la feina a fer i la participació havia de poder ser àmplia, a base d'enquestes a grups de base i de trobades assembleàries. Cinc han estat els qüestionaris que s'han enviat als grups, s'han resumit les respostes, que, enviades altra vegada als grups, es convertien en matèria de reflexió per a ells. Han participat 220 grups, amb un total de 2.231 components. De l'assistència a les dues reunions plenàries no se'n tenen xifres, segurament fou menor que el total de membres de grups, però en tot cas fou considerable.

1.—DESENVOLUPAMENT DE L'ASSEMBLEA

L'assemblea ha estat estructurada en els tres moments característics de la revisió de vida: veure, jutjar i actuar. El «veure» constà de tres qüestionaris: el primer d'avaluació del compliment dels objectius priori-

taris proposats per l'assemblea diocesana - 83 per al trienni passat, el segon d'opinió sobre el paper del laic en l'Església i com s'hi juga, a la pràctica, aquest paper; finalment el tercer sobre els «signes del temps» en l'Església i societat a nivell general, espanyol i mallorquí, pretenint així fer una composició de lloc en les coordenades històrico-socials. Formà part també d'aquesta part l'informe de les entitats responsables de dur a terme o d'impulsar els diferents objectius: secretariat de pastoral juvenil, delegació d'acció social, delegació de celebració de la fe i pregària i delegació d'ensenyança.

El «jutjar» tingué una doble vessant. Per una part un qüestionari a tots els grups en el què es demanava la valoració del treball fet durant el passat trienni, valoració de l'acció dels laics en l'Església de Mallorca i enmig del món, i quines noves actituds exigeixen els signes del temps. Per altra part es constituí una comissió per elaborar una ponència sobre la «Presència activa dels seglars dins l'Església i la societat mallorquines», que va anar treballant durant l'estiu, i presentà a la primera reunió assembleària el dia onze d'octubre.

L'«actuar» s'inicià amb un qüestionari en què cada grup havia de proposar tres objectius prioritaris per al trienni vinent, indicant unes accions a dur a terme, concretant així els objectius en els diversos àmbits. Aquesta part es desenvolupà però sobretot a l'assemblea de tot un dia, el 26 d'octubre, també al

Seminari Nou, en la qual es presentà primer de tot un resum de les respostes, donant lloc al debat, a la defensa del punt preferit o a destacar línies dominants que uneixen diverses propostes. La selecció fou estudiada després en grups, on, a més de l'intercanvi entre gent diversa, es feia una discussió de les propostes, els motius i les motivacions, l'abast i la necessitat, etc., madurant la cosa per a la votació final que es féu a la tarda, després de nova reunió de grups i una plenària informativa de diversos projectes diocesans.

Els objectius més votats foren: 1. Potenciar la presència activa dels laics en l'Església i en el món, 2. Obertura al món i actitud evangelitzadora, 3. Pastoral de joventut, 4. Acció social, 5. Pastoral familiar.

2.—REFERÈNCIES PER A UNA VALORACIÓ

Difícilment hom podria considerar el que ha estat l'assemblea diocesana-86 repassant aquest *iter* ja simplificat i quasi bé reduït a la mecànica. En primer lloc caldria destacar la considerable participació de grups, l'enorme treball de la comissió que resumí tots els qüestionaris, els debats que en la seva pluralitat i vivesa són un reflex de les inquietuds d'individus i grups de la base, l'interès pel tema dels laics, la nombrosa assistència a les dues reunions generals de l'assemblea, potser sobretot a les tardes de l'onze i del 26, però també la festiva jornada que resultà ser tot el dia 26 que conclougué amb la celebració eucarística presidida pel Bisbe, tot el treball de l'assemblea.

Com a reflexió personal hi afegiria que a l'hora de valorar s'ha de tenir en compte que aquestes assemblees no són cosa nova, sinó tot al contrari, han passat a ser quelcom de consuetudinari: cada any a principi de curs es celebra o bé l'assemblea breu anual o bé la trienal de revisió i programació. L'efecte novetat no actua de motiu atraient de gent curiosa o de presències massives. El seu paper s'ha de cercar en la seva possible incidència en gent compromesa. I en aquest sentit crec que s'ha de valorar com un procés de conscienciació que ajuda a veure camps d'acció i obrir horitzons i que ajuda a motivar, és a dir, moure les voluntats, és a dir, com a procés de formació d'opinió i de voluntat, que després es pot traduir en la potenciació efectiva dels aspectes tractats.

3.—EL TEMA DE FONTS: EL LAIC

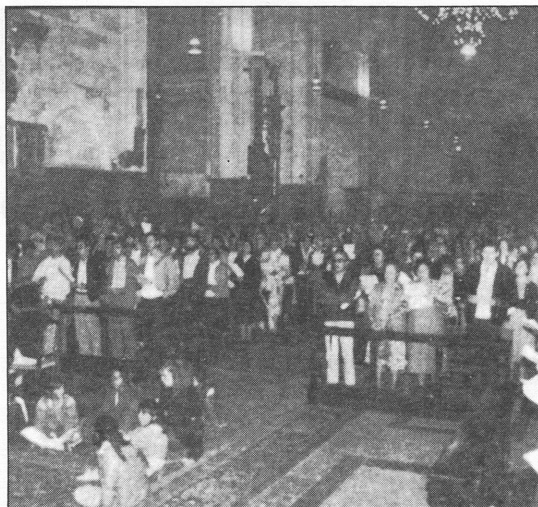
Però sobretot resultaria esquelètica la ressenya de l'assemblea si no es fes deguda menció del tema principal de reflexió: el laic, tema que es pot considerar com el «cactus firmus» en torn del qual cantà i féu riques variacions la polifonia assembleària.

El tema venia motivat per dos esdeveniments, ben connectats: 1) el 20.e aniversari del Concili Vaticà II que tingué com un dels seus fruits més significatius una nova consciència i participació laical en l'Església, i 2) el proper Sínode de Bisbes a celebrar a la tardor del 87 sobre aquest tema. En tot cas no és quelcom de puntual o marginal, sinó més bé el tema amb què es topa en tota reflexió i planificació de la missió de l'Església avui; d'ell es tracta fonamentalment quan es fa qüestió de la vivència i vitalitat de la fe, de la transmissió i de la incidència de l'Evangelí en tots els àmbits de la vida.

Si, com afirma K. Rahner (1), l'Església valora el laic segons sigui la seva valoració del món, en un món emancipat i secularitzat, on la religió es privatitza i sobretot queda reduïda a un petit àmbit particular, quasi bé com el dels gusts personals, no es pot menys de revaloritzar la dimensió laical de la pròpia Església, que signifiqui una obertura al món encarnant-se en ell, evitant així la reclusió a la sagristia, fent-se llum i sal del món, precisament a través del laic, que és qui viu totes les situacions de la vida humana. Així resulta que el laic és el que duu a terme pròpiament la presència de l'Església en el món, en tots els àmbits de la vida i per la vida mateixa.

El laic es defineix com aquell que pel Baptisme ha estat integrat en el misteri de Crist i fet membre de l'Església, que participa per tant de la missió d'aquesta i que l'exerceix de manera específica i peculiar en el món. Així que «el caràcter secular és el propi i peculiar dels laics» (2). Secularitat però que no té res a veure amb un sentit de profanitat, de com qui pel propi status s'hagi de quedar al llindar de l'Església, o amb un sentit de minusvaloració o de caràcter passiu, sinó que la secularitat significa en aquest cas que el laic és aquell consagrat pel Baptisme i que viu la seva vocació cristiana en el món, i així cerca el Regne de Déu duent la gestió de les coses temporals, col·laborant a la transformació de la societat, per tal de fer-la més conforme a l'evangeli. Així el seu treball és el del testimoniatge i la transformació des de dintre.

«El temporal és un domini propi dels laics i els caracteritza... Per vocació pròpia, toca als laics de cercar el Regne de Déu administrant les coses temporals i ordenant-les segons Déu. Viuen en el segle, compromesos en tots i en cadascun dels afers del món, submergits en l'ambient on es mouen la vida de família i la vida social de què està teixida llur existència. És allí que són cridats per Déu, exercint així la funció que els és pròpia i guiats per l'esperit evangèlic, per treballar com des de dintre, a la manera del llevat, per a la santificació del món, i per manifestar d'aquesta manera Crist als altres, principalment per la irradiació de llur fe, esperança i caritat.» (3)

«Participació completa a les misses i als actes litúrgics».

Els camps d'actuació del laic són totes les situacions constitutives del seu lloc en el món. En primer lloc, per tant, el matrimoni i la família i la vida pública amb les seves múltiples facetes: treball, política, opinió pública, etc., dues dimensions de l'existència cristiana que estan consagrades pels sacraments del matrimoni i de la confirmació respectivament. Entorn d'aquests eixos s'hi han de situar totes les altres tasques i possibilitats que sorgeixen de l'amistat, del veïnatge, de la companyonia laboral, de pàtria, de ciutat, de dedicació al treball, a la ciència, a l'art, a l'esport, etc.

La manera d'actuar és sens dubte i en primer lloc la del testimoniatge i el treball de transformació des de dintre, però com que no som màquines mudes, sinó persones essencialment parlants i dialogants hi intervé també necessàriament la paraula i el diàleg.

No es tracta d'una paraula de publicitat o proselitisme, sinó de l'expressió dialògica de la mateixa realització cristiana en el món. Com i quan es pot expressar? Sempre que qualcú se manifesta, o té el dret i el deure de manifestar les motivacions del seu cor i de la seva vida, sempre que qualcú diu una paraula de comunicació amical o fraternal o d'instrucció, o potser la paraula pròpia de la seva tasca de mare, o pare, de mestre, de company, de treballador, de persona adulta, de ciutadà que fa ús de la llibertat d'expressió, etc., en tots aquests casos un cristià pot i ha de pronunciar una paraula cristiana. I en això rau la seva primordial missió apostòlica.

Aquest testimoniatge i aquesta comunicació quotidiana, precisament per la seva senzillesa, autenticitat i caràcter personal, són d'una importància capital. Fonamentalment per aquest mètode és que el cristianisme primitiu aconseguí la seva admirable extensió. Basti recordar les descripcions de A. von Harnack sobre la «missió i expansió del cristianisme en els tres primers segles» i el paper tan important que hi tingueren els funcionaris, els soldats i molt especialment les dones (4); paper l'eficàcia del qual fou com la del llevat dins la pasta. I un teòleg dels nostres dies, K. Rahner, ens recorda que «si els seglars ocupassin totalment aquest camp aparentment tan "limitat" que els està assignat, en mig segle seria cristià el món sencer» (5).

Tots aquests camps tan amples i variats, i

aquests modes tan diferenciats i personals d'exercir l'apostolat ens fan present el paper original, irrenunciable i irremplaçable que tenen els laics en el compliment de la missió de l'Església. Doncs, en el món, en la gestió dels afers temporals, l'Església només s'hi pot fer present a través seu. «Doncs bé, els laics són cridats d'una manera especial a fer que l'Església sigui present i activa en aquells llocs i circumstàncies on ella no pot esdevenir la sal de la terra si no és a través d'ells» (6).

De les línies de fons de la ponència es dedueixen unes pistes d'acció que d'alguna manera es recullen en els objectius prioritaris més votats, que són aquestes:

1. El reconeixement del paper del laic en l'Església no consisteix únicament a donar-li sempre més serveis intraeclesials, exercint una sempre major col·laboració i fins i tot omplint els buits que deixa la manca de vocacions presbiterals; això podria ser un veritable malentès i una absorció i anul·lació del laic com a tal en l'Església. Es tracta per tant de reconèixer la seva missió peculiar i específica, que s'exerceix secularment, en el món. I així és com l'Església es pot anar obrint i fent-se present en el món de manera evangelitzadora.

2. Valorar el testimoniatge individual i quotidià, ja que aquesta missió afecta cada u i en tots els àmbits de la vida.

3. Potenciar l'apostolat col·lectiu, és a dir, l'associacionisme laical i en concret els moviments especialitzats, per tal que els laics es puguin organitzar per compartir les pròpies inquietuds, donar més eficàcia a la seva acció i tenir millors condicions perquè la seva veu sigui sentida en l'Església i en el món. ■

NOTES

(1) Vegeu K. RAHNER, *Misión y gracia*, Donosti 1966, pp. 68-69; i del mateix «Sobre el Apostolado Seglar», a: *Escritos de Teología*, Madrid 1973, vol. II, pp. 370-372.

(2) *Constitució dogmàtica sobre l'Església*, núm. 31.

(3) *Ibid.*

(4) Vegeu A. v. HARNACK, *Die Missions und Ausbreitung des Christentums in den ersten drei Jahrhunderten*, vol. II, Leipzig 1924^a, pp. 559-611.

(5) K. RAHNER, «Sobre el Apostolado Seglar», p. 363.

(6) *Constitució dogmàtica sobre l'Església*, núm. 33.

NATURA

ELS ESCLATA-SANGS, ELS BOLETS
I LA CULTURA POPULAR

MATEU MORRO

Exposició de bolets i esclata-sangs realitzada a la Facultat de Ciències el passat mes de novembre (Fotografia de Jaume Servera)

Sens dubte, un poble no pot definir la seva especialitat tan sols a partir de quatre fites històriques, ni fins i tot mitjançant l'element idiomàtic exclusivament. En el transcurs dels segles, la conformació cultural d'un poble, allò que ja no és senzillament individual perquè ha esdevingut patrimoni col·lectiu, ho abasta tot, des de la manera de parlar a la manera de menjar. Però, ¿què tenen a veure els esclata-sangs i bolets amb la cultura popular? Possiblement no més que qualsevol altre àmbit del coneixement que pot tenir una col·lectivitat de la natura i de la seva utilització, com per exemple els usos de les herbes remeieres o l'interès de caçar tords. Però, en tot cas, defineixen un tret ben particular de la manera que té de veure la natura cada poble. De fet el matrimoni Wasson-Paulovna a la seva obra *Mushrooms, Rus-*

sia and History (1957), treball pioner potser entre els estudis d'etnografia micològica, estableix una clara diferenciació entre dos tipus de pobles: els micòfils, bon coneixedors dels bolets i afectats de menjar-ne, i els micòfobs, desconixedors de les seves propietats i usos, que els rebutgen.

A Europa, entre els pobles micòfobs, és a dir, els que senten una clara aversió pels bolets, hi trobam els grecs, els pobles nòrdics, els atlàntics i els ibèrics (llevat dels bascos i catalans). Wasson ens parla de la pobresa del llenguatge usual entre aquests pobles micòfobs per a distingir les diferents castes de bolets. Els gal·lecs, per exemple, a part de la «lepiota procera» que anomenen «choipus» o «zarrota», no posseeixen noms específics per a cada espècie; en castellà, amb prou feines hi ha una dotzena de noms vulgars

usats popularment i, encara, alguns d'ells clarament menyspreatius, com «pan de sapo» i «cagarria». Per contra, els pobles de l'Europa oriental, com Rússia i Hongria, i els pirineico-mediterràneo-alpins, com els Països Catalans, País Basc, Occitània, França i Itàlia, són posseïdors d'una forta tradició micòfila que es tradueix en una rica terminologia popular —en català existeixen més de 250 noms de bolets, i la sinonímia local i regional és riquíssima—, i també en un coneixement de les espècies més bones i més tòxiques i una àmplia varietat de pràctiques culinàries. Hòmm podria pensar que entre els pobles micòfils les intoxicacions imputables als bolets hi han d'esser sovintejades, però no és així, la intoxicació és més aviat fruit de la ignorància que no del costum de menjar bolets.

Així doncs, el món dels bolets i llurs

aplicacions gastronòmiques és una part important del cabal cultural de la tradició popular catalana. Potser tenguem un paral·lel amb l'afecció pel consum de caragols, del Rosselló a les Balears, que converteix les caragolades en autèntiques festes familiars arreu dels Països Catalans, mentre que altres pobles veïnats els rebutgen amb repugnància (de tota manera, no passa això entre els immigrants, els quals si més no per aquest caire, no posen cap resistència a la integració).

Però, tornant als bolets, val a dir que dins el context català les illes Balears no resten com la contrada menys micòfila, ben al contrari, els illencs som grans recol·lectors i menjadors de bolets, sobretot de l'*esclata-sang*, el *Lactarius sanguifluus*, el *rovelló* del Principat i el *pebràs* d'Eivissa, l'autèntica «vedette» que assoleix preus astronòmics al mercat i ens converteix en importadors d'*esclata-sangs forasters*, una altra espècie, el *Lactarius deliciosus*, de no tan bona qualitat. Cosa curiosa, ja que som l'únic poble del món que defineix les seves preferències pels *lactarius* d'una manera tan clara, mentre que les espècies de *boletus* menjades amb fruïció a altres indrets aquí són rebutjades i menyspreades.

Al costat dels esclata-sangs hi ha un grapat d'espècies comestibles que completen el repertori dels nostres boletaires. Segons els pobles, fins i tot segons les famílies, canvien els gusts i les preferències i, fins i tot, els propis noms de les espècies. La *Russula delica*, a Bunyola és anomenada *cogoma*, a Pòrtol *esclata-sang d'alzina*, a Pollença *campanilla*, i a altres llocs *forta*; el *Canta-*

rellus cibarius, molt valorat a Mallorca, és conegut com a *picornell* generalment, però a Puigpunyent i a altres viles és conegut com a *cama-seca*; el *Tricholoma terreum* és molt conegut com a *gírgola d'estepa*, però a molts de llocs en diuen *palometa*; i en el cas de les *blaves* les discrepàncies locals van des d'Algaida i altres vilatges del pla on denominen així l'espècie *Amanita vaginata* als altres pobles on denominen diverses espècies del gènere *russula*, també conegudes per *mares*, menjades en uns llocs i menyspreades a d'altres. Però, a més d'aquestes espècies, les *gírgoles d'ullastre*, les *gírgoles de pi*, els *peus de rata*, les *orelles de llebre* o *orellanes*, les *gírgoles de poll*, el *picornells blancs*, les *comes seques* i moltes altres castes de bolets comestibles poden alegrar els paners dels cercadors. Sempre que aquests siguin bons coneixedors d'aquestes espècies, ja que tota espècie desconeguda o dubtosa ha d'esser rebutjada sempre. Aquesta és l'única prova i l'única garantia per a evitar una intoxicació.

Al costat d'aquesta tradició popular esclata-sanquera, crida l'atenció el poc que coneixem dels bolets a Mallorca: ni s'han realitzat —o almenys no s'han publicat— estudis micològics ni s'ha duit a terme encara la tasca de divulgació escaient, amb excepcions lloables com la *Petita guia dels bolets a les Balears*, de Carles Constantino i Josep. L. Siquier, i encara tenim pendent l'estudi del nom popular de les espècies. Quasi tot resta per fer dins aquests terrenys, tant dins el terreny científic com el de la necessària divulgació adreçada a fer conèixer i estimar els nostres bolets. ■

L'ULL DE VELLUT

1986

GUIEM DAVIU VICH

Mare meva! Quin any que s'acaba! i això que només corren per la meva ment les coses ocorregudes en el món, perquè les meves pròpies no vos les dic (Hi ha hagut anys millors, això sí que és vera).

I ara algunes (ben poques) de les coses ocorregudes i formulades en forma de lliçoneta:

— Que el govern sempre guanya. Primer prometen treure'ns de l'OTAN. Llavors volen preguntar-nos l'opinió i finalment la fabriquen a la seva manera (TEVE, nosaltres o el caos —xantatge—).

— Que qualche soldat se segueix morint (i sense guerra). Un dia és un accident, un altre se dispara una arma.

— Que la llei de la interrupció de l'embaràs tot i ser incompleta no hi ha manera de posar-la al servei de les dones que la podrien (necessiten) utilitzar.

— Que «l'oficialitat de l'anglès a Califòrnia és un acte deplorable que denota sentiments discriminatoris i fascistes» (textualment del diari més important d'Espanya). El mateix dia (i noticiat al mateix diari) anava a declarar al jutjat una ciutadana de Catalunya «acusada» de no sé quina figura penal per exigir una comunicació oficial en català.

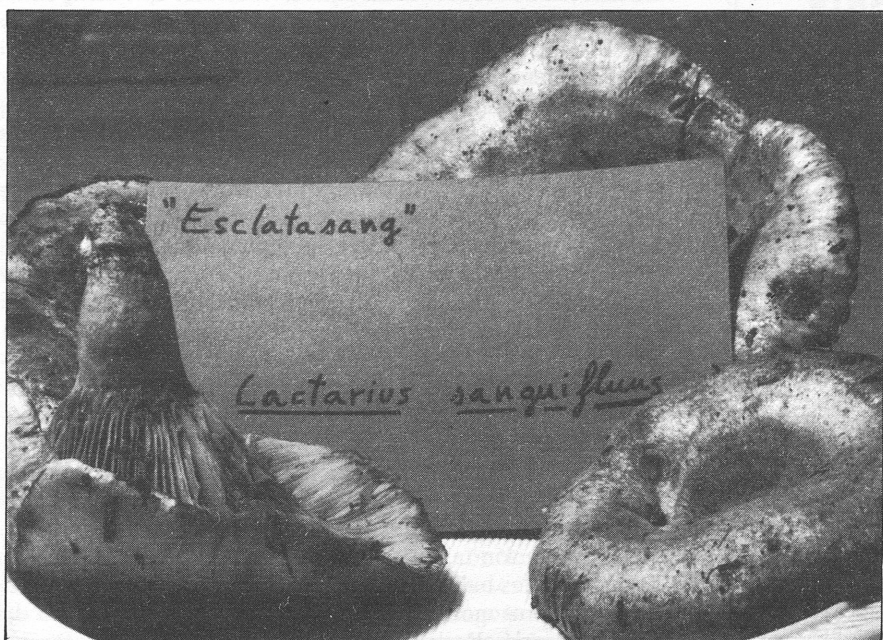
— Que per arranjar una ciutat com Barcelona fa falta un estímul extern (com les olimpíades) i que el benestar dels seus habitants és secundari davant la raó primària del prestigi del govern-administració (o administracions).

— Que les inundacions i focs no tenen fre ni remei possible.

— Que ja està passat de moda dir que l'atur i les seves conseqüències són inherents al nostre (!) sistema econòmic (De «yuppies» libera nos dómine!).

— Que LLUC, de revista mensual passarà a ser una veu crítica amb més freqüència.

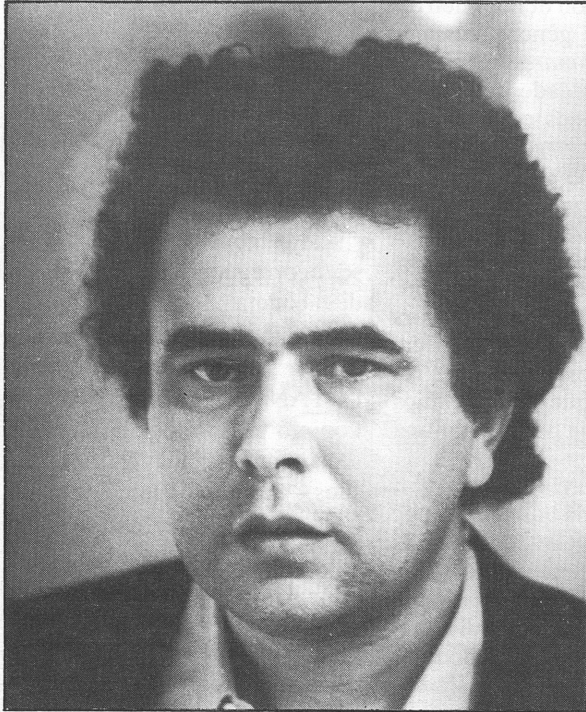
A tots i totes que llegiu, saborós 1987 (Que per desig no manc!). ■

Esclata-sang (Lactarius sanguifluus): el bolet més cercat i apreciat de les illes (Fotografia de Jaume Servera)

EL PAISATGE CLÀSSIC DE SEBASTIÀ RAMIS

JAUME TORRES I ESTRADÉ

Sebastià Ramis (Foto arxíu «Última Hora»)

Ja no crec en la Santa Objectivitat (permeteu-me aquest mot de flarire orsiana) ni en altres elevades i majúscules paraules com Ciència, Progrés... utopies que se m'han esmicolat amb les coltellades del temps. Per tant, m'aferraré a una minúscula i apassionada i poc científica subjectivitat. No pretenc bastir sòlides columnes beneïdes per la veritat única, sols deixar córrer quatre pinzellades, quatre intuïcions personals. Això no implica que siguin lleugeres ni errònies. Tampoc no crec que tota opinió sobre temes artístics tenguí el mateix valor, més aviat defens les minories il·lustrades. Deixau-me ser tan poc democràtic en aquestes qüestions. Sense modèsties, les opinions que tenen al darrera una sensibilitat, una experiència, unes coneixences, un esperit agosarat i inquiet són més valuoses que la primera estupidesa sense cap base per l'esnob o per l'ignorant. Deixarem de banda ara les causes complexes (des d'obscurs interessos comercials, la manca d'educació plàstica fins a la xerrameca justificatòria de les teories de genis inspirats per llums celestials que broten sobtadament) que explicarien aquesta desconexió generalitzada sobre temes pictòrics.

Aquestes digressions s'allargassen massa, convé tallar-les i encetar el discurs específic d'aquest escrit que es basa en l'obra del pintor mallorquí *Sebastià Ramis* que exposà aquest estiu passat a les Galeries Bennàssar de Pollença i anteriorment ha anat mostrant la seva producció a París, Madrid, Barcelona i Palma de Mallorca («Pelaires»). Davant de la insatisfacció que em produeix la pintura mimètica, o sigui la «realista», la que intenta representar fidelment les aparences de la realitat; l'enuig que m'ocasiona la copiosa pintura «manierista», la simple còpia de l'adotzenat paisatget post-im-

pressionista o de la pseudosurrealista composició d'inspiració daliniana o de la darrera obra de l'academicisme post-avanguardista; sols puc guiar-me per l'interès que em provoca la pintura-assaig, aquella que investiga, que cerca sincerament o pel plaer estètic que em desvetlen altres obres, aquest gaudi tan menyspreat per minimalistes, conceptuals i altres conreadors d'aquest art fred, analític i racional. M'acost a l'obra de Sebastià Ramis des d'aquest plaer suscitat pels seus quadres, un plaer semblant al produït per l'obra de Morandi, no gaire allunyada de la del pintor mallorquí, o els dibuixos de Paul Klee.

Neix l'any 1947. Realitza estudis d'Arquitectura i Belles Arts que no el satisfan i els abandona. Li resulta molt més suggeridora l'Acadèmia Baixas, les classes, les tertúlies... Malgrat que exposa en el Cercle de Sant Lluc (Barcelona) als devuit anys, deixa la pintura a un nivell professional i comercial per dedicar-se al dibuix publicitari. S'establirà definitivament a Barcelona i no començarà a participar dins el món artístic d'una manera activa fins fa poc, ja en plena maduresa i sense aquestes presses tan característiques de la darrera joventut. No intervingué, per tant, en la dinàmica activitat dels joves avantguardistes mallorquins dels anys setanta (Grup Criada, Neó de Suro, etc.) dels quals creu que anaren a remolc d'avantguardes passades.

Malgrat l'interès juvenívol per l'hiperrealisme (arribà a fer un viatge a l'estranger per veure'n una mostra que el defraudà), Sebastià Ramis s'ha decantat cap a un paisatgisme molt personal que podríem qualificar de *clàssic*, terme i estil que més endavant ja precisarem. *L'oli i el pastel* constitueixen les tècniques més emprades. Arriba a la confusió, juga amb l'ambigüïtat, un oli pot assemblar-se a un pastel i a l'inrevés, originant el dubte fins i tot en l'espectador entès. Potser darrera de tot això hi ha una reivindicació de l'ofici, de la tècnica, de la pintura, sovint massa oblidada. Aquest interès el porta a la investigació, a la experimentació, per exemple, dels sistemes de fixació del pastel.

No utilitza els tamanyos universals, els seus quadres s'estiragassen horitzontalment, s'empetiteixen o s'enlairen verticalment. No es limita a unes mides establertes i esclavitzadores, *el tamany* dependrà del motiu triat. Esdevé un element formal significatiu com el color, la composició o el mateix *marc*. Darrerament ha anat arreplegant una gran quantitat de marcs de diferents formes, grandàries, tons, estils que es convertiran en un constituent lligat als altres components de l'obra, color, motiu representat, etc. Ell normalment treballa sobre teles grosses de les quals després retallarà els fragments que li interessin i d'on naixeran els futurs quadres. Un immens paisatge pot veure's reduït al final a un dels elements del fons, una senzilla balustrada, rebutjant tota la resta. Conrea l'estètica del *fragment*. La realitat és troscejada. El capcurucull d'un fasser, un tros de finestra, una part d'una ombrel·la poden esdevenir el membre central de les seves obres. Els objectes són tallats a la manera fotogràfica com ja feia Degas amb les ballarines o curses de cavalls. Es tracta d'un enquadrament molt propi de la modernitat que s'escapa de l'estructuració clàssica, molt més artificiosa i teatral. Per influència de la fotografia i el cinema han sorgit en el camp de la pintura aquestes composicions que pretenen captar l'ins-

Paisatge de Sebastià Ramis

d'una llum mediterrània, ara dolça, delicada, ara esclatant, feridora. Paisatges organitzats a base d'espais, de taques de color (l'element substantiu de la seva obra), de diferents matisos del blau del mar i el cel que s'uneixen amb el verd d'un vestit o el vermell d'un para-sol. Cerca la *bellesa* de la tranquil·litat, de l'harmonia, de l'estaticitat, de la serenor, de la solitud, de la claror, de la pau. Els motius escollits, els valors que traspuen aquestes teles ens l'atansen al noucentisme concretament i a un *art clàssic* en general. No puc deixar de citar uns versos de Carles Riba, de la quarta elegia de Bierville que semblen fets a posta per a un quadre de Sebastià Ramis:

«Pura en la solitud i en l'hora lenta, una dona fa llisca', amb moviment d'arbre o de crit amorós al llarg dolç dels braços alçats, la túnica. Mentre brilla ja el tors secret, resta captiva en el lli la testa...»

Què ens volen dir aquestes obres? amaguen qualche missatge? L'art dels anys vuitanta ha abandonat aquelles tasques educatives, aquells intents d'il·lustració d'ideologies determinades que sovint sols aconseguien minvar les seves qualitats plàstiques. De totes maneres, tota obra artística desprèn uns valors, valors molt de cops ambigus, no oblidem que estam davant d'una obra oberta, amb multiplicitat de lectures. Aquesta recerca de la bellesa de l'harmonia i la calma (l'antitesi del seu estudi on s'amunteguen una munió de pinzells, una infinitud de marcs, un caramull de màquines i aparells, un munt d'objectes trobats que l'apropen als Merzbau de Schwitters com afirma el crític J. M. Bonet) poden conduir-nos a un art esteticista, idealitzat, evasiu, molt propi d'un final de segle caòtic, agressiu i tumultuós, com els simbolismes i esteticismes de finals del XIX. Un art que per ventura vol representar el record d'un paradís que s'esvaeix. O potser a un art ecologista... qui sap... Ara bé, el que podem dir és que ens trobam davant de pintura. I no oblidem que les anècdotes passen i sols queda la pintura. ■

tant, fixar un fragment de realitat. En el fons la mateixa realitat, el viure quotidià s'ha tornat un difícil trencaclosques, una juxtaposició caòtica de bocins. Molts d'avantguardistes (cubistes, surrealistes), en canvi, seguien esquemes clarament tradicionals i renaixentistes.

Com basteix les seves obres? de què parteix? pren com model *la realitat externa*, una llenca de paisatge observat, fotografiat o recordat que sofrirà un seguit de transformacions. No pretén realitzar una fotografia realista ni cau en el manierisme post-impressionista fàcil, adotzenat i carrincló. El bocí de costa, el tram de platja, la dona desvestint-se són despullats de tot element anecdòtic, són reduïts a *l'essencial*. Esdevenen nets i purs com si es tractàs d'un somni o un record. Seguint Cezanne hi ha una geometrització de la realitat. L'obra s'estructurarà com un conjunt de taques de color ordenades sobre la tela. Sebastià Ramis aconsegueix el difícil *equilibri entre pintura i assumpte*, entre abstracció i figuració. El procés de depuració i ascetisme dels seus paisatges els mena cap a certa abstracció, minvant el grau d'iconocitat, encara que sempre el referent és perceptible, per l'ordenació en tres franges de pintura distribuïdes a la manera de l'abstracció geomètrica, però hi reconeixen l'arena, el mar i el cel. El podríem comparar a Morandi que seguí un camí semblant partint del pretext de les botelles. Per tant, Sebastià Ramis és hereu de cert avantguardisme històric encara que avui difícilment classificaríem la seva producció dins l'avantguarda. Degas, Cezanne, Matisse, Morandi, l'abstracció geomètrica, Mondrian, Rothko són al darrera dels seus quadres.

Arenals solitaris, rocams idíl·lics, platges desertes, dones despullant-se tranquil·les, aquestes són les anècdotes triades. Paisatges construïts a base de calmoses horitzontals i verticals o de suaus corbes, foragitant la diagonal torbadora, el triangle colpidor. La vertical d'una cortina combinada amb una horitzontal que suggereix la mar o una piscina ens recorden el constructivisme o el neoplasticisme. Paisatges banyats

llibreria

Jovellanos

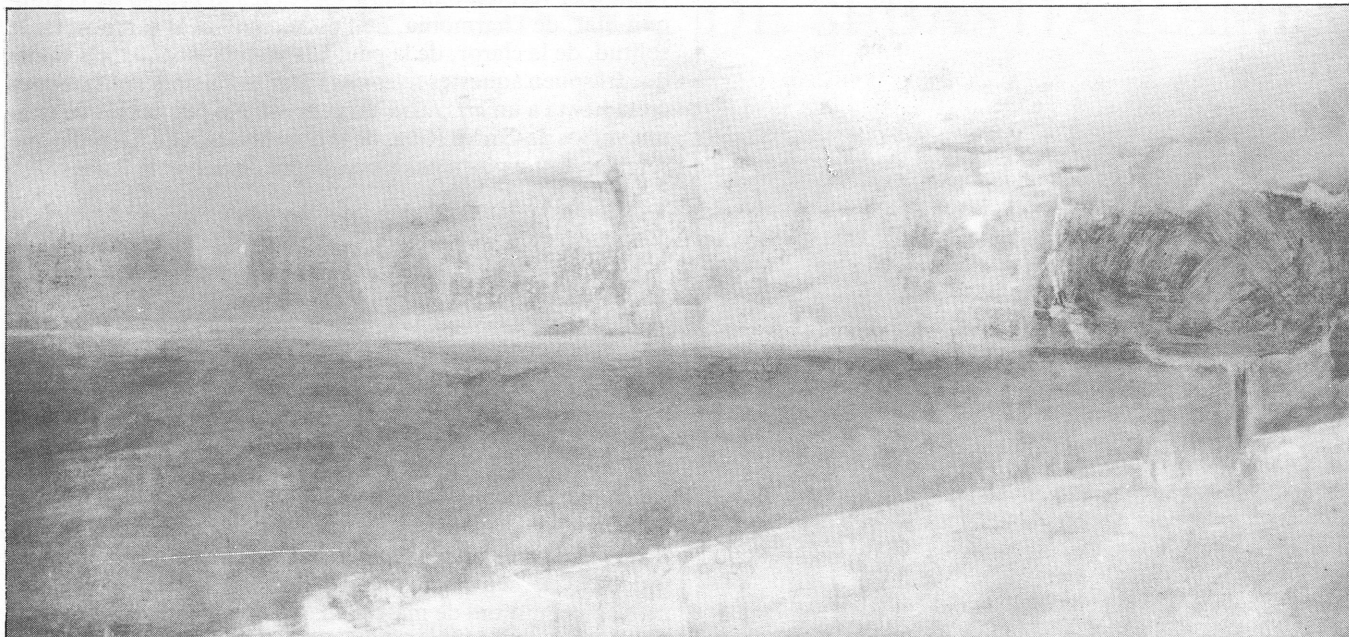
- pósters
- làmines
- postals...

Jovellanos, 7 10.72 / 4 66

Ciutat de Mallorca

RETRAT DE L'ARTISTA INTEL·LIGENT

VALENTÍ PUIG

«Sebastià Ramis sempre ha sabut el que volia».

És ben cert que l'amor pot fer que home i dona s'entenguin amb mitges paraules, però mai no he cregut que això també succeís entre els amics. Les amistats són una llarga conversa. Ja fa anys que vaig començar a parlar llargament amb Sebastià Ramis i encara no hem acabat, fins al punt que la companyia telefònica ens hauria de fer un bon descompte. Això no sembla factible i encara ens fa més individualistes. Sebastià Ramis és un pintor individualista per instint: va entendre ben aviat que no hi havia res a fer afegint-se a cap processó ni a l'índex dels mimetismes, és a dir, sempre ha sabut el que volia i ho ha pintat de forma intel·ligent. Hem parlat davant la Mediterrània essencial de Formentor, al Museu del Prado, a la

penombra dels bars amicals, pels carrers de Barcelona o a Versalles un dia plujós i memorable que ell encara no ha pintat i que jo vaig contar a un poema.

L'amistat ens ha fet compartir diversos lemes, però són un secret que ens ajuda a pintar o escriure en solitud. En tot cas, la conversa sempre continua ja bé sigui a un restaurant de Barcelona, a una casa *nonsancia* de París, a un cafè de Palma o bé per la telepatia de l'amistat. Avui els pintors solen parlar de galeries i de percentatges però Sebastià Ramis parla, sobretot, de pintura. Té distraccions que ja són famoses i el seu estudi de Barcelona és com el *Nautilus* del Capità Nemo. Si mai hi hagués un gran diluvi, l'estudi de Sebastià Ramis

suraria, com un Noé escèptic que podria salvar algunes espècies imprescindibles de la pintura.

Pinta les sedimentacions de la memòria i cada matí passa per la plaça de Lesseps a peu, distret, pensant el quadre que té entre mans, i es tanca al seu estudi enmig de la parafernàlia instrumental que li fa companyia, com la gran bolla del món que fascina la inventiva de qui vol escriure tots els viatges immòbils. Sovint li he envejat que pogués viure secretament. Mentrestant, la nostra llarga conversa perdurarà fins que arribem a la maduresa de recordar quan érem vells. En qualsevol cas, ara no sé si ja he dit que crec que Sebastià Ramis és un pintor capaç de totes les magnificències i sensacions del seu art.

CLÍNICA DENTAL
DR. FRANCESC A. PÉREZ PASTOR
Metge Estomatòleg
 Pròtesis dentals

CONSULTA: Hores concertades

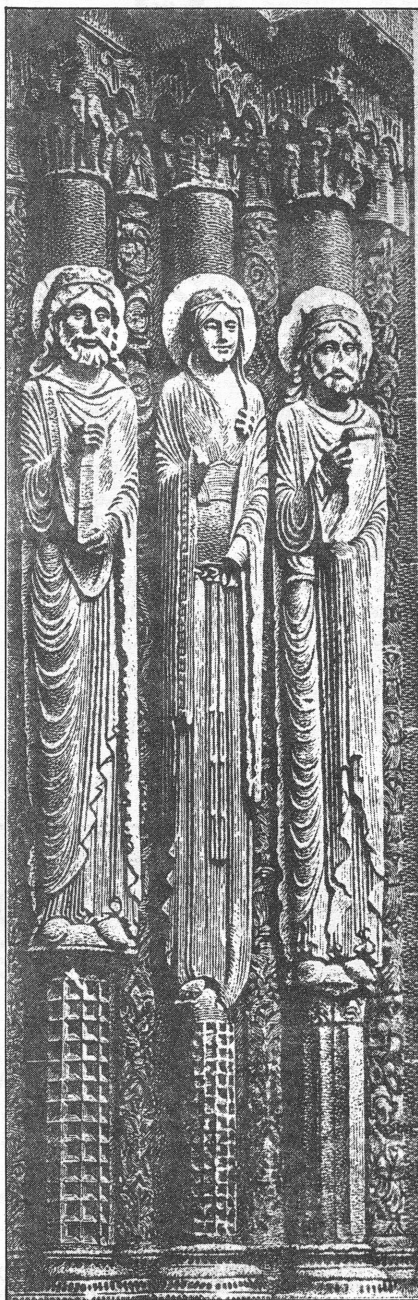
Av. Arquitecte Bennàssar, 16-1r.-1.ª - Tel. 29 26 39 - PALMA

ENIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA

EL ROBIOL DE PASQUA: UN ENIGME ENSUCRAT

MIQUEL FERRÀ I MARTORELL

Un pastís, de provat origen hebreu, passà a ésser mallorquí de socarrel i avui no pot mancar a cap casa illenca el Diumenge de Pasqua: És el robiol, que es fa de la mateixa pasta que les panades però enriquida amb suc de taronja, sucre i vermell d'ou. Ben amaurada i aprimada en forma de coquetes rodones, tal pasta servirà per a contenir, com un estoig, el farcit, adoptant la forma de mitja lluna, com el cocarroi quaresmal, però més aplanat i sense les puntes entorsillades sinó, més aviat, lli-ses, confegides a trenc o retall de pua de forqueta. El farcit pot ésser divers: Brossat, cabell d'àngel, confitura d'albercoc o de pruna, pasta de moniato, crema... que s'assaona, quan pertoca, amb ous, sucre, clovella de llimona rallada, canyella molta... Així i tot, el farcit més bíblic i ancestral seria el de mel-i-mató, és a dir, la barreja de mató o formatge tendre, sense salar ni premsar, ordinàriament de llet de cabra, que conté tota la matèria seca de la llet i s'ha de consumir de seguida, i la mel d'abella, ja que tal farcit ens porta al record d'aquella Terra Promesa que Jahvé proveïa generosament de llet i mel. Ja closos els robiols, confegides les voreres i airoses les puntes, es posa, ja sigui amb un raspellet o amb una ploma d'au, sobre l'anvers del pastís, una capeta de vermell d'ou, sobre la que després hi tiram polsim de sucre. I al forn! Per a glòria de llépolis i desesperació de diabètics... Però... ¿Quin és, en veritat, l'origen del nostre robiol? ¿D'on vé aquesta denominació? ¿No hi podria haver en aquest nom, en aquest estrany vocable, alguna fórmula de criptojudaisme? Aventurant, no sense risc, una hipòtesi que hem rumiada, diriem que la paraula «robiol» podria ésser jueva, derivada de quelcom semblant a «Rabbí-'Ohel», que potser significaria: «Estoig de Rabí», o «Tabernacle de Rabí»... També podríem especular sobre les nombroses veus de la primera part del mot com és la cons-

*RABBÍ, SIBIL·LES I PATRIARQUES.
Les petjades d'Israel són de vegades una
constant en la nostra cultura illenca, com a
tantes altres.*

trucció «Rabboni», títol honorífic que era donat als mestres d'Israel, puix dels tres títols que els donaven, el més important era Rabban o Rabbon, el seguia Rabbí i finalment, Rab. Caldria també fer notar que en el Nou Testament, apliquen Rabboni, a Jesús, el Cec de Jericó i la Maria Magdalena. De totes maneres, ja és sabut, que «rab-bí», vocable hebreu, significa gran, mestre, savi de la Llei judaica.

Per altra banda, la desinència OL és també força freqüent a la llengua hebraica, ja sigui a substantius comuns o propis, com «sche'ol», que vol dir infern o a llinatges, com és el cas de Salomó ben Gabirol, també conegut com Avicibró, famós filòsof (*).

Però de totes maneres i davallant dels cims purament especulatiu, el mot «robiol», també cognom català, procediria del topònim Rubil, segons Francesc de Borja Moll, corresponent al castellà Rubielos, apareguent documentat en els segles X i XI, originari de llatí: Rubeolum = Roget... potser pel que hem explicat abans del fet de cobrir el pastís amb vermell d'ou abans de posar-lo al forn. Altres possibles etimologies podrien ésser Ravus-a-um: Gris groguenc; Rupinum: rocós, d'on ha derivat el llinatge «Robí»; Rubus-i: Romaguera i Rubicunda (Ceres): Blat daurat... Propostes, totes elles, que completen potser o recolzen la que s'esmenta al començament del paràgraf.

En resum, diríem: Que cadascú vulgui fer la tria de la versió que més li agradi, de la qual probablement mai, n'estirem segurs. ■

(* Poeta i filòsof jueu-espanyol, nascut a Màlaga el 1021 i mort devers 1070. El seu tractat: «La Font de la Vida», escrit en àrab i traduït al llatí, gaudí de gran influència al llarg de l'Edat Mitjana.

MÚSICA

1956-1986:

30 ANYS DE JOVENTUTS MUSICALS A PALMA

ANTONI PASCUAL

És clar que l'esperit jove no pot envellir.

Els homes i les institucions sí que tornen vells i compleixen anys, però l'esperit de la juvenesa és sempre jove, sembla que està fora del temps... com la música.

Aquest any de 1986 «Joventuts Musicals» de Palma compleixen 30 anys, o més ben dit, renoven per trentena vegada aquesta juvenesa inquieta que no els permet tornar vells.

Al llarg d'aquest temps són molts els esdeveniments musicals nascuts en el si d'aquesta organització. Alguns, que estan en el record de tots, són:

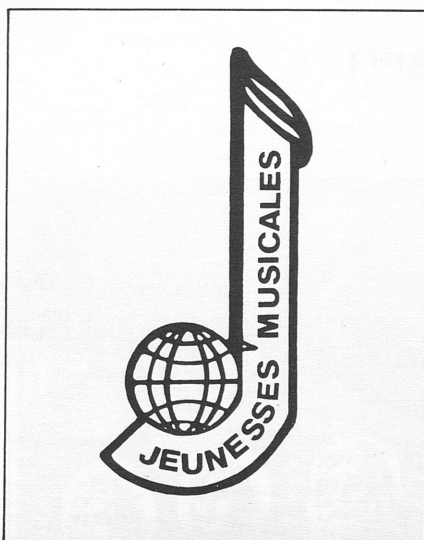
SERENATES D'ESTIU: des que començaren l'any setanta es convertiren en el pols cultural de les nits palmesanes, i el claustre de Sant Francesc en un racó quasi màgic dels estius mallorquins. Els convidats dels dos darrers anys són una mostra de la gran qualitat d'aquestes serenates: *Solistes de Zagreb, Galina Stamenova, Robert Gros-lot, Quartet Franz Schubert, Josep Colom, Camerata Lysy Gstaad, Trio de Madrid, José María Pinzolas, The London Virtuosi.*

Avui en dia són aquestes serenates l'activitat que es menja la major part del pressupost de l'associació, i l'esdeveniment anual més esperat pels seguidors de Joventuts.

CONCURS INTERNACIONAL FREDERIC CHOPIN: organitzat dos anys consecutius per Joventuts Musicals a Valldemossa. Eren els anys 1960 i 1961.

EI XVII CONGRÉS DE LA FEDERACIÓ INTERNACIONAL DE JJ. MM., celebrat a Palma l'any 1963 i organitzat per la federació palmesana, fou com un reconeixement de majoria d'edat per part de la Federació Internacional de Joventuts Musicals, i obrí les temporades d'audicions i col·loquis al Club Nàutic.

MÚSICA PER A ESCOLARS: impossible de calcular el nombre d'escolars que tingueren el primer contacte directe amb la música clàssica a través de Joventuts Musicals. Sense ser una activitat espectacular, sí que és una de les més fecundes. Com exemple basta dir que aquest any passat es dugueren a

terme 25 concerts amb alumnes de 10 col·legis i la participació de la Camerata Instrumental de la Universitat, el duo Pere Fiol i Lluís Oliver, el solista Roberto Bravo i el quartet Roberto Moragón.

FER MÚSICA: no podem oblidar l'important esforç de Joventuts Musicals per arrelar la música a Ciutat. Dins aquest apartat citem la creació de l'Orquestra de Cambra de JJ. MM., dirigida per Emilio Muriscot i després per

Gerard Pérez Busquier, i més recentment la creació de la Coral Juvenil de JJ. MM. (l'any 1984), formada avui per quaranta-cinc membres, ha donat quinze concerts aquest darrer any, ressaltant el donat al Conservatori de Barcelona el dos de maig passat. La Coral Infantil de JJ. MM., nascuda l'any 85, compta amb quaranta membres menors de catorze anys i ja ha donat aquest any 4 concerts.

Cicle d'audicions, tercer curs de música de cambra, cicle de joves intèrprets, cursets d'instruments, conferències... un no acabar mai, al servei de la música.

Trenta anys plens de música, de joventut i d'activitat.

Molts d'anys!

Molts d'anys, a tots els que d'alguna manera heu fet aquesta curta però plena història!

I per dirigir la salutació a persones més concretes voldria anomenar els diferents presidents que fins ara han dirigit la federació palmesana: Joan Moll, Miquel Duran, Francisco Ramallo, Pablo Valls, José M. Cortada, Gonzalo Company i la que aquest any en complirà 10 com a presidenta: Concepció Oliver.

Molts d'anys, Joventuts Musicals! ■

**SERVEI DE LLIBRES
ESTRANGERS
LLIBRES DELS PAÏSOS
CATALANS
JOGUINES I LLIBRES
INFANTILS**

Carrer d'en Rubí, 5
Telèfon 71 38 21
07002 PALMA

L'ESCOLA DE PEDAGOGIA MUSICAL: DEU ANYS!

BIEL MASSOT I MUNTANER

Bona la varen fer aquells directors de corals quan —ara fa deu anys— encarregaren el muntatge d'un curs de perfeccionament de la seva especialitat!

No devien saber com acabarien les coses. No se devien imaginar que aquella proposta, sorgida d'una reunió de la mateixa gent que poc temps després formaria la *Federació de Corals de Mallorca*, esdevindria una de les manifestacions musicals més importants de les nostres illes; la més important, sens dubte, en qüestió d'ensenyament.

Així doncs, ja es compleix la dècada des que Baltasar Bibiloni i Joan Company posaren fil a l'agulla, per la qual cosa contractaren els seus —avui també nostres— amics catalans: el tándem Cabero-Pueyo. D'aquesta manera, sota els auspicis de les Corals de Mallorca —precedent de l'actual Federació— i de la Càtedra de Música de l'Escola de Professorat d'EGB, s'inicià el Primer curs de Direcció Coral, a l'estiu, al Seminari Nou.

I aquest fou el començament. Després vendria l'ampliació de cursos, d'ofertes, de professorat i —sempre en augment— d'assistents. El ventall d'opcions s'estengué a Pedagogia Musical i a tècnica vocal i, darrerament, a Música del segle XX.

Però no acaba aquí la cosa. Un moment determinat hom veié que la cosa era prou seriosa, que no era una simple brusca d'estiu. Hom pogué comprovar que a Mallorca hi havia unes inquietuds i unes possibilitats musicals i que, en canvi, patíem unes greus mancances. D'aquí sorgí la idea de fer un centre de formació permanent: l'*Escola de Pedagogia Musical*, que ha anat progressivament de més a més d'ençà la seva creació.

Una altra realització sorgida arran dels Cursos fou la presa de consciència sobre la necessitat bàsica del cant infantil; es fomentà la idea, sorgiren una sèrie de corals infantils i, més envant, una Federació que les unia.

Està clar que els Cursos han marcat i marquen història. Ja hi ha pocs directors entre les nombroses corals escampades arreu de l'illa que no hi hagin passat en un moment o l'altre de la seva formació; hi ha pocs cantaires de les mateixes corals que no hagin rebut, encara que sigui indirectament, la influència de les tècniques o del repertori

Portada d'un programa del III curs, a Son Roca.

III CURS DE MÚSICA CORAL A MALLORCA
del 5 al 11 d'Agost del 1979

ORGANITZEN:
CÀTEDRA DE MÚSICA DE L'ESCOLA UNIVERSITÀRIA DE PROFESSORAT D'E. G. B.
DEPARTAMENT DE PEDAGOGIA DE LA FACULTAT DE FILOSOFIA I LLETRES

Amb el reconeixement de
L'INSTITUT DE CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ de la CIUTAT DE MALLORCA

Casa d'Espiritualitat Son Roca
C/. Gabriel Bestard, 3 - A
Telf. 23 24 91
Son Roca, Ciutat de Mallorca

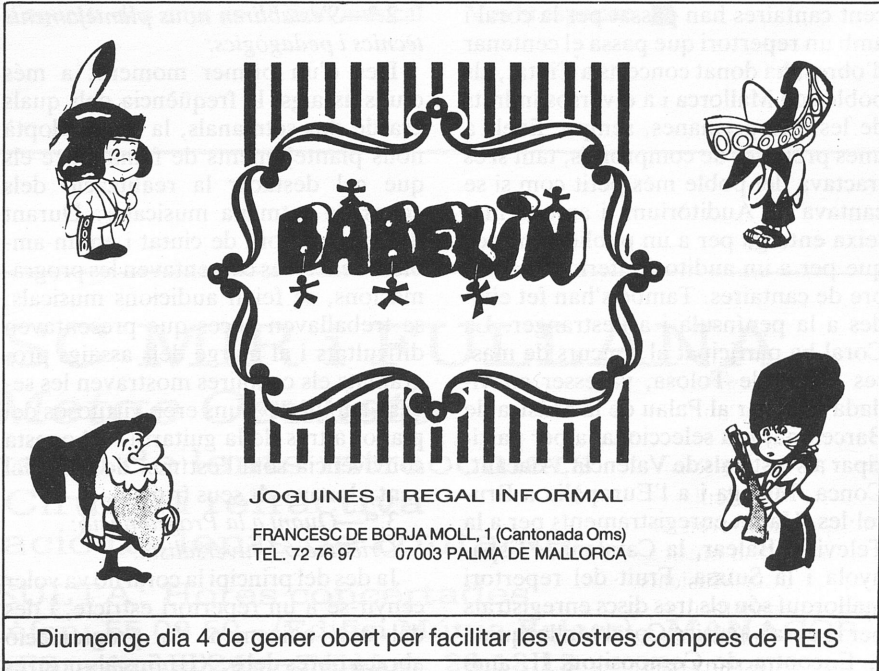
PATROCINAT PER L'OBRA CULTURAL DE LA CAIXA DE PENSIONS PER A LA VELLESA I D'ESTALVIS
CAIXA DE PENSIONS "la Caixa" de Catalunya i Balears

que, any rera any, s'ha anat impartint; hi ha pocs mestres dedicats a l'ensenyament musical que no hagin donat les primeres passes d'aquest tipus de Pedagogia, malgrat la calor que es pugui patir, a Son Roca o a La Porciúncula durant la seva celebració...

I en aquests moments hi ha una altra cosa bona. I és que no parlem d'una cosa extinta, no parlem de cap manifestació

exhaurida, sinó d'una cosa viva i actual, d'un esdeveniment present i amb futur.

Crec que és necessari fer una autèntica valoració de la importància que hauran tengut aquests Cursos per al desenvolupament de la vida musical mallorquina alhora que oferir un agraïment, sincer i profund, a les persones que l'han fet possible. ■

BÁBERLIN

JOGUINES I REGAL INFORMAL

FRANCESC DE BORJA MOLL, 1 (Cantonada Oms)
TEL. 72 76 97 07003 PALMA DE MALLORCA

Diumenge dia 4 de gener obert per facilitar les vostres compres de REIS

XÈ ANIVERSARI

LA CORAL UNIVERSITÀRIA I L'APORTACIÓ AL CANT CORAL MALLORQUÍ

BEL RIBOT BLANES

La Coral Universitària durant l'enregistrament del seu primer disc.

Prest farà deu anys que un grup d'estudiants i professors, inquiets per la manca de presència musical a la Universitat de Palma, fundaren la Coral Universitària.

Durant aquests deu anys, més de cent cantaires han passat per la coral i amb un repertori que passa el centenar d'obres, ha donat concerts a Ciutat, als pobles de Mallorca i a diversos indrets de les illes germanes, sempre fidels a unes premises de compromís, tant si es tractava del poble més petit com si se cantava a l'Auditori, i amb la mateixa entrega per a un públic nombrós que per a un auditori inferior al nombre de cantaires. També s'han fet eixides a la península i a l'estranger. La Coral ha participat al concurs de masses corals de Tolosa, va esser convidada a cantar al Palau de la Música de Barcelona, fou seleccionada per participar als festivals de València, Alacant, Conca, Màlaga i a l'Europàlia a Brussel·les. Ha fet enregistraments per a la Televisió Balear, la Catalana, l'Espanyola i la Suïssa. Fruit del repertori mallorquí són els tres discs enregistrats per la coral: Música Coral Mallorquina I, Encontre de Compositors II, amb

mentària del cor. Quan va haver de referir-se a la Coral Universitària va sortir del pas dient: «Vienen ataviados con el típico traje universitario»; succeïa que la majoria de cantaires anaven amb pantalons vaquers.

2.ª—*S'establiren nous plantejaments tècnics i pedagògics:*

Des d'un primer moment, a més d'uns assaigs, la freqüència dels quals era de dos setmanals, la coral adoptà nous plantejaments de feina entre els que cal destacar la realització dels «caps de setmana musicals». Durant dos dies, enfora de ciutat i en un ambient relaxat es comentaven les programacions, se feien audicions musicals, se treballaven peces que presentaven dificultats i al marge dels assaigs programats els cantaires mostraven les seves «habilitats», uns eren virtuoses del piano, altres de la guitarra... Aquesta convivència sota l'estímul de fruit del cant, donava els seus fruits.

3.ª—*Quant a la Programació: Orientació Universalista.*

Ja des del principi la coral no va voler cenyir-se a un repertori estricte, i des del seu naixement la programació abraça obres del s. XIII fins als nostres

música de Mateu i Encontre Nacional de Polifonia, 1982.

Deixant de banda el capítol de «realitzacions» crec que l'interessant avui és, amb una certa perspectiva històrica, intentar aproximar-nos a la incidència que ha tenguut a «ca nostra» aquest fenomen socio-musical.

1.er—*La creació de la Coral Universitària significà un trencament de motlles:*

D'una banda perquè encetà la secularització del cant coral a Mallorca. La filiació universitària (estudiants i professors) de la majoria dels seus cantaires trencava amb les connotacions de tipus lligats que fins al moment anaven lligades a aquesta manifestació lírica.

D'altra banda, el fet de presentar-se, en una primera època, sense uniforme, trencava també amb una certa estètica i un cert formalisme casats amb el món coral. L'impacte visual no hi tenia cabuda i això reforçava la idea d'un únic objectiu: FER MÚSICA. Una curiosa anècdota confirma el que he dit: Al festival de Tolosa, el presentador anava introduint els diferents participants explicant, entre altres qüestions, la indu-

dies i aquest universalisme comprèn no tan sols èpoques sinó també estils, països i autors.

Pel que fa a les modalitats vocals, la Coral ha «mostrat» un ample ventall de la literatura coral universal: S'ha cantat a doble cor, peces per a veus blanques i d'altres per a veus greus, amb grups de música renaixentista, amb acompanyament de piano, orgue, clavecí. Ha cantat obres simfònico-vocals amb les orquestres «Ciutat de Palma» i «Ciutat de Barcelona» i amb acompanyament de conjunts instrumentals de cambra.

4.¹—*La Universitària i la tasca de recuperació de la música coral autòctona, d'autor o popular.*

Capítol apart mereix el repertori mallorquí, fruit d'un postura de compromís enfocada a contribuir al ressorgiment de la nostra cultura musical.

Fidel a les seves arrels la Coral Universitària ha donat concerts monogràfics d'obres i autors mallorquins i ha estrenat obres de J. M. Thomàs, F. Batle, B. Bibiloni, A. Martorell, X. Crespi, A. Matheu, B. Samper, J. Mas Porcel...

També lligat a un context sociològic, hi hagué, en un determinat moment, una deferència respecte a un tipus de cançó de caire popular o popularitzant.

En general i en la mesura de les seves possibilitats la Coral ha arribat a esser un grup d'investigació i difusió de la música illenca.

5.e—*Des del punt de vista formatiu: Nucli de formació de cantaires:*

Malgrat se realitzin proves d'ingrés, són molts els cantaires que sense una preparació de solfeig o de cant han tingut la possibilitat d'aprendre en el si de la Coral els coneixements elementals de la lectura musical i de tècnica vocal

ahora que els ha desvetllat l'interès i el desig d'aprofundir-hi. Aquest caire formatiu ha proporcionat a més a més una visió prou ampla d'estils, èpoques i autors.

La influència de la Coral traspua també en l'aspecte joiós, de tal manera que ha significat una alternativa per omplir l'oci de molts de joves mallorquins, no tan sols pel fet d'assistir a uns assaigs sinó també perquè ha eixamplat les possibilitats de gaudir de la música en general: coral, simfònica i operística, ja que ha funcionat com un esperó que ha desvetllat inquietuds musicals latents.

Independents però estretament lligats a la Coral Universitària són els Cursos de Música Coral i Pedagogia Musical que se fan cada estiu a la Porciúncula i que casualment nasqueren el mateix any que la coral, fundats per Baltasar Bibiloni i Joan Company. Aquests curssets han duit a terme una tasca fonamental en la formació de cantaires i directores de cor i la seva influència s'ha fet sentir força a la nostra geografia musical.

Directament o indirecta la formació de cantaires està relacionada amb el sorgiment d'un nombre considerable d'agrupacions vocals que avui contribueixen a presentar l'ample i profitós panorama líric mallorquí. A més de la Quarta Ciencia, grup instrumental i vocal que ha participat juntament amb la Coral a diversos concerts i sortides a l'estranger, antics cantaires de la Universitària han creat o han estat directores de grups nous: Coral Sant Josep Obrer, Es Taller, Discantus, Sintagma Musicum, Studium...

El paper revitalitzador i difusor que ha exercit la Coral Universitària al llarg d'aquests deu anys en el món musical

illenc no hauria estat possible sense una bona comunicació entre cantaires i director. Aquest Cor sempre s'ha destacat per un bon ambient a nivell humà i això explica la sorprenent qualitat de la feina realitzada quan se tracta d'un grup que se caracteritza per una gran mobilitat, pròpia del món universitari. També des del punt de vista quantitatiu crida l'atenció el profit que s'arriba a treure d'un període de feina forçosa-ment lligat al calendari escolar.

Malgrat la mobilitat de cantaires esmentada, Joan Company s'ha mantingut com a director des de la seva fundació i bona part del que s'ha aconseguit es deu a l'interès, la dedicació i l'entrega d'aquest home que ha marcat les pautes i els objectius a seguir, encara que les seves opinions a voltes se veuen contrastades o tamisades gràcies a la col·laboració dels caps de corda que han jugat un paper fonamental en la trajectòria del Cor.

Si aquest ha estat un balanç apressat dels primers deu anys de la Coral...
QUE EN TENGUEM PER MOLTS D'ANYS!

Per commemorar el desè aniversari de la seva fundació la Coral ha programat tres concerts:

El primer fou cantat recentment, el dia de la festivitat de Santa Cecília pels actuals membres de la Coral. Dels dos que resten, el concert extraordinari de Setmana Santa tindrà lloc dia 14 d'abril a l'Auditori i s'interpretaran conjuntament amb l'Orquestra Ciutat de Palma el Rèquiem i les Vespres de Mozart. El darrer concert està programat pel 19 de maig, dia del naixement de la Coral. Aquests dos concerts seran interpretats per cantaires i excantaires. Vos hi esperam. ■

FRANCESC MIR i FULLANA

Metge Oculista

Implantació de lents intraoculars

Cirurgia refractiva

Adaptació de lents de contacte

CONSULTA: Hores concertades

Plaça Rector Rubí, 14 - Telèfon: 55 09 50 - (Edifici Mútua Balear) - MANACOR

URGÈNCIES: «Angel 24» - Telèfon: 28 13 13

SET ENCONTRES

BIEL MASSOT I MUNTANER

Hem tengut una nova cita amb la Música. I, agradablement, és la que fa set. Aquesta és l'edició a què arriba l'Encontre de Compositors enguany, ara.

Set. Reminiscències múltiples, qui ho dubta?

Deixant les altres implicacions del número màgic em centraré en el set musical per excel·lència: les notes. Perquè aquest és, oficialment, el seu número. O ho era. Perquè sovint, entre els elements que ens presenten els compositors que assisteixen a aquests Encontres, hi sentim més sons dels quals estam acostumats per una venerable tradició.

És discutible que tots els compositors participants facin música. Però l'interrogant desapareix ràpidament. La idea és clara: no es parla tant d'Encontres de Música, com d'Encontres de Compositors. I aquests són, per damunt de tot, artistes. Artistes que no es limiten necessàriament als elements que ens tenen acostumats els músics. Poden partir de la matèria sonora en qualsevol estat, de qualsevol provinença. I d'aquí sorgeixen noves sonoritats, nous horitzons, noves perspectives...

Li bastarien, actualment, a Pitàgores les esferes...? ■

A L'ENTORN D'UN DISC

PERE ESTELRICH I MASSUTÍ

Està per fer, és un dels temes que sobre la història de la nostra música queda encara pendent (un tema més, em direu, com molts d'altres). Em referesc a una discografia exhaustiva dels enregistraments relacionats, de qualque manera, amb nosaltres.

Jo dividiria aquests enregistraments discogràfics i els agruparia segons la temàtica, el contingut, el lloc de gravació i els intèrprets. Així ens trobaríem amb un índex més o menys com el següent:

- Discos editats a Mallorca.
- Discos enregistrats a Mallorca.
- Discos produïts a Mallorca.
- Discos amb obres d'autors mallorquins.

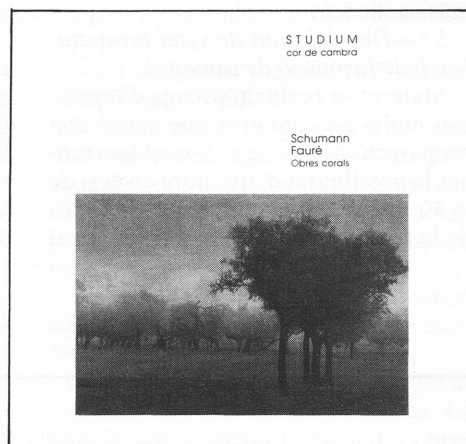
—Discos d'intèrprets mallorquins enregistrats aquí.

—Discos d'intèrprets mallorquins enregistrats a fora.

Com dic, és una tasca que és per resoldre.

Precisament, a l'hora d'escriure aquest comentari m'arriba un exemplar de l'enregistrament que el Cor Studium ha tret al mercat aquests dies, una mica coincidint amb el seu cicle de recitals (tres concerts densos, un d'ells dedicat monogràficament a Mendelssohn, un dels autors més estimats per l'esmentada coral).

Coberta del primer disc del Cor de Cambra Studium

És un disc que mereix una certa atenció, i no solament entre nosaltres, amb un valor més que testimonial, ja que la temàtica i el seu contingut, són realment escassos dins la discografia europea moderna: Obres corals de Schumann i de Fauré.

Realment, no abunden en el mercat discogràfic internacional enregistraments amb composicions corals de Schumann i de Fauré. Crec que no estic exagerant si dic que és per fer l'enregistrament de la seva obra coral completa. Anem-ho a veure:

De Schumann només existeix en ca-

tàleg una gravació de l'op. 29, 55, 59 i 141 pel Cor de Cambra d'Stuttgart.

Quant a Fauré, trobam la cosa encara en un estat més lamentable. A part del *Rèquiem*, del qual en trobam bastants versions, només n'apareixen en catàleg dues del *Cantique de Jean Racine*, op. 11.

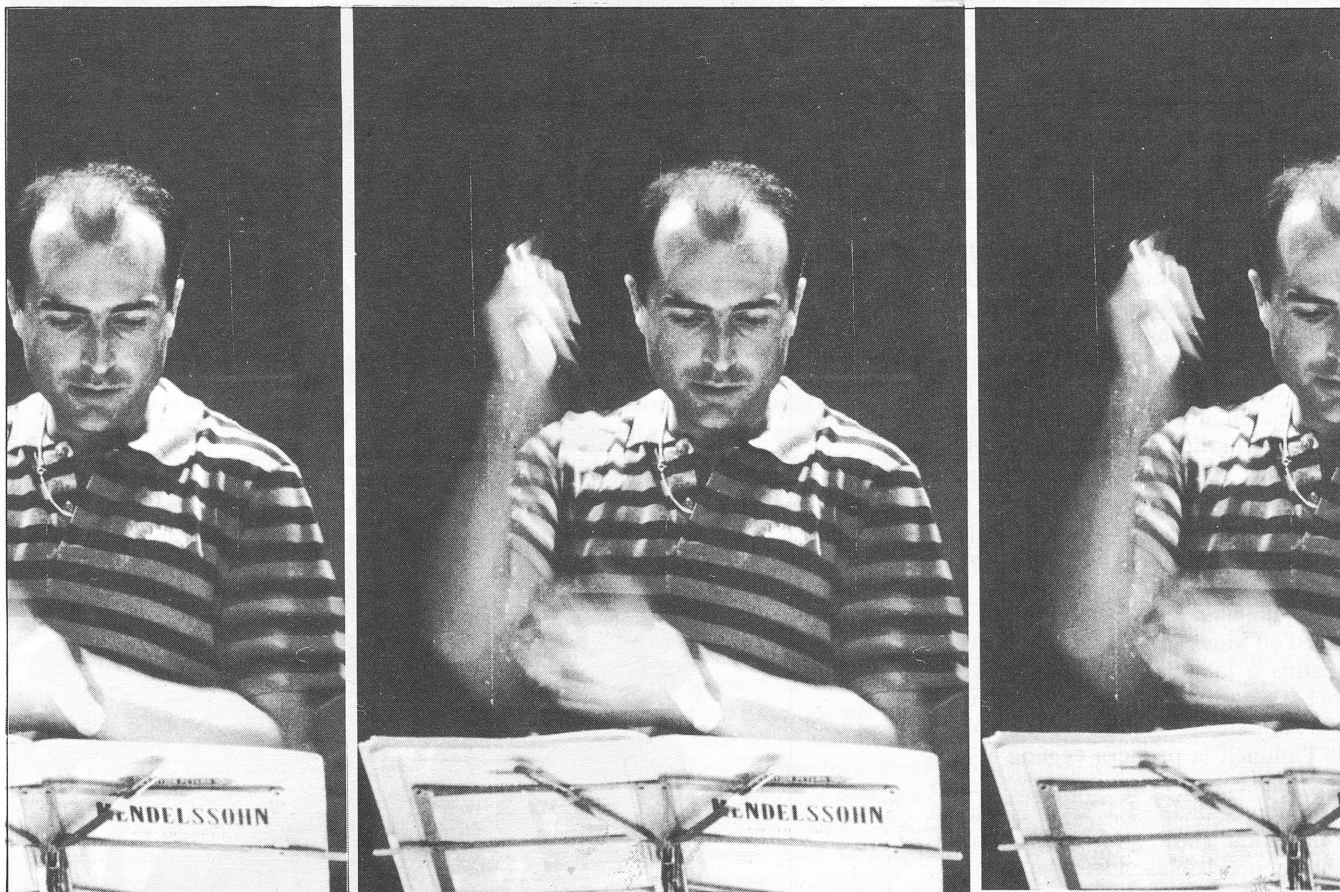
Així, doncs, podem agrair l'aparició d'aquest primer disc de la Coral mallorquina. Segurament serà ben rebut també a fora. De veritat, crec que ells així ho pretenen. La carpeta, bilingüe, demostra un interès per l'exportació. ■

LES CLARES PARAULES D'UN MÚSIC

FRANCESCA SASTRE

Carles Ponsetí dibuixa les paraules amb el gest. És un moviment inconscient que delata bona part de la seva vida entregada a la música, i, sobretot, a la direcció musical. Actualment, dirigeix el cor de cambra «Studium», el cor de Sóller i l'orquestra d'alumnes del Conservatori; dona classes particulars de piano i ha aconseguit des de fa uns anys defugir les tasques d'agent comercial pels viaranyes més utòpics de la música.

Aquest mes ha editat el seu primer LP amb el cor de l'Studium. El disc s'ha produït íntegrament a Mallorca. Durant la passada setmana se'n va fer la presentació pública amb un cicle de tres concerts que recullen una mostra representativa del treball d'aquest grup mixt.

Carles Ponsetí, la música i les paraules fetes moviment.

El preludi a aquestes ambicions no va resultar un jardí sembrat de flors i violes. La vocació adolescent del melòman va ser mal rebuda per la família, que des de feia temps li predestinava un lloc segur en el negoci familiar. Però en Carles Ponsetí no estava disposat a sacrificar l'objecte de les seves devocions i hagué de treballar dur per dedicar la resta del seu temps a estudiar partitures. Ho conta sense embuts: «la meva generació va haver de superar molts inconvenients a l'hora de fer música. Hi havia una espècie de complex d'incomunicació, que et marginava de la resta de la gent, que pareixia viure més d'acord amb l'època». Per això, quan encara no ha arribat a la trentena, en Carles disfruta de compartir amb els joves intèrprets del Conservatori un sentit profund i, a la vegada, lúdic respecte a la música. I també li agrada veure com es mostren de receptius aquests alumnes. La millor recompensa per a un mestre amb vocació.

Segons en Carles, el director transmet tota la seva passió per mimesi. D'aquesta manera, la disciplina s'infon d'una

manera natural, sense imposicions. «La direcció del cor suposa un repte constant, perquè sempre has d'exigir. Els músics de l'Studium són crítics. Estan avesats a donar molt de si mateixos, per tant, jo no em puc permetre d'estar per davall del seu nivell, en cap moment». En el treball del cor hi ha un esforç continuat de superació personal i això reverteix clarament en una formació a nivell humà, segons Ponsetí. Un dels temes que més subratlla en la conversa és la postura de l'artista contraposada a la del professional, el qual executa la música sense que això li suposi una experiència enriquidora; mentre l'artista viu profundament la música, és creatiu.

Carles Ponsetí nega la imatge del músic província que es tanca en la seva torre d'ivori, creient-se un geni. Per a ell, la música implica estar molt obert i, sobretot, comunicar una experiència. «És bo acceptar les limitacions, saber que un no pot anar per aquí de Von Karajan, però que en canvi pot, amb el que té, oferir uns resultats més que dignes». ■

EL TIPUS AQUEST DEL FERRARI

FERRAN GÓMEZ

Encara que el poli «neoyorquí» no ho cregui, aquest Ferrari és d'aquest negre i si el *policeman* està una mica assabentat, hauria recordat el trompeta sexagenari més conegut del món. Miles Davis pot tenir molts de defectes, gairebé no xerra amb el públic, ni tan sols es gira cap a ell: coneixem molt bé la seva esquena; a les rodes de premsa és un poc enigmàtic, s'amaga al fons de l'escenari amb un teclat bona part del temps, no deixa tranquils els seus músics i toca relativament poc... La gent entesa pot dir que en Miles sempre ha tocat poc i que amb la seva trompeta a les mans és un déu.

Aquest tipus del Ferrari va tocar a l'Auditori fa unes setmanes. I encara que els que estaven davant meu s'aixecaren a poc de començar (ja se sap que «les margalides no són pels porcs») va agradar al seu públic.

Aquest tipus del Ferrari és un nin inquiet que mastega *chewing-gum* i no s'ha quedat aturat des dels seus principis amb Charlie Parker. Eren els temps del *bebop*, crec que són vint-i-més anys i quaranta cinc discos, el darrer dels quals, *Tutu*, va sortir al carrer fa poc. (No ho cerquis per Anglaterra perquè s'ha exhaurit).

El jazz d'en Miles, millor dit la música d'en Miles (no li agraden els qualificatius a la seva música: ni jazz, ni rock, ni pop, ni cool, ni funky, ni d'altres etiquetes pedants) és com la tònica de l'anunci: la primera vegada et sorprèn, la segona t'excita, després ja ets un Miles-addicte. La seva trompeta sona nítida, clara, amb una variant de sons imprevisibles. Líric de vegades, breu, ens dona la seva música amb comptagotes. El deixa inquiet, Miles; amb tots els sentits pendents dels seus dits, com els enamorats.

El seu darrer àlbum diu que està fet amb el cor posat a Sudàfrica, no crec que a Botha li agradi el jazz (perdó, Miles), tampoc no li agradarà que estigui dedicat a Desmond Tutu o Nelson Mandela («*Full Nelson*»). Que se'n foti! Varen esser els millors moments d'aquella nit de fa unes setmanes, quan l'Auditori es callava per escoltar el so d'una trompeta. El cos corbat, sense mirar el públic, en Miles ens deia: «Vos agrada?». Es portava a algun dels seus músics a primera fila amb ell i tocaven junts, amb complicitat.

Els temes de *Tutu* són íntims, amb aquell aire de vell club de jazz. Fonamentalment baix i trompeta, amb una

simplicitat que et toca de segur. Alguns tocs de teclats per darrera i res més. Aquest tipus del Ferrari, amb quaranta cinc discs (hauria guanyat premis de natalitat en temps del franquisme) és una mostra d'unió amb els joves. Amb ell es varen formar Keith Jarrett, Chick Corea, Hancock... El jove Marcus Miller ha fet els arranjaments de *Tutu* i els músics d'aquella nit eren nins inquietos. (Les comparacions són inevitables i, a mi, em varen agradar molt més els de Carla Bley, especialment el baix —Swallow— i el guitarra —Krantz— a la final de joves intèrprets de setembre. El saxo era bo, amb un fraseig continuat i ascendent, però amagat darrera

un so molt dolent i un ritme confús del grup. Els sintetitzadors estan molt bé en un segon pla i el sol de la percussió és efectiu, però no aporta res nou).

Què més he de dir de la música d'aquest negre que reconeix que és un mite? Que la sintonia de «Jazz entre amigos» a la «caixa boja» és seva (Cifuentes no és beneit); que ha ocupat les primeres pàgines dels diaris i que joestic escrivint sobre ell.

El poli «neoyorquí» ha estat demandat judicialment per fer oblidar un tema al mestre, i és que un tema d'en Miles es com..., com les sines de Sílvia. Millor comparació impossible. ■

Miles Davis amb la seva joguina preferida

ESPORTS

OLYMPIC MEN FEVER

MIQUEL ÀNGEL RAMON I TOUS

Hi ha fets esportius que esdevenen molt més que una simple anècdota, i, no patiu, noestic pensant en el magma de carn crua de l'Estadi Heyshel. Em record de Munic '72, quan Valery Borzov derrotà els *sprinters* americans, o quan el seu compatriota Belov aconseguí la històrica cistella «dels 3 segons», trencant una llarguíssima hegemonia ianqui, i preludejant els tractats de París i la vergonyosa fuga de Saigon. O quan el públic de Chamartín es dirigí a la llotja per cridar a Don Santiago y *cierra España: ¡Vete al asilo, viejo!*, tot veient com el Barça-Cruyff els endossava un 0-5. Potser sense adonar-se'n, els seguidors blancs també demanaven al *Generalísimo* que busqués un apacible Yuste on esperar l'hora de retre comptes davant Déu i la història. Fixau-vos també en les dues darreres Olimpíades, les de 1980, exaltació del comunisme soviètic a Moscou, i les de 1984, zènit del capitalisme americà amb música de superproducció de Hollywood a Los Angeles. Les de 1988 a Seul, ara per ara prometen esser el nou cisma d'Orient. I és que l'esport s'ha convertit en el refugi del nacionalisme més miop i de les polítiques més hipòcrites, i el *fair-play* és un record de l'etapa pre-mercantilista de la seva història i una jugada de tanta bellesa com el millor gol de Maradona pels qui pensem que la gambada de Juantorena no pot esser patrimoni de la Revolució cubana, o els salts de Lewis, propietat d'una multinacional.

Ara, Barcelona ha guanyat l'Olimpíada de 1992, probablement perquè era la millor oferta, i perquè no s'havien de tirar *penalties*, especialitat en la qual els barcelonins són del tot incompetents en les ocasions històriques. Serà qüestió, doncs, de cercar una mascota (creuem els dits), i de suportar una pluja de xerrameca patriòtica de les que fan inundació, com fa l'oficialisme de Madrid que celebra el fet que els jocs coincideixin amb el centenari del *Descubrimiento* (on els catalans participaren tan activament). D'altra banda, hi ha qui té por, i així ho ha manifestat, que els jocs serveixin per a la tasca de l'espanyolització total de Catalunya, i, paradoxalment, el rebuig cap a l'Olimpíada expressat pel M.D.T. coincideix amb el contingut de certes pancartes que solien adornar els darrers mesos el Fons-Sud del Bernabeu, encoratjant

la candidatura parisenca. (Val a dir que el ressò que els independentistes han trobat a la TVE contrasta amb el silenci absolut que mereixen les postures *ultras*.)

Enmig de tot aquest maremàgnum, quasi tothom és feliç perquè guanyar els jocs del '92 significa fer un gol, o fer botifarra, a França, l'efeminat i odiat veïnat del Nord. I és que el Nord l'hem perdut tots, amb això dels Jocs Olímpics, com l'ha perdut el grup parlamentari que demana al govern un pla d'emergència per obtenir medalles a Barcelona '92, mentre tots oblidem que, amb or o sense, l'estat del nostre esport popular continuarà essent nefast, i Ballesteros, Abascal, Delgado i d'altres, els nostres *Rockys*, herois individuals dels diversos esports, fruits de l'atzar i del sacrifici, la punta d'un iceberg inexistent. Els mitjans de comunicació s'han oblidat, de sobte, que els Jocs han estat sempre honor d'una ciutat, i no d'un país, entenen la ciutat com una eina d'internacionalitat i d'obertura. Del Baró de Coubertin no es recorda ningú.

Ara que hem guanyat, l'important és participar, i que hi participi tothom. Els Jocs Olímpics de 1992 seran els de Barcelona, però també han d'esser els de París, Birmingham, Brisbanè o Belgrad. A la fi, uns jocs de la concòrdia. ■

A la Mar Mediterrània, bressol de la Cultura de la vinya i el vi, emergeix l'Illa de Mallorca. El seu meravellós clima i privilegiada situació fan que hi creixin fermes vinyes i hi creixen esplendorosos vins coneguts des de l'antiguitat.

Jaume Mesquida

VINYES I BODEGUES A PORRERES (MALLORCA) Tel. 971/647106

VENDÀ DIRECTA A LA BODEGA

TEATRE

EL PRINCIPAL (I)

JOSEP A. GRIMALT

No sé quan degué entrar la moda d'imposar el nom de Principal als teatres. El fet és que n'hi ha hagut molts que l'han duit i bastants que encara el conserven. En el present article, en referiré, naturalment, al Teatre Principal de Ciutat, sala importantíssima, de gran tradició i que avui, pel seu emplaçament, característiques, tradició i situació jurídica, hauria de tenir un paper decisiu en la vida teatral mallorquina.

Durant una etapa anterior, aquest teatre pertanyia a l'extingida Diputació, la qual, si no ho record malament, en concedia l'explotació a empresaris particulars (El darrer crec que havia estat el conegut Rafel Salas.) La programació alternava les representacions teatrals amb les sessions cinematogràfiques. Prescindint del cinema, la teatral era la pròpia d'una sala comercial un poc tocada de bon gust. Aleshores, a Ciutat, hi havia dos teatres més: el Líric, que li pegava sobretot de revista, i el Balear, que regularment funcionava com a cine, però cada any ofería una temporada de circ (de *Títeres*, com li deia la gent), que solia coincidir amb les festes de Nadal i Cap d'Any. O sia que, en qüestió de gèneres, el Principal era, de tots tres, el més selecte.

La construcció dels aparcaments de la Plaça Major en va propiciar una reforma. Desapareguda la Diputació, el teatre va passar a mans del Consell Insular de Mallorca, el qual avui l'explota més o menys directament. La reforma, en qualche aspecte encertada, per desgràcia va deixar pendents de resoldre alguns problemes, i encara en va crear de nous. En efecte, l'acústica del local, que abans era excel·lent, en va sortir molt perjudicada. S'hi va instal·lar un sistema d'aire condicionat que, quan funciona, alça una remor que impedeix la concentració dels espectadors (i potser també dels actors), indispensable a tota comunicació teatral reeixida.

Dos efectes més hauré d'esmentar. Un deriva de la ubicació de la maquinària que, durant la representació, manipula l'encarregat dels efectes de llum i de so. Resulta que no han trobat altre lloc on col·locar-la més que dins una llotja de prosceni, i justament la més baixa, la més pròxima als espectadors, de manera que és inevitable que els qui

El Principal, un teatre amb moltes deficiències (Foto arxiu «Ultima Hora»)

ocupen les primeres files de butaques de la dreta sentin i vegin les seves maniobres, cosa que els distreu. Quan sona el «tratrac» que posa en marxa les bobines de gravació, ja endevinen que a l'escenari succeirà qualche cosa (trons i llamps, per exemple). Naturalment, la il·lusió teatral queda destruïda sense remei. Això en el millor dels casos, perquè pot succeir que el tècnic d'efectes especials tengui un ajudant, amb el qual entauli un diàleg paral·lel al que despleguen els actors damunt l'escenari. O sia que, al renou de les màquines, hi heu d'afegir el sep-axep dels maquinistes.

L'altre defecte pertoca a la il·luminació. Ara són els reflectors, que també haurien d'estar dissimulats i justament estan col·locats a la part davantera de les llotges de dalt. Aquells artefactes negres, o de color carabassa, damunt els blancs i daurats que la decoren fan just el mateix efecte que la mosca dins el plat de brosat (Em perdonareu que em valga d'una comparança tan poc fina i tan gastada, però ve just a la mida per al cas que comentam). Afegiu-hi el mal efecte dels fils que pengen a cada banda.

Ara s'anuncia una reforma imminent del Principal. No sé ben bé en que

ha de consistir. M'escarrufa pensar que les virtuts que la sala encara conserva en puguin resultar mancabades. Toquem fusta, per si de cas i encomanem-ho a tots els sants del cel. Però ja que la reforma sembla imparabile, si almanco servia per a resoldre aquests dos problemes, no l'hauríem de lamentar. Pens que, si el Consell està disposat a gastar 240.000 pessetes només amb tela de lli per restaurar l'antiga cortina de boca (restauració al capdavant no gens indispensable), ja podria posar remei als dos problemes indicats, que contribueixen a trencar l'atmosfera de recolliment que el teatre selecte exigeix.

També he sentit parlar d'un projecte de museu del teatre. Això sí que és veritablement urgent. Per ventura hi anirien a parar algunes de les andrònimes que, de cada dia més atapides, s'han anat entaforant dins el pobre vestíbul del teatre, que, com diuen a Felanitx, ja pareix «es quarto de ses promeses» (1).

No he tractat de la qüestió més important: la programació; però serà el tema del meu pròxim article. ■

(1) Per al·lusió a la sala on hi ha exposats els ex-vots al santuari de la Mare de Déu de Sant Salvador.

CINEMA

EL PLAER D'ALLÒ MALVIST

JAUME OLIVER I ADROVER

L'any 1975 els espanyols feren la seva llei del cinema, que no existia fins a aquell moment. Suposava l'entrada d'una censura més liberal.

El Reial Decret de l'11 de novembre de l'any 1977 no regulava encara les «sales especials» destinades a l'exhibició de cinema pornogràfic o especialment violent. Fou al *Boletín Oficial del Estado* on va sortir la llei 1/1982 (Llei de Sales, fil·moteca espanyola, i taxes de doblatge) que, a més de tractar temes com l'Escola de Cinema i les polèmiques taxes de doblatge, feia l'estatut jurídic per a aquestes sales anomenades arreu del món «Sales X».

Però, has anat mai a una sala d'aquestes? Cal tenir dins la butxaca un bon grapat de duros, és ver, el preu de les entrades és molt superior al dels cinemes benvists. Però sobretot fa falta revestir-se de coratge per entrar a un lloc «tan pervers».

De camí cap a la sala travessaràs les mirades despectives dels veïnats, i hauràs de desafiar la rialleta de qui te vendrà l'entrada. Una vegada que hagis passat «la porta de l'infern», molts de cartells rojos te recordaran que ets a un acte antinatural, a una apologia del sexe.

Trobaràs el cinema envellit, trist, decaïgut, i amb una olor característica. Els altres espectadors t'observaran amb la cara verdosa i les mans tremoloses.

Tots aquests inconvenients formen part d'una censura soterrada molt subtil. A més a més, els fortíssims impostos que apliquen a aquests locals obliguen els empresaris a comprar els productes cinematogràfics més barats del mercat, la qual cosa sol venir acompanyada d'una manca de qualitat.

És cert que les pel·lícules que hi projecten solen ésser dolentes. Però no ho són, també, una gran part de les que es projecten als cinemes de premsa?

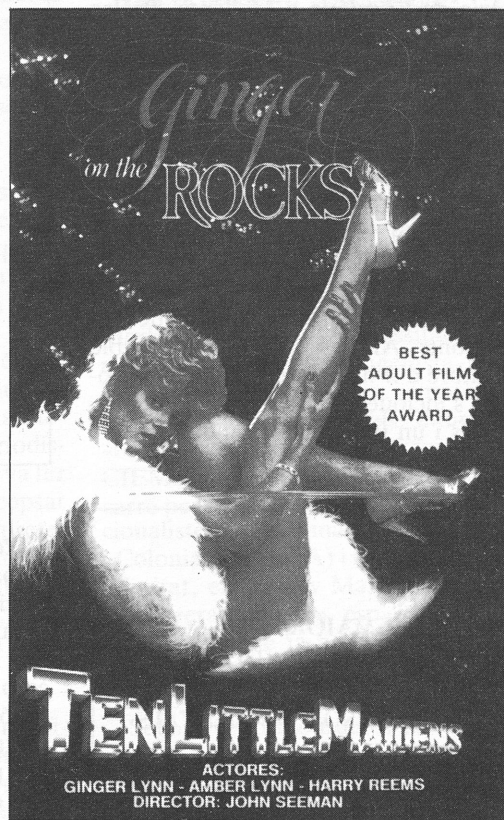
La major part de les Sales X tenen poc temps de vida. És ben necessari que ens replantegem si és més prohibitiu veure com una persona arriba al coïtus, o l'aniquilació d'ineptes rojos per part del Gran Pare Ianqui.

Personalment, te recoman que no esperis que tots els cinemes passin a convertir-se en bingos o en sales d'Squash, i hi vagis. I que un pic a l'any, almanco, te netegis de prejudicis per visitar allò tan morbós. Però, això sí, has de tenir esment i escollir un bon film. Pots estar segur que n'hi ha.

En aquests moments una altra força ataca el cinema pornogràfic, el poderosíssim braç d'un actor de segona fila. Actualment en Ronald Reagan ha romput la llança a favor de la gent de mentalitat pura. El cow-boy de la Casa Blanca s'ha erigit com a màxim defensor de la castedat, juntament amb un altre cow-boy itinerant que resideix normalment al Vaticà.

Els USA sempre han estat un mirall per a futures lleis de «Més llibertat», tant d'expressió com d'opinió.

Per una altra banda, la producció de pornografia americana sempre ha estat la més sol·licitada. La qualitat d'aquestes produccions, el nivell dels actors i de les actrius que hi intervenien, va fer que fossin les produccions més atractives del mercat internacional. Els productes americans són els que arriben a un millor nivell interpretatiu, i fins i tot es permeten el luxe d'introduir un elevat contingut argumental. Tot això sempre ho han agraït els bons aficionats a aquest gènere.

Si les pel·lícules «normals» tenen un bon muntatge en l'entrega dels Oscars de Hollywood, aquests «anormals» films tenen els seus *Awards*, per destacar la qualitat dels guions, actors, actrius, fotografia, qualitat tècnica, efectes especials... A l'edició d'enguany la pel·lícula *Ten Little Maidens* els ha guanyat tots.

Na Ginger Lynn, una de les actrius més prestigioses del porno USA era la protagonista del reconegut film, a més d'en Harry Reems i n'Amber Lynn. *Ten Little Maidens* és una nova adaptació cinematogràfica de l'obra *Deu negres* de n'Agata Christie, l'escriptora anglesa més coneguda arreu del món.

El Gran Pare Reagan ha prohibit qualsevol relació sexual que no sia boixar, en el sentit més estricte d'aquesta paraula. També ha prohibit que qualsevol menor de 18 anys actui en un film X.

Les pel·lícules que encara no havien passat la frontera USA quan aquesta llei va entrar en vigor, han estat retinguents per ésser inspeccionades.

Els motius que han donat per imposar aquesta llei han estat tan ridículs que no treuen cap enlloc. Argumenten que l'exhibició pornogràfica incita a la violència i al crim, a la perversió dels ciutadans, al consum de drogues i als atracaments.

Als catalans només ens queda esperar d'asseguts que tot l'anterior arribi a les orelles del govern espanyol, que en això de censure sempre ha demostrat la seva eficàcia. ■

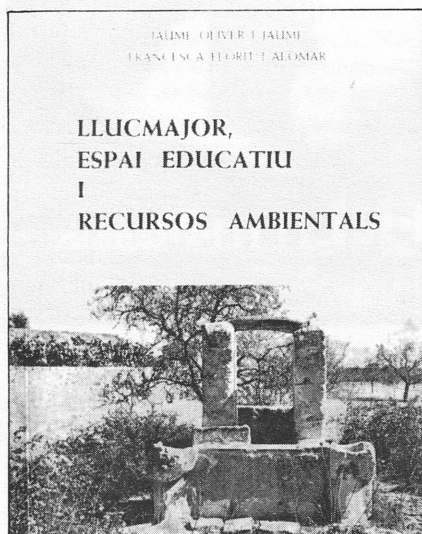
LLIBRES

TRIA DE NOVETATS

Coordina: LLEONARD MUNTANER

Pere Xamena - Francesc Riera, *Història de l'Església a Mallorca*. Pròleg Dr. Llorenç Pérez Martínez. Ed. Moll. Col·lecció «Els treballs i els dies», n.º 29. Mallorca 1986, 442 pp. Il·lustracions.

Com afirma Llorenç Pérez al pròleg, aquesta obra és quelcom més que un manual. Els autors, reconeguts investigadors del país, han sabut posar a l'abast del gran públic una història eclesiàstica de Mallorca, completa i sobretot basada en la recerca crítica de les fonts. Al marge d'un considerable nombre d'il·lustracions, al final del volum s'inclouen una bibliografia per capítols i un índex alfabètic dels noms i matèries més importants.

JALIME OLIVER I JALIME
FRANCESCA FLORIT I ALOMAR

LLUCMAJOR,
ESPAI EDUCATIU
I
RECURSOS AMBIENTALS

Jaume Oliver i Jaume - Francesca Florit i Alomar, *Llucmajor, espai educatiu i recursos ambientals*. Guia didàctica, toponímica i bibliogràfica. Ajuntament de Llucmajor. Llucmajor 1986, 143 pp. Il·lustracions - 1 mapa (1:50.000).

Aquest treball ha estat possible gràcies al treball interdisciplinari d'aquests dos reconeguts professors universitaris, que, bàsicament, pretenen acostar-nos la realitat llucmajorera, per tal d'encoratjar estudiants i no estudiants cap a la investigació i cap a una vivència molt més enriquidora del propi espai. L'acurada triadella del material gràfic, així com el mapa gairebé d'elaboració pròpia, acaben d'arrodonir l'obra.

REVISTA
DE CATALUNYA

EDITORIAL
JAUME MAICAS
RAONAMENTS
ALONSO VIVES - RAMON FLAQUER
REALTATS
MISSEI VARDI
MIQUEL BATLLORI
JUMI TERRADAS
MIRADOR
DAVIDS I LLE BARCELONÈS
REVISTA DE LES ARTS
ALONSO VIVES - MIQUEL FLAQUER
JOAN DE SAGARRA
ANNA MARIÀ I DE JAMAT
REVISTA DELS LLIBRES
GUSTAV BERGSS
JOAN MAS I VIVES
JOAN RIBERA

Núm. 1

NOVA ETAPA, OCTUBRE DE 1986

Revista de Catalunya. Núm. 1 Nova etapa. Octubre de 1986, 176 pp. Il·lustracions.

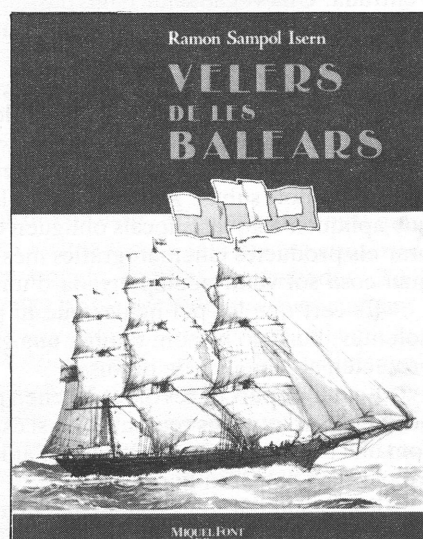
Fundada l'any 1924 per Antoni Rovira i Virgili, la *Revista de Catalunya*, amb aquest primer número (Octubre 1986) acaba d'iniciar una nova etapa. Dirigida en l'actualitat per Max Cahner pretén ésser una publicació d'allò que en deim alta cultura, amb una base humanística, però no només de lletres i arts, de filosofia i d'història, sinó amb els aspectes més pròxims a les humanitats de les ciències socials, del dret i de tot el camp científic-tècnic. Situada dins l'àmbit dels Països Catalans, aquest primer número inclou un article del Dr. Joan Mas i Vives titulat: *L'estat actual de la literatura catalana a Mallorca*.

Josep Albertí, Bartomeu Cabot, Lluís Maicas, Jaume Sastre, *Das pornografische leben Jesu Christus: Schweine vögeln*. (Títol original). Taller Lluàtic. Ciutat de Mallorca 1985, 348 pp. Il·lustracions.

Es tracta d'un llibre de luxe on com s'indica a la coberta només s'exhibeixen imatges i textos de caràcter pornogràfic o que realitzen apologia de la violència. En conjunt més de 600 persones citades amb noms i llinatges, més de 300 pàgines que inclouen textos i documents en cinc idiomes, i quasi 60 imatges (35 serigrafies i 23 fotografies). Naturalment no es ven a les llibreries.

Sexe xop, n.º 1. Charles Bukowski, Antoni Guiscafrè, Miquel Flaquer. Octubre 86. P. O. Box 1902. Rost Edicions. Ciutat de Mallorca 1986, 8 pp. Il·lustracions.

Sexe xop és el títol d'una nova publicació de poesia que coordinen els poetes del llevant de Mallorca: Miquel Flaquer i Antoni Guiscafrè. En aquest primer número, il·lustrat amb pocs mitjans, s'inclouen poemes de Bukowski (*Com ésser un gran escriptor*), A. Guiscafrè (*He tengut una nit molt bona*), i M. Flaquer (*Pakean utzi arte*).

Ramon Sampol Isern

VELERS
DE LES
BALEARS

MIQUEL FONT

Ramon Sampol Isern, *Velers de les Balears*. Miquel Font, Ed. Col·lecció «Arca de Noè», n.º 2. Palma de Mallorca 1986, 125 pp. Il·lustracions.

Escrit sense cap pretensió investigadora, aquest llibre recull informació sobre algunes de les més importants castes de vaixell que temps enrera solcasten el Mare Nostrum. Potser frissant excessivament, l'autor passa revista al llaüt, al xabec, a la tartana, a la goleta i al bergantí entre altres. L'acurada edició inclou nombroses il·lustracions originals de l'autor, la qual cosa reforça encara més el caràcter divulgatiu d'aquest llibre.

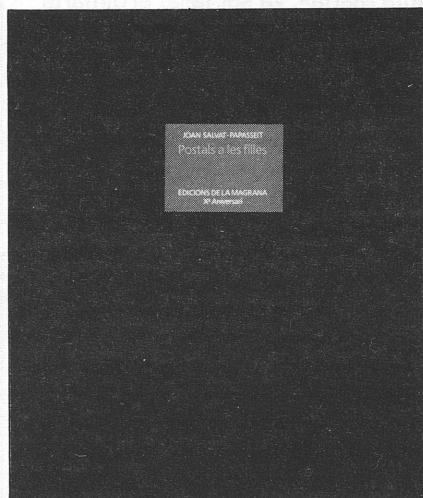
Comunicació, Revista del Centre d'Estudis Teològics de Mallorca, n.º 45-46. Mallorca juliol-octubre 1986, 74 pp.

Un nou número de la revista *Comunicació* acaba de sortir al carrer. Aquesta vegada s'han reunit treballs originals de G. Ramis, R. Rosselló, A. Gili, J. Bover, Ll. Alcina i M. Vistarini, per tal de reflexionar sobre una mateixa problemàtica: la vida contemplativa a Mallorca.

Joan Salvat-Papasseit, Postals a les filles. Edicions de la Magrana. Barcelona 1986.

És un aplec de postals escrites pel poeta a les seves filles Salomé i Núria des dels sanatoris de Cercedilla i les Escaldes als anys 1921 i 1922. L'edició, excel·lent, ha estat a cura d'Amadeu-J. Soberanas i també reproduceix la imatge de l'anvers de les postals. El llibre s'ha editat en commemoració del Xè aniversari d'Edicions de la Magrana.

T. H.

Josep Pla, Illes Mediterrànies. 1. De les Medes a les Balears. Edicions Destino i Edicions 62. Llibres a mà. Barcelona 1986.

Mallorca: l'illa que més ha crescut.

No som dels que han llegit l'obra completa de Pla, però quan ho he fet he tingut la impressió que algú m'havia estat *contant* coses. La seva és una prosa de relat perquè sap recollir les anècdotes com si d'un *conte* es tractàs. Després, ell les explica i el lector també trobarà un moment o l'altre per fer seva l'anècdota i *contar-la* a algú. Per a mi, aquesta és una sensació que poques vegades he tingut llegint. És la sensació de sentir-me entretingut com si me contassin aventures.

El títol d'aquesta ressenya és part d'una conversació que Pla tengué amb una formenterenga que li deia que la seva illa tenia de tot; talment com Mallorca, només que aquesta havia crescut més.

La literatura de Pla se'ns fa més entranyable, als mallorquins, quan ens conta coses de l'illa. El 1921, quan tenia 24 anys i era aprenent de periodista, visità Mallorca i supòs que ho va fer amb l'ànim de retratar-la i de copsar l'ànima del poble, que és el que pretenen els periodistes. Segurament, aquest plantejament era molt ambiciós i tot va quedar en un llibret que, llegit avui, gairebé 70 anys més tard, el fa curiós i entretingut, la qual cosa té un gran valor.

Els catalans continentals tenen dificultats per a superar la visió romàntica que tenen de les illes. Els fa gràcia sentir parlar mallorquí. La diversitat dialectal del català els omple de satisfacció i això fa que ens mirin d'una manera entranyable. Aquesta actitud irrita a segons qui, encara que venint de Pla les coses canvien, i ell no desaprofita l'ocasió per deixar clar quin és el nostre país. Una llàstima que no se'n recordàs el 1936.

Presenta els personatges —«intellectuals de províncies»— amb adjectius precisos: Alomar és d'esquerres perquè és un sentimental; Lluís Martí és un antiestatista; Joan Alcover és un tímid; Miquel dels Sants Oliver és el català més complert del seu temps; Ramon Llull és un personatge fascinant; la Beata és una santa pagesa maliciosa i ingènua; Antoni M. Alcover és un gegant sorollós, impetuós, mentre el seu deixeble Moll és un home escardalenc... Certament, és un recorregut divertit per aquesta galeria de notables.

I en alguna part del llibre se fa la pregunta, la mateixa que ens feim avui: ¿Per què en el nostre país la gent que val alguna cosa té sempre aquest aspecte tràgic, internament aclapat, in-

satisfet, que de tan insatisfet és eternament rialler?

Tot llegits aquests contes de Pla i per treure'n un profit com si jo fos el Petroni del comte Lucanor he recordat que els savis mai no són vanitosos i que els homes d'aspecte feliç solen ser avorrits.

T. Q.

Qui va descobrir els espanyols?

Vè Centenari del Descobrimnt: És cosa seva.

«Wiñay Marka», que vol dir poble etern en la llengua dels aimara-quitxua, és el nom del butlletí de l'Oficina de Suport al Moviment Indi (OSMI) a Barcelona. A partir d'ara aquesta oficina serà la seu de la Comissió que promou la «Crida contra la celebració del Vè Centenari del Descobrimnt».

A través de les pàgines del «Wiñay Marka» se subratlla la necessitat de donar la pròpia versió, indigenista, de la història d'Amèrica, quasi sempre distorsionada en favor dels interessos «blancs». Per això, amb el suport del CIEMEN (Centre Internacional Escarré per a les Minories Ètniques i Nacionalistes), el Seminari sobre Etnocidi i Colonialisme (ICA) i la Crida a la Solidaritat, el «Wiñay Marka» denuncia la darrera «missió» espanyola a les Amèriques que ja ha començat i que culminarà l'any 92, coincidint amb les Olimpíades a Barcelona.

Segons els responsables de l'OSMI, «l'objectiu de la comissió és denunciar el marcat caràcter colonial/imperialista de l'esmentada celebració i contribuir a la solidaritat entre les nacions oprimides del propi estat espanyol», afectades també per la celebració.

Més enllà de la campanya contra aquest aniversari del «Descobrimnt», l'OSMI, que insisteix a canviar els termes del «Descubrimiento» pels d'*Invasió* i *Genocidi*, tracta de reflectir en el «Wiñay Marka» la filosofia del Moviment d'Alliberament del Poble Indi. Segons els redactors del butlletí, «el Moviment Indi sorgeix com un projecte polític independent del de les classes oprimides «blanques». La seva diferència rau en el fet que l'objectiu revolucionari llatí és concreta en la lluita de classes mentre que el Moviment Indi aspira a la independència com a nació, poble i cultura, la qual cosa enfronta les dues comunitats en actituds de vegades irreconciliables».

Amb la publicació del «Wiñay Marka» en català es dona veu al testimoni d'un poble, l'indi, tantes vegades silenciats o desvirtuats pels qui escriuen la història.

Francesca Sastre

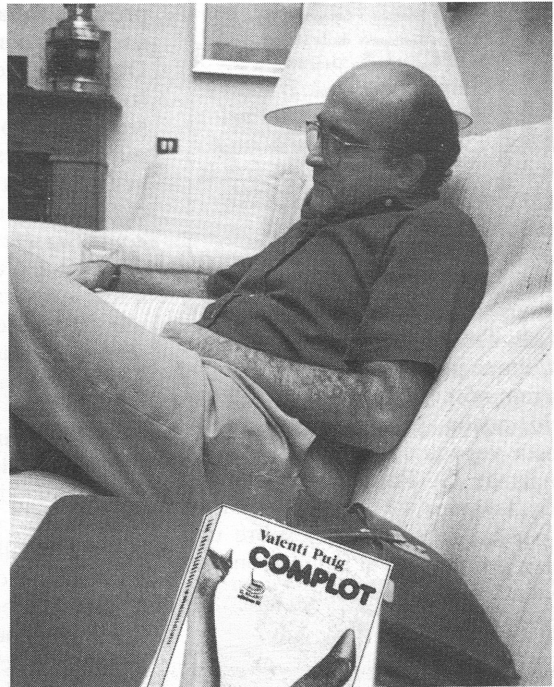
VALENTÍ PUIG I LA SÀTIRA POLÍTICA

PERE ROSSELLÓ BOVER

Entre la denominada «generació dels anys 70» i els nous autors sorgits al final d'aquella dècada o en la present (Quim Monzó, Valentí Puig, Gabriel Galmés, Maria Jaén, Sergi Pàmies i un etcètera encara ben obert) s'hi pot detectar un canvi, potser difícil de definir a causa de la dedicació dels primers a uns gèneres i temàtiques nous per a ells. Per exemple, en els últims anys hem vist «reconvertir-se» a la narrativa de consum (policíaca, juvenil, d'aventures, etc.) un bon nombre dels escriptors que abans havien conreat el relat de caire social i/o existencialista. La recerca de la professionalització i de la comercialització sembla ésser-ne un motiu fonamental, naturalment sense oblidar el pes del canvi polític viscut en aquests anys. Evidentment, la novel·la ha deixat d'ésser una plataforma d'intencionalitat bàsicament ideològica o política per quedar circumscrita a uns àmbits exclusivament artístics. En són exemple les obres de Baltasar Porcel o Antoni Serra, per dir alguns noms. D'altre costat, els narradors sorgits entorn dels anys 80 tenen quelcom en comú, per la qual cosa Julià Guillamon no fa gaire els titllava amb l'etiqueta d'«escola urbana» (qualificatiu que em sembla desafortunat) car és palesa l'existència d'unes «constants pròpies d'aquest «corrent»: l'escenari urbà, la utilització dels clixés de la publicitat i dels mitjans de comunicació (de la televisió a la premsa il·lustrada), la introducció d'elements irracionals de la vida quotidiana...» (1). De totes maneres, crec més adient el clíxé de «postmodern» per a aquests casos, en els quals subratllaria una clara funció magistral de Pere Calders.

En aquest panorama s'inscriu la narrativa de Valentí Puig, que com a narrador va donar-se a conèixer amb el llibre de relats titulat *Dones que fumen* (1983) (2). Potser per la influència caldersiana apuntada abans, el conte o relat breu és on sembla que els nous narradors treballen amb una major destresa (ens serveix d'exemple *Amorrada al pilot*, de Maria Jaén, on, a més de la defectuosa composició, es nota una accentuada tendència al fragmentarisme). Ara, amb *Complot* (3), Valentí Puig ha volgut assajar el camí poc fressat de la novel·la policíaca i satírica, sense arribar al nivell dels relats publicats a *Dones que fumen* (entre els quals recordam especialment «Segon trimestre», una autèntica peça mestra). No obstant això, *Complot* està molt emparentat amb el tractament humorístic i sarcàstic d'un bon nombre d'aquells relats, però l'obscur i embullat missatge de la novel·la no li deixa assolir els resultats que tots esperàvem. El laberint / miratge format per l'acció i els personatges de *Complot* acaba desorientant el lector fins a córrer el risc de fer-li perdre l'interès pel que es conta, la qual cosa sens dubte no succeiria en un relat de dimensions més limitades. En conseqüència, la trama argumental no és capaç de fer mantenir l'atenció, la qual cosa s'agreuja perquè els capítols tenen una construcció molt semblant i el ritme de la novel·la resulta monòton. Sembla com si l'autor hagués confiat excessivament en les anècdotes estrambòtiques i en les frases sarcàstiques.

Sens dubte *Complot* és un llibre desconcertant per moltes raons, i potser aquest ha de considerar-se un dels seus principals encerts. En primer lloc, no podem negar-li l'originalitat de la proposta, encara que això no implica estar d'acord amb els resultats. Per exemple quan hom espera trobar un/una protagonista que gaudeixi d'una certa complexitat psicològica, Puig ens sorprèn amb un personatge central, la bella periodista Oda, que només es caracteritza per una extremada buidor, per una superficialitat anodina. Certament

editorial cruïlla

Balmes 245 4t - 08006 Barcelona
Telèfon 237 63 44

La tercera edició del concurs de literatura infantil i juvenil «El Vaixell de Vapor» que cada any convoca «La Fundació Santa Maria», va ser fallat el dimarts 4 de novembre. El jurat era format per Emili Teixidor, Àngels Prat, Enric Larreula, Roser Bofill i Rosa Mut, actuant de secretari Josep Herrero, director d'Editorial Cruïlla. Es presentaren vint-i-un originals de molt diversa procedència.

El jurat va declarar desert el Primer Premi i va atorgar el Segon Premi a l'obra: EL DRAC DE BAGASTÀ, de Dolors Garcia i Cornellà.

Tercer Premi a l'obra: EL PUNT DE LA I, de Laura Rosselló i Asensi.

Tenint en compte, tant el valor literari, com l'interès que pogués tenir l'obra per als infants a qui s'adreça, el jurat va considerar per unanimitat que no es podia atorgar un Primer Premi.

El Segon Premi serà editat per Editorial Cruïlla i serà lliurat el proper dia 4 de desembre a la Sala de Cent de l'Ajuntament de Barcelona.

Barcelona, 5 de novembre 1986

no és gaire freqüent que el narrador ens digui que el seu personatge principal creia que «a la vida la manicura és més essencial que un axioma» (p. 28) o que «pensava sense pensaments» (p. 124), per esmentar només uns exemples. Per aquest motiu, quan acabam la lectura del llibre, pràcticament no sabem res d'Oda, simplement perquè no cal saber-ne res. Crec que caldria qüestionar l'adopció d'un personatge d'aquestes característiques, que en bona mesura condiciona el resultat final de l'obra. Però el que realment és més greu és que ens ocorri quasi el mateix amb la resta dels personatges, i no pels mateixos motius. Així els actants de *Complot* o bé són màscares impenetrables (Asard, sobretot) o espills incapços de reflectir cap imatge pel seu caràcter tènue i desdibuixat (Luengo, Peene, Furet, etc.). El fet de tractar-se d'una novel·la d'intenció satírica no justifica la manca de definició dels actants, sinó més tost el contrari. Àdhuc en algunes ocasions sembla que Puig ha confiat excessivament en la facilitat (Tergiversa n'és l'exemple més adient, tot i que sigui un dels pocs personatges que poden interessar una mica al lector) i, per això, els actants ens semblen tallats amb un mateix patró: superficials en la seva totalitat, com a titelles manejades d'una manera previsible, o éssers enigmàtics l'únic secret dels quals és, rera la seva aparent i impenetrable complexitat, el no-res més absolut.

També podem dir el mateix de la intenció del llibre. Si bé l'aparent objectiu de *Complot* sembla voler ésser més tost corrosiu, no hi advertim un compromís clar i valent, la intenció de canviar unes actituds o uns comportaments socials. Un cop acabat el llibre, els lectors ens preguntam si al fons la novel·la no era tans sols una excusa també buida d'unes autèntiques conviccions, car l'autor ens ha mostrat una realitat absurda i caòtica sense oferir-nos res més. En aquest sentit em sembla molt sospitosa la conclusió final del llibre: «no hi ha altre complot que la vida humana» (p. 190); és a dir, que al final la farsa política no té importància al costat de l'engany

que és l'existència. Tota la trama, embullada i confusa, de la novel·la només ha servit per dir-nos que la vida és traïdora i mal d'entendre. Potser massa embalum per arribar a un resultat tan senzill.

Finalment, ens hem de referir al tema polític i a la voluntat humorística del relat, eixos fonamentals de *Complot*. En primer lloc, el món polític reflectit a la novel·la és el d'una societat que ha substituït la ideologia per la retòrica, és a dir, la veritat per tot allò que és extern i banal (recordem les paraules de Furet: «la veritat no és un joc, és una ficció» (p. 97). L'autor, per tant, no ens deixa oberta cap altra porta més que la del desencís o l'alienació. D'aquí que no poguem considerar aquest text com una autèntica novel·la política, ja que la seva intenció deu ésser una altra completament diferent. Per altra part, es tracta d'una història humorística sense humor, si em permeten la paradoxa, car aquest tret ha estat substituït per la hipèrbole, encara que algunes vegades el narrador ens sorprengui amb expressions brillants i enginyoses, d'intenció realment crítica. L'humor, però, és tota una altra cosa, que no sempre s'aconsegueix mitjançant l'exageració i l'esperpent. Així mateix, el parentiu dels personatges i les situacions amb la nostra realitat política (un dels principals al·licients que, ben aprofitat, hauria tengut el llibre) sovint resulta massa tènue, tot traient-n'hi massa poc partit, sobretot si tenim en compte el to general del relat. En resum, *Complot* és una novel·la que decebeix sobretot perquè parteix d'un plantejament erroni, la qual cosa palesa que en aquest gènere no es poden permetre certes distorsions i llicències que en canvi resulten molt sucoses en la narrativa breu.

NOTES

(1) Julià GUILLAMON, «Sergi Pàmies: l'escola urbana». AVUI (Barcelona, 12-XI-86), p. 17.

(2) Valentí PUIG, *Dones que fumen*. (Barcelona, Edicions dels Quaderns Crema, 1983).

(3) Valentí PUIG, *Complot*. (Barcelona, Edicions 62, 1986).

EN MIQUEL PER LA CUINA

RODOLADES DE PREMSA (2)

MIQUEL CARDELL

Parlàvem el mes passat de polítics i funcionaris que perden el cul de la normalització a les rodes de premsa, i de periodistes que passen per activa i per passiva de català.

En aquest joc hi ha més cantons: per exemple, el de la nombrosa gent que continua pensant —perquè no s'han aturat d'ensenyar-li-ho— que cadira s'escriu *silla*; i, sobretot, pel que ara ens interessa, hi ha molts de mitjans de comunicació que insisteixen a continuar comunicant que cadira se continua escrivint *silla*, i, quan la cosa va de veres, fins i tot s'ho diu.

Dit d'una altra manera, pens que una societat com la nostra s'hauria de plantejar quina és la veritable posició

davant la nostra llengua pròpia, dels, per exemple, diaris que als editorials defensen la *normalización de la lengua catalana*, sempre que sigui *dentro de un orden*; diaris que, alhora, es fan íntegrament en castellà (això és dins l'*orden*?).

De ben poc serveix, tanmateix, que polítics, funcionaris i tota la pesca, actuïn amb tota normalitat a esdeveniments informatius o noticiosos, si a les pàgines dels diaris tot apareix capgirat a l'espanyol. D'aquí a demanar-se si això és un procés, o un element d'un procés, de falsificació de la realitat per començar lingüística d'aquesta terra només hi ha una passa. Si en donam

una altra cap a la idea que els mitjans de comunicació són un dels ingredients imprescindibles per cuinar la normal supervivència d'un idioma, tal vegada haurem d'acabar demanant-nos quina casta de coherència o d'interès són els dels diaris que, reconeixent la necessitat de normalitzar —única manera de conservar possible— l'idioma d'aquestes illes, continuen fent-se per a aquestes illes en espanyol.

I que no em venguin amb el romanço de la comercialitat del foraster i la no comercialitat del català: ben sovint l'experiència s'ha encarregat de demostrar la debilitat d'aquest argument.

CRE·A·CCIÓ

LA FOSSA ATLÀNTICA

Aquesta història té més d'un començament: el dia en què el *Milwaukee Institut of Technology* inventà un innovador sistema per a la rehabilitació de drogodependents; o bé el dia en què la *Chemical Industry and Co* encarregà al MIT aquesta operació; o bé el dia en què el perfeccionament del sistema, amb el conseqüent abaratiment de costos i l'expansió en el mercat, el convertí en un article d'ús domèstic, transformant les seves funcions originàries. O bé, més enera, el dia en què la perplexitat guanyà la curiositat, o la perplexitat esdevingué angoixa; el dia en què l'ingent nombre de preguntes inquietants anul·là l'escàs nombre de respostes fefaents; o bé el dia en què la ciència es convertí en un fi, la raó en religió, l'home en una quimera; el dia dels plaers automàtics, quan la passió fou considerada incòmoda i més tard de mal gust. O abans encara, l'inici del solipsisme, el jorn dels descreguts, la primera mentida, l'expulsió del paradís. O fins i tot abans.

El començament que he triat és el d'un matí londinenc, quan William Zimmermann, president de la *Chemical*, i tres representants del MIT presentaren, en una roda de premsa, el projecte *deliver*. Després de tres anys d'investigació, i amb un pressupost global de cent milions de dòlars, el sistema que permetria obviar els problemes de l'aparatosa síndrome d'abstinença era una indiscutible realitat. Els afectats se sotmetrien de manera voluntària a una mena de coma profund, provocat artificialment per una minva d'irrigatge sanguini en el cervell. Aquest estat els permetria de seguir efectuant les funcions mínimes, ajudats per una sonda parenteral i un respirador d'oxigen, encarregats de subministrar la matèria i l'energia necessàries per a la regulació homeostàtica. Una vegada superada —sense inquietud ni malestar— la síndrome, es reprendria progressivament l'irrigatge cerebral fins arribar a l'estat normal. El pacient es despertaria sense cap fatiga muscular ni psíquica, i podria integrar-se novament a la societat. No cal dir que d'aquesta manera s'eliminarien els problemes merament físics de la desintoxicació —tals com la represa de la segregació natural d'opiacis per part del pacient—, però no els socials. De fet, aquesta quedaria reduïda a un problema d'ambient i de força de voluntat.

Això era, a grans trets, el *deliver*: un costosíssim sistema perquè certs drogodependents deixassin de fer patir i quedar malament els seus pares milionaris.

De seguida es posaren a la venda dotze sistemes, al preu de deu milions de dòlars cadascun. Fou una operació de relacions públiques: de fet la *Chemical* no pensava en una oferta seriosa, sinó a crear-se certa aura filantròpica. Però en quinze dies, i malgrat les escasses expectatives de venda, es reberen trenta-quatre comandes, la majoria pregant de conservar l'anonimat. El Consell d'Administració acordà, reunit en sessió extraordinària, construir cent *delivers* en sèrie. La patent ja estava registrada, i el govern no hi posà cap trava legal.

Sis mesos més tard, la corporació havia produït els cent sistemes per un cost global de tres-cents milions de dòlars. Les comandes, emperò, havien augmentat fins a dues-centes. Una vegada venut l'estoc, i comprovada la seva eficàcia, les comandes augmentaren en progressió aritmètica, i la *Chemical* decidí d'instal·lar una fàbrica automatitzada a Cleveland (Ohio), amb capacitat per a produir cent *delivers* al mes. Cada sistema seria posat a la venda per un preu de set milions de dòlars.

El segon any es reberen algunes comandes procedents d'organismes públics. Amb un sol sistema es podien desintoxicar unes desenes d'heroinòmans per any. No era molt, però els resultats —físics s'entén— estaven garantits. Fou per aquesta època quan començà el mercat de *delivers* de segona mà, i algun govern es plantejà la possibilitat de controlar el mercat nacional per mitjà d'algun procediment de monopoli estatal.

El tercer any la *Chemical* obrí tretze factories arreu del món. Cada factoria constava de dues parts: una tècnica, encarregada de construir i experimentar el funcionament de cada model, i una de mèdica, la tasca de la qual consistia a subministrar i supervisar els continguts orgànics necessaris.

Alguns centres psiquiàtrics introduïren els *delivers* per a tractar certs casos. Una vegada desconnectats, els malalts mentals oblidarien totes les seves angoixes per un espai raonable de temps. Aquest tractament donaria resultats especialment satisfactoris amb els neuròtics.

El quart any les vendes es dispararen: alguns Estats s'adonaren que era més rendible mantenir un conjunt de *delivers* a mantenir una institució carcelària clàssica, així que alguns presoners voluntaris foren desconnectats durant petits lapsus de temps, que anaren augmentant conforme els excel·lents resultats del sistema eren comprovats. A la premsa començà el debat sobre si l'aplicació dels *delivers* als condemnats a cadena perpètua seria èticament correcta. A banda d'això, gran part dels funcionaris de presons reberen una carta d'acomiadament, però foren ràpidament reclutats per la *Chemical*, que necessitava de personal capacitat per a millorar les seves ofertes especialitzades.

A més, un grup de tècnics del MIT havia aconseguit d'introduir glucosa i oxigen directament a cada cèl·lula de l'organisme, per mitjà d'un camp magnètic. Així es reduïa considerablement l'equip i es rebaixaven els costos. Els *delivers* de segona generació eren del tamany d'una tauleta de nit i no necessitaven la supervisió de personal mèdic.

El cinquè any aparegueren nombroses concessionàries que compraven i venien sistemes de segona mà. Després d'una breu però acurada revisió, eren posats a la venda a meitat de preu. Simultàniament, un enginyer alemany descobrí que els *delivers* es podien reprogramar per espais de temps més curts, i no el costà massa de convèncer la *Chemical* —setanta factories— per a introduir un nou model, que interrompia la consciència de l'usuari durant unes poques hores. Ningú no podia preveure l'abast d'aquesta modificació, tot i que les crítiques d'alguns intel·lectuals començaven a prendre consistència. Aparegueren llibres col·lectius que titllaven pomposament els *delivers* d'«agents de la pulsio de mort».

El sisè any l'augment de vendes fou geomètric. Qualsevol executiu es podia permetre una d'aquestes joguines, que anul·larien tots els luxes anteriors. També la petita burgesia, pel sistema de pagament ajornat, començava a introduir-se en els misteris del *deliver*. Aconsellats per certs psicòlegs —que cobrarien per sota mà de la corporació—, alguns particulars començaren a desconnectar-se els caps de setmana. Els dilluns de matí, descansats, desperts, gairebé rejuenits, es dirigirien a la feina amb més empena i voluntat que mai. A final d'any foren creats alguns clubs d'usuaris, i neixeren revistes especialitzades per als més entusiastes. El bombardeig periodístic esdevenia insuportable. En els cafès i els transports públics les converses giraven entorn del mateix tema. Hi havia qui especulava amb els usos militars dels *delivers*, si bé era difícil imaginar aplicacions concretes.

El setè any es produïren dos fets cabdals: alguns Estats prohibiren l'ús dels *delivers* i el darrer heroïnòman fou desintoxicat —encara que, com tots els que el precediren, es convertiria en addicte a la desconexió.

En uns altres Estats, hom es desconnectava cada vegada més per espai de dues o tres hores. El vespre i el migdia eren els moments més sol·licitats pels usuaris, que ja s'agrupaven en comunitats de veïns. Fins als barris més pobres els *delivers* esdevenien una institució. Paral·lelament, en els sectors més benestants, la cursa per l'últim model es convertia en un esport internacional. L'estatus es mesurava en funció del tipus de sistema utilitzat. Els més avançats incloïen simuladors de relacions sexuals, tendents a equilibrar la líbido dels usuaris.

El vuitè any caigueren en picat les vendes d'aparells de televisió, vídeos, ordinadors personals i joguines en general. Els empleats que passaven a l'atur s'enrolaven directament a la corporació, i una vegada reunien els diners necessaris —amb els descomptes i les rebaixes conseqüents— es desconnectaven tot el temps possible. El paper moneda, i fins els metalls preciosos perdien valor en benefici dels *delivers*. D'altra banda, l'expansió de la *Chemical* augmentava en diversos sectors. Els seus tentacles arribaven a tots els indrets de la producció, distribució i control de tota l'activitat relacionada amb els desconnectadors. Naixien acadèmies de formació de tècnics especialitzats i agents de vendes, les seves pantalles publicitàries transformaven el paisatge urbà, matalassos d'arie i cambres d'aïllament asseguraven una utilització òptima dels sistemes. La maquinària de la corporació les reproduïa amb independència dels seus components individuals i manejava uns xifres superiors a les de la resta d'activitats comercials.

La pressió dels clubs d'usuaris obligà alguns Estats no solament a revocar el veto als particulars —incontrolables, d'altra banda—, sinó també a instal·lar *delivers* en sales d'espera, casals de barri i trens de llarg recorregut —primer en un vagó, després en la meitat, després a tots: ningú mirant per la finestra ni lluitant amb els mots creuats. El nou sistema era un fet social, qui menys qui més es desconnectava una estona cada dia. Pel que fa a la nit, els problemes d'insomni, sorolls i dificultats amb els despertadors s'havien acabat amb els *delivers*, els preus dels quals continuaven davallant en paral·lel a l'augment de la seva oferta.

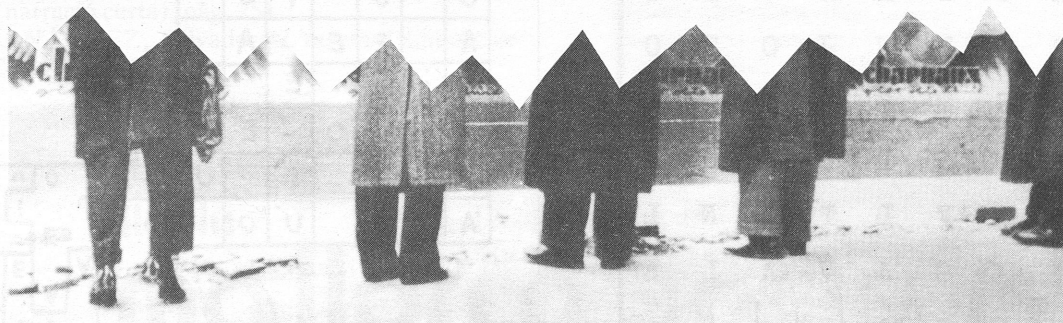
El novè any les veus discordants havien estat erradicades. La *Chemical* establí els anomenats «grups sanitaris», que desconnectaven provisionalment els crítics. Cal dir, emperò, que aquests pregaven ésser novament desconnectats quan recuperaven la seva molesta consciència. Altrament, els nous *delivers* portàtils incorporaven una bomba de cobalt i noves matèries concentrades per a les reaccions cel·lulars. Així, l'agenda diària es dividia únicament en treball —directament o subsidiàriament relacionat amb la corporació— i *deliver*. La resta d'activitats quedava anul·lada. La desconexió era massa senzilla i completa per arriscar-se a l'error, a l'atzar, a la preocupació. El confort, l'esport, les vacances, la música, la informació, la literatura, la ideologia, la religió, l'amor, la bellesa, les evasions i les invasions ... El temps, l'espai, el jo: tot es fonia i es confonia en el *deliver*.

Enguany és el del sistema autosuficient. Pel febrer la *Chemical* posà en venda uns sistemes integrats, que no necessiten de renovació energètica i que controlen l'anomenat rellotge hipotalàmic, aconseguint així d'evitar l'envelliment físic de l'usuari i de dominar el seu desgast neuronal. I qui no té mil dòlars? Ni que sigui robant-los: una vegada establerta la connexió, no hi ha poder en el món capaç d'interrompre el programa. Sobretot des del mes passat, quan s'introduí l'anomenada posició B, que connecta indefinidament l'usuari i la màquina alliberadora. Solament els avenços de la robòtica i el continu flux d'empleats desitjosos de desconnectar-se garantia la producció de *delivers*. Per acabar amb la fam, amb la guerra, amb els sofriments, fins els habitants dels països subdesenvolupats han estat desconnectats per noves organitzacions internacionals. La producció i la passió han estat monopolitzades pels *delivers*. Tots els costums, tots els vicis s'han perdut; cap record perdurarà. Quan es va fer públic que Zimmerman havia estat voluntàriament desconnectat per temps indefinit vaig entendre que el procés era irreversible. En aquests moments sóc el darrer home d'Europa, i probablement de tot el globus. Ja no hi ha oci ni negoci, poder ni deures, il·lusions ni sensacions, consciència ni responsabilitats. La tècnica ha guanyat la batalla a la història. Fa temps que em pregunto si encara sóc humà, si estic perdent algun tren.

Avui he pres una decisió: desconnectar-me després d'escriure un brevíssim resum de tot el procés, un manuscrit que em substitueixi. M'aconhorta saber que mai em penediré d'aquest acte. Ignor si sóc l'únic home sà o l'únic home malalt: no vull ésser l'únic home. El meu instint gregari ha acabat superant el meu instint de supervivència. Altrament, sense companyia, què puc fer sinó esperar la meua mort?

No m'ho prenc com un abandó, ans com la definitiva integració. La meua decisió és, puc assegurar-ho, fruit de llargues reflexions. Ara crec que la consciència ha esdevingut heterodòxia. Qui sap si l'únic món feliç consisteix en la negació individual d'un món infeliç? Difícilment la desconexió significarà la pedra filosofal, però de segur que acaba amb la seva penosa recerca.

(signatura il·legible) ■

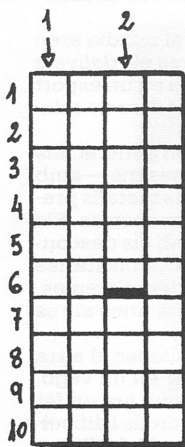

VICENÇ PAGÈS JORDÀ

PASSATEMPS

ACRÒSTIC

BERNAT J. AMENGUAL

Cercau les paraules horitzontals, la definició de les quals donam a continuació. A les dues columnes verticals assenyalades sortirà el nom de la ciutat on se reuneix el Consell d'Europa i un organisme europeu.

DEFINICIONS HORIZONTALS

- 1: Aptesa a fer instintivament una cosa.
- 2: Tenen suor al cos.
- 3: Defecte, falta, imperfecció.
- 4: Pedra, penya.

- 5: Primer home, segons la Bíblia.
- 6: Davall.
- 7: Forat de la cara per on parlam i menjam.
- 8: Crit llarg i planyívol d'un ca o un llop.
- 9: Capital europea on se feren els Jocs Olímpics de 1960.
- 10: Equip, bloc, aplec, reunió, estol.

DEFINICIONS VERTICALS

- 1: Ciutat francesa d'Alsàcia, seu del Consell d'Europa.
- 2: Organització econòmica europea.

SOLUCIO
 Horitzontals: 1: Esmà. 2: Suen. 3: Tara. 4: Roca. 5: Adam. 6: Sota. 7: Boca. 8: Udol. 9: Roma. 10: Grup.
 Verticals: 1: Estrasburg. 2: Mercat Comu.

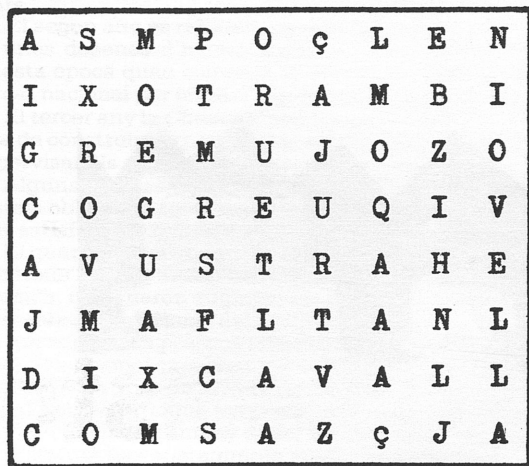
PROBLEMA

- 1) Tenc un germà morè que és un any major que jo, i un altre germà, també morè, que és un any menor que jo.
- 2) Els meus dos germans rossos, que tenen edats consecutives, viuen amb mi.
- 3) La suma de les edats dels meus dos germans rossos és la meitat dels dos germans que viuen al primer pis.
- 4) El meu germà menor, que és ros, té 10 anys.
- 5) Quants d'anys tenc jo, si visc a una planta baixa?

SOLUCIO
 Les edats dels meus dos germans morens i la meva edat són tres quantitats consecutives (apartat 1). Com meva edat és igual a la suma de les edats dels meus germans rossos (perquè, com acabam de veure al paràgraf anterior, també la meva edat és igual a la meitat de la suma dels germans morens).
 Com que el germà petit, que és ros, té 10 anys, i l'apartat 2 diu que els germans rossos tenen edats consecutives, l'altre tendrà 11 anys. La suma és 21. Com que la meva edat és igual a aquesta suma, jo tenc 21 anys.
 Els germans morens són els qui viuen al primer pis, perquè (ap. 2) els germans rossos viuen amb mi, que visc a una planta baixa (ap. 5).
 A l'apartat 3 se diu que la suma de les edats dels dos germans rossos és la meitat de la suma de les edats dels dos germans morens i la meva edat. Com que la meva edat és la d'emíig, la suma de les edats dels meus dos germans serà doble de la meva (propietat de qualsevol grup de tres quantitats consecutives).

SOPA DE LLETRES

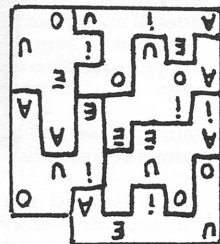
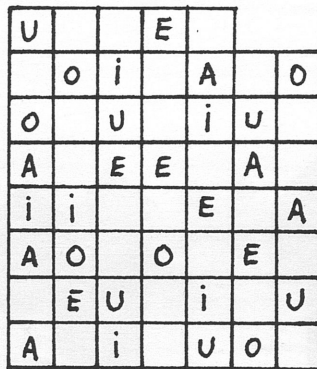
10 noms d'animals domèstics: cinc mascles i les seves femelles.

SOLUCIO:
 Forc, truja; bou, vaca; ase, somera; xot, ovel·la; cavall, egua.

PARTIONS

Dividiu la quadrícula en 6 parts que tenguin el mateix número de quadrets. A més, a cada una de les 6 parts hi ha d'haver les cinc vocals.

UNA SOLUCIO

Í N D E X 1 9 8 6

- AGUILÓ, Cosme: *Els noms populars dels estels*, pàg. 202
- ALBERTÍ, Jaume i BASSA, Ramon: *Escola petita, educació i territori*, pàg. 244.
- ALEMANY MORELL, Guillem: *El Temps: han fet el cent*, pàg. 188.
- ALENYÀ, Miquel: «*Al·legoria*» de Ricard Anckermann. *El fresc central del sostre del saló de sessions del Parlament*, pàg. 325.
- ALOMAR SERRA, Gabriel; GRIMALT GELABERT, Miquel i RODRÍGUEZ GOMILA, Raquel: *Cinquanta anys del manifest, Entrevista a Miquel Fullana i Llompart*, pàg. 220.
Cinquanta anys del contramanifest, Entrevista a Miquel Deià Palerm, pàg. 305.
- ALZINA I ROSSELLÓ, Llorenç: *L'Església proposa una mestra com a cristiana exemplar en el seu viure: Alberta Giménez i Adrover (promotora de l'ensenyament cristià a Mallorca)*, pàg. 134.
- AMENGUAL, Bernat J.: *Passatempis*, pàgs. 31, 72, 108, 144, 180, 216, 256, 296, 336, 376 i 424.
- AMENGUAL, Gabriel: *L'assemblea diocesana-86. Les preocupacions de la nostra església: promoció del laic i obertura al món*, pàg. 400.
- ANTONÍN: *La cuina: biologia, cultura i gust*, pàg. 28.
Què és «cuina mallorquina»?», pàg. 66.
Passat i present de la cuina mallorquina, pàg. 137.
Juliol '86: cuina medieval a Palma, pàg. 247.
- ARGEMÍ, Aureli: *L'Europa de les nacions ha començat a néixer*, pàg. 7.
- BASSA, Ramon: *L'infant té un cos*, pàg. 136.
Qui educa els educadors o l'infant que duim dedins, pàg. 161.
L'educació cívico-social: de la urbanitat a l'individualisme, pàg. 210.
Del valor educatiu dels viatges de vacances, o de llibres de viatges, pàg. 288.
La llengua territorial a l'escola: del bilingüisme asimètric a la immersió lingüística, pàg. 321.
El llibre infantil, un element educatiu, pàg. 361.
Per un museu didàctic i escolar de Mallorca, pàg. 386.
- BENNÀSSAR, Bartomeu: *Mallorca: d'una geoestratègia de guerra a un geoutopia de pau*, pàg. 60.
- BENNÀSSAR PASQUAL, Josep: *Del possible ús poètic d'IBM*, pàg. 295.
- BEZARES, Miquel: «*Cambra de bany*», de Joaquim Soler, pàg. 141.
Alien (narració curta), pàg. 254.
- BONET FERNÁNDEZ, Salvador: *L'insomni* (dibuix de Joan Costa), pàg. 295.
- BOSCH, M.^a del Carme: *Josep Manuel Miñana, «La Guerra de Sucesión en Valencia»*, pàg. 333.
- BOVER I FONT, August: *D'aquesta mar amiga...*, pàg. 311.
- BRUNET ESTARELLAS, Pere J.: *Deià-Sóller, una carretera per a la discòrdia*, pàg. 396.
- BUADES, Joan: *Els pacifistes i la defensa d'un futur humà*, pàg. 46.
Esberlar la història: Gabriel Buades, inquer, sabater, revolucionari (1903-1938), pàg. 76.
«La fam»: la impertinència encara d'un teatre català lliure, pàg. 236.
- CABOT, Miquel i FUSTER, Germà: *Iugoslàvia: un model lingüístic igualitari*, pàg. 164.
- CABRER, Guillem: *Il Trovatore, de G. Verdi*, pàg. 96.
- CALAFAT, Bernat: *Trobada del periodisme forà a Muro*, pàg. 388.
Prensa de barri. L'altra cara de la premsa de Palma, pàg. 389.
- CALAFAT, Bernat i NEGRE, Gori: *Coanegra, la música mediterrània*, pàg. 276.
- CARBONERO MALBERTI, Jaume: *El pla general de Palma*, pàg. 226.
- CARDELL, Miquel: *Sobiranes i autonomies*, pàg. 31.
Morena atlàntica, pàg. 67.
Carreteres, pàg. 103.
Cava amarg sense roses, pàg. 138.
Accidents, pàg. 176.
Pel bon camí d'Arizona, pàg. 212.
O parlam tots, o trencam el telèfon, pàg. 250.
De nits, de cançons, de mediterrànies (o unes xeremies de dansa egípcia), pàg. 279.
Basques, pàg. 289.
Qüestions tècniques, pàg. 331.
Rodolades de premsa (1), pàg. 366.
Rodolades de premsa (2), pàg. 421.
- COLOM I PASTOR, Bartomeu: *La llei de Normalització Lingüística a les Balears*, pàg. 263.
- CORBERA I POU, Jaume: *Per la CEE a l'Europa dels pobles*, pàg. 4.
Novetats de llibres en català, pàg. 253.
- CORTEY, Maria-Dolors: *Fede, el gat melòman* (fot. de Miquel Pizà), pàg. 179.
- D'AMFIBIS i rèptils insulars, pàg. 101.
- DAVIU VICH, Guiem: *Un part possible?*, pàg. 67.
La mar nostra de cada dia, pàg. 102.
Nova crida a la militància, pàg. 168.
Simone i la vellesa, pàg. 215.
Els presos ja no canten la cançó, pàg. 251.
Xile i nosaltres, pàg. 290.

llegiu

mallorca socialista

la revista de l'esquerra mallorquina

PSM - Partit Socialista de Mallorca

Carrer Temple, 7 - Ciutat

- És possible un nou ordre econòmic internacional?, pàg. 314.
1992? No, gràcies, pàg. 245.
1986, pàg. 403.
- DIAZ VILLALONGA, Ramon: *Del plaer de llegir al joc d'escriure*, pàg. 33.
- EDITORIAL: *Europa dels pobles i Europa dels estats*, pàg. 3.
Per carnaval tot val, pàg. 39.
Després del referèndum, pàg. 75.
El Parlament de les illes Balears (Balanç de tres anys de legislatura econòmica), pàg. 111.
Mare nostrum?, pàg. 147.
Txernòbil? No, gràciess, pàg. 183.
Un cop d'ull a les eleccions, pàg. 219.
Turisme: entre la maina i la pesta, pàg. 259.
L'ordenació del territori o el debat necessari, pàg. 299.
Amb esperit olímpic, pàg. 339.
El Parlament a casa, pàg. 379.
- EL CONGRÉS de la Unió de Pàges de Mallorca, pàg. 17.
- ESTELRICH I MASSUTÍ, Pere: *Dos cicles de prestigi*, pàg. 63.
«Carmen»: *la història d'un mite*, pàg. 98.
«Il Trovatore», *entre el foc i la fosca*, pàg. 172.
Una altra manera d'entendre Bach, pàg. 241.
Als vells orgues mallorquins, pàg. 330.
A l'entorn d'un disc, pàg. 412.
- FERNÁNDEZ, Carme: *La cessió de tributs de l'estat a la comunitat autònoma de les illes Balears*, pàg. 47.
- FERRÀ I MARTORELL, Miquel: *L'àngel de l'Almudaina*, pàg. 139.
La batalla de Lluçmajor, pàg. 175.
Els holandesos i el Sant Ofici de Mallorca, pàg. 211.
La bella i exòtica herència de Tartària, pàg. 232.
La descoberta de Guinea, pàg. 287.
L'església de Sant Joan Baptista de Calvià ¿Una catedral a la moda britànica?, pàg. 328.
El licor de roses i la comunitat grega de Menorca, pàg. 367.
El robiol de Pasqua: un enigma ensucrat, pàg. 407.
- FERRÀ-PONÇ, Damià: *Gabriel Roca, enginyer*, pàg. 79.
Entrevista a Lluís Garcia, pàg. 380.
- FIGUEROLA I VILLALONGA, Francesc: *Mallorca encara no està perduda del tot*, pàg. 351.
- FLORIT, Francesc: *La virtut de Pau Faner*, pàg. 196.
- FONT, Joan: *La col·lecció etnogràfica del Museu Municipal de Pollença*, pàg. 87.
- GARCIES, Catalina: *Ullada a l'estiu polític / 86*, pàg. 224.
Finrrage, o el no a la vida fora de la mare, pàg. 359.
- GAYÀ, Jordi: *Què podem cercar encara a l'obra de Ramon Llull?*, pàg. 40.
- GINARD, Antoni: *I l'OTAN?*, pàg. 313.
El fracàs de la cimera (o era un encontre), pàg. 348.
Aniversari, pàg. 383.
- GÓMEZ, Ferran: *El tipus aquest del Ferrari*, pàg. 414.
- GRIMALT, Josep A.: *Presentació*, pàg. 329.
Quan el públic participa, pàg. 369.
El Principal (I), pàg. 416.
- II CONGRÉS: *Àrea 3 lingüística social*, pàg. 127.
Conclusions generals del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana, pàg. 198.
- JANER MANILA, Gabriel: *Escriure en català a la intempèrie*, pàg. 201.
- LLABRÉS I MARTORELL, Pere: *Vint anys de postconcili a Mallorca*, pàg. 23.
Arrels cristianes també a Mallorca, pàg. 91.
Seguidors de la paraula, amadors de la llengua catalana, pàg. 162.
L'Església de Mallorca davant la guerra civil, pàg. 233.
La llengua catalana en les misses dominicals a Mallorca, pàg. 281.
Verge de Lluc coronada quatre voltes poèticament, pàg. 362.
- LLABRÉS MULET, Jaume: *Canet o el silenci d'un jardí neoclàssic*, pàg. 204.
L'enyorança de Pompeia i el retorn al jardí de l'art, pàg. 315.
- LLOFRIU, Pere: *Els plàtans dels carrers*, pàg. 368.
- LÓPEZ BONET, Josep Fc.: *Un algoritme medieval*, pàg. 260.
- LÓPEZ CRESPI, M.: *Antoni Serra, la lluita contra els dogmes*, pàg. 16.
Parla en Gabriel Janer Manila, pàg. 123.
Gonçal Castelló, el compromís permanent, pàg. 267.
- MARTÍNEZ MOLINOS, Bruno: *Joseph Beuys - art - vida*, pàg. 62.
- MAS I VIVES, Joan: «*Històries de la literatura catalana*», pàg. 310.
- MASSANET I GALMÉS, Lluís: *Poesies*, pàg. 70.

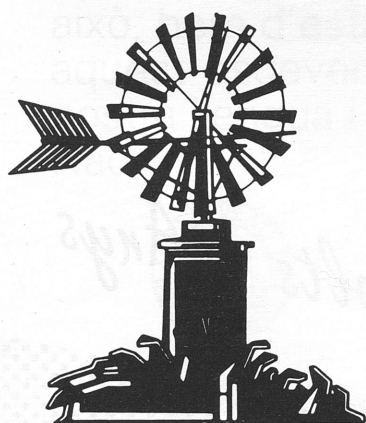
6a

OBRA GRÀFICA

Litografies, Gravats,
Xilografies, Bibliofília

Subscripcions i venda: C/. Puresa, n.º 8 i C/. Pont i Vich, n.º 6-A - Tel. 72 57 61
07001 Palma de Mallorca

- MASSOT I MUNTANER, Biel: *L'Escola de Pedagogia Musical*, pàg. 409.
Set encontres, pàg. 412.
- MERCADAL BENEJAM, Josep: *Institucions i educació a Menorca*, pàg. 121.
- MESQUIDA I AMENGUAL, Biel: *L'invàlid cicle dels ametlers*, pàg. 34.
- MIR, Joan: *El caciquisme*, pàg. 125.
- MIR FULLANA, Catalina: *Josep Melià, avui*, pàg. 300.
- MIRALLES, Boro: *Contrapunt*, pàg. 124.
Propaganda i legal, pàg. 153.
Turcs! (1), pàg. 229.
Turcs! (i 2), pàg. 286.
Microfonia humida, pàg. 344.
- MIRALLES, Joan: *Una publicació singular: «El llibre de contemplació» de Francesc Prats (1487)*, pàg. 105.
- MOLINA, Ramon: *La moguda immòbil*, pàg. 15.
Qui té por a Johnny B. Goode?, pàg. 95.
El IV Concurs Pop-rock i el garatge del consistori, pàg. 240.
- MOLINA, Ramon i altres: *De la crítica i dels crítics*, pàg. 364.
- MOLL MARQUÈS, Josep: *La FSB-PSOE davant el recurs d'inconstitucionalitat*, pàg. 322.
- MOREY SERVERA, Pere: *L'enigma de la cova de s'Homonet*, pàg. 167.
Aragó a s'Esclop o els riscos del «comodise», pàg. 238.
El castellà d'en Hugh Thomas (o la decadència de l'imperi), pàg. 340.
- MORRO MARCÉ, Mateu: *1936-1986 Un cinquantenari*, pàg. 231.
Cent anys del naixement de Castelao, pàg. 265.
Sobre «Verinosa llengua», pàg. 373.
Els esclata-sangs, els bolets i la cultura popular, pàg. 402.
- MOSQUERA, Robert: *Anti-OTAN o la conversió aliancista de mr. González*, pàg. 45.
- MOYÀ, Llorenç: *Fragments de «Panegírics Blancs», de...*, pàg. 334.
- MUNTANER, Lleonard: *Tria de novetats*, pàgs. 68, 104, 140, 177, 252, 291, 332, 372 i 418.
- NADAL, Antoni: *Crònica política de 1985*, pàg. 10.
Palau i Camps, un autor desaprofitat, pàg. 64.
Un recull de l'Esquerra Nacionalista mallorquina, pàg. 86.
Un tractat d'ictonímia catalana, pàg. 164.
La difusió de la ideologia obrera a la segona república, pàg. 354.
- NAVINÈS, F.: *Els cicles socials*, pàg. 360.
- NICOLAU CRESPI, Gaspar: *El català a les escoles: estat de la qüestió*, pàg. 114.
- OLIVER I ADROVER, Jaume: *Els oscars, una farsa de luxe*, pàg. 174.
De la Corman als Zoetrope, pàg. 209.
Això eren cinc germans..., pàg. 370.
El plaer d'allò malvist, pàg. 417.
- OLIVER I JAUME, Jaume: *Dr. Joan Ignasi Valentí Marroig. In memoriam*, pàg. 184.
- PAGÈS JORDÀ, Vicenç: *La fossa atlàntica*, pàg. 423.
- PALAU I CAMPS, Josep M.: *Una col·laboració desitjable*, pàg. 13.
Centenari a Galícia, pàg. 50.
La senyoreta del 009, pàg. 187.
- PASCUAL, Antoni: *1956-1986: 30 anys de Joventuts Musicals a Palma*, pàg. 408.
- PICAZO I MUNTANER, Antoni: *La vergonya de la sang (Artà, 1936)*, pàg. 230.
- PIZÀ ROSSELLÓ, Gaspar: *«El foner balear» de Llorenç Rosselló*, pàg. 171.
- PONS, Cristòfol: *Difunts i altres herbes*, pàg. 256.
- PONS, Margalida: *Baixamar, l'Alguer* (fot. de Josep Lluís Pol), pàg. 375.
- PUIG, Valentí: *La gran antològica de Matias Quetglas*, pàg. 93.
Retrat de l'artista intel·ligent, pàg. 406.
- QUINTANA, Toni: *Grandesa i misèria d'uropeïtat*, pàg. 6.
- RAMIS, Andreu i GINARD, Antoni (dib. Biel Bonnín): *Notes sobre els molins d'aigua*, pàg. 129.
Per sant Pere revolten la figuera. Les figues a Mallorca, pàg. 189.
Per Nadal, llet d'ametla, pàg. 392.

Diario de Mallorca

un diari

per a tots els mallorquins

- RAMIS, Esperança: «En Tià d'es forn d'en Mata-ronyes» i les teories de Vladimir Propp, pàg. 149.
- RAMON, Biel: *Fotografies*, pàg. 142.
- RAMON I TOUS, Miquel Àngel: *Àfrica i les memòries d'Àfrica*, pàg. 243.
Olympic men fever, pàg. 415.
- RIBOT BLANES, Bel: *La Coral Universitària i l'aportació al cant coral mallorquí*, pàg. 410.
- RIOS, Pere: *La gestió educativa a la Comunitat Autònoma*, pàg. 112.
- RIPOLL I SOLIVELLES, Pere A.: *Oferta-demanda turística: la intermediació*, pàg. 349.
- ROSILLO, Conxa: *Acte de presentació pública i de constitució del Consell d'Entitats Promotores (crònica d'una jornada històrica)*, pàg. 54.
Notícies del II Congrés, pàg. 85.
- ROSSELLÓ-BORDOY, Guillem: *Les Jornades d'Estudis Històrics Locals: una versió diferent*, pàg. 83.
- ROSSELLÓ BOVER, Pere: *El Llull de Lluís Racionero*, pàg. 41.
«L'agulla daurada», de Montserrat Roig, pàg. 292.
Valentí Puig i la sàtira política, pàg. 420.
- SALOM, Andreu: *Conversa amb na Francesca Torres i Riera, una glosadora de Formentera*, pàg. 266.
- SANTOS, Manuel-Claudi: *Actrius*, pàg. 99.
El retorn del melodrama, pàg. 173.
Australians, pàg. 242.
- SASTRE, Francesca: *Prendre partit per la llengua*, pàg. 390.
Les clares paraules d'un músic, pàg. 413.
- SEGUÍ, Toni: *La terra*, pàg. 294.
- SEGUÍ TROBAT, Gabriel: *Església i llengua estàndard*, pàg. 197.
Fonamentació de la llengua, pàg. 262.
- SEGURA I SALADO, Josep: *Al·lots de muntanya*, pàg. 29.
- SERRA, Antoni: *Ironia i sàtira de Joan Oliver*, pàg. 235.
- SERRA, Jaume: *CONSEO*, pàg. 8.
- SERVER I ROTGER, Pau Joan: «*Mare Nostrum*», pàg. 100.
- SOLER I ANTICH, Joan: *El PSUC fa cinquanta anys*, pàg. 398.
- SUREDA NEGRE, Jaume: *Municipi i educació a Mallorca*, pàg. 118.
- THOMÀS, Antoni M.^a: *Joan Miralles (President de la Comissió Territorial del II Congrés): «Volem el compromís social entre ciència i poble»*, pàg. 51.
- TORRES I ESTRADÉ, Jaume: *Miquel Barceló: joc i foc*, pàg. 25.
Miquel Brunet a Madrid, pàg. 169.
Arco 86 o l'academicisme de la post-avantguarda, pàg. 248.
El paisatge clàssic de Sebastià Ramis, pàg. 404.
- VALERO I MARTÍ, Gaspar: *Sitges i carboners*, pàg. 19.
Rotes i roters, pàg. 154.
Forns de calç i calciners, pàg. 270.
- VALRIU I LLINÀS, Caterina: *Aproximació al costumari del carnaval mallorquí*, pàg. 56.
- VIDAL PONS, Tomeu: *Què hem de fer?*, pàg. 12.
Aquell militar oblidat, pàg. 49.
Tot a punt, pàg. 82.
Jo estic amb la Crida, pàg. 152.
Som sospitosos, pàg. 186.
El sud, pàg. 309.
L'onso adormit, pàg. 387.
- VIVES, Toni Josep: *Poesies* (il·lustracions de Pep Carrió), pàg. 107.
- VIVES MADRIGAL, Miquel: *Paràmetres institucionistes de renovació pedagògica*, pàg. 346.
- ZAFORTEZA CALVET, Josep: *Deixem de punyir el vesprer*, pàg. 391.

La redacció de la revista

LLUC

desitja als seus amics
i col·laboradors

Bon Nadal i Molts d'Anys

ELS JOCS OLÍMPICS HAN DE SER BEN NOSTRES

La concessió de l'organització dels Jocs Olímpics de 1992 a la ciutat de Barcelona ha d'ésser motiu de joia per a tots nosaltres.

Si Barcelona, Capital de Catalunya ha merescut aquesta distinció, ha estat possible gràcies als esforços exercits durant segles, per moltes generacions de catalans i en circumstàncies generalment adverses.

Volem que la celebració dels Jocs Olímpics a Barcelona constitueixi l'oportunitat perquè els ciutadans dels Països Catalans puguem donar a conèixer al món la nostra llengua, la nostra cultura i la nostra personalitat nacional, possibilitat que durant les darreres centúries ens ha estat vedada.

Hem de ser molt conscients que els Jocs Olímpics, amb totes les seves conseqüències, són atorgats a una ciutat, mai no a un estat.

Els Jocs Olímpics de 1992 són ben nostres i, per això, hem d'estar amatents a qualsevol intent d'aprofitar aquest esdeveniment per silenciar la nostra cultura i la nostra llengua i ocultar els signes d'identitat de la nostra Nació.

OBRA
CULTURAL BALEAR

ÒMNIUM CULTURAL
1961 - 1986

ACCIÓ CULTURAL
DEL PAÍS VALENCIÀ

200 PTS.

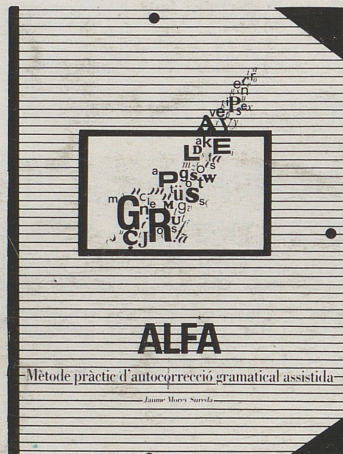
200 PTS.

200 PTS.

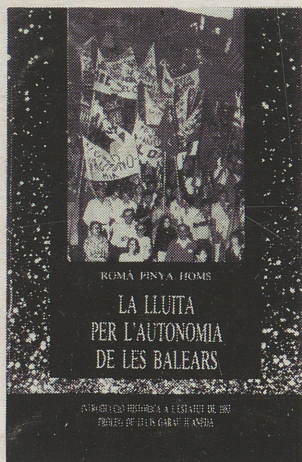
200 PTS.

250 PTS.

200 PTS.

500 PTS.

500 PTS.

PUBLICACIONS O.C.B.